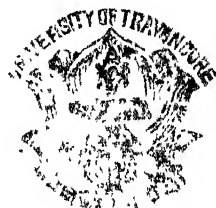

No. 18

KAVIMANORAN⁵JAKACAMPU

OF

SĪTĀRĀMASŪRI

PUBLISHED BY
THE CURATOR,
THE UNIVERSITY MANUSCRIPTS LIBRARY,
TRIVANDRUM.

TRIVANDRUM
PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS.

1950.

Price Rupee One Annas Eight.

KAVIMANORANJAKACAMPU
OF
SITAKĀMASŪRI

PUBLISHED BY
THE CURATOR,
THE UNIVERSITY MANUSCRIPTS LIBRARY
TRIVANDRUM

TRIVANDRUM .
PRINTED BY THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS,

1950.

DONATED TO
TTO CENTRAL LIBRARY

INTRODUCTION

The *Kavimanorāṇjaka* is a *kāvya* belonging to the class of *campūs* which deal with the pilgrimage of some noteworthy person and the glory of the places visited, the best known work of this type being the *Yātrāprabandha* of Samarapuṅgavadīkṣita¹. The work is divided into four *ullāsas* and describes the birth, education and the pilgrimage of a great *bhāgaruta* by name Sītārāma.

From the account given about the hero in the beginning of the work, we are able to know that a Brahmin by name Śeṣādri belonging to the Śrīvatsa gotra and living in the village Vedabhr̥ṅga in Kanchi undertook a long pilgrimage and in the end settled at Palanadai (पयःप्रणालीनगरम्)² in the Tiruueveli district; his son Veṅkaṭarāma married Sītā, daughter of Sītārāma; and to them was born Sītārāma, the hero of the work³. His education in Vedas and Śāstras is then described⁴. The rest of the first *ullāsa* and the other three *ullāsas* are devoted to the description of the pilgrimage of the hero. The chief places visited are Nanguneri (देवनायकस्थलम्)⁵, Tirukkurungudi (कुङ्कुम्)⁶, Cape Comorin, (दुर्गास्थलम्)⁷, Trivandrum (स्यानन्दूरम्)⁸, Varkala (जनार्दनक्षेत्रम्)⁹,

- 1 As instances of other works of this type mention may be made of *Vibudhānandaprabandha* of Veṅkaṭakavi and *Śrutakīrtivilāsa* of Sūryanārāyaṇa (MSS. of both of which are available in the Govt. Oriental MSS. Library, Madras) and *Mānavikramabhūpalacurita* of Vedāntarāmānuja (MS. Trivandrum, No. 888). The last named work is in nine *stobakas* and describes the pilgrimage of Mānavikrama, a Zamorin of Calicut, who visited Palani, Madura, Ramesvaram, Srirangam and other places. Its date is not known, but it does not appear to be very early, and there is little of any historical interest in it.

2 pp. 12 — 13.

4 p. 17.

6 p. 18.

8 p. 20½

3 p. 14.

5 p. 18.

7 p. 19.

9 p. 21.

Udupi (रजतबीठपुरम्) ¹⁰, Mukāmbi (मुखाम्बिकापुरम्) ¹¹, Gokarna ¹², Poona ¹³, Pandarpur (पण्ढा) ¹⁴, Panchavati ¹⁵, Samantapanchaka ¹⁶, Kurukshetra ¹⁷, Mathura ¹⁸, Haridvar ¹⁹, Badarinatha ²⁰, Kedaranatha ²¹, Nepal (काम्पिल्यम्) ²², Mithila ²³, Ayodhya ²⁴, Srīngivera ²⁵, Chitrakuta ²⁶, Benares ²⁷, Gaya ²⁸, Jagannatha ²⁹, Bhadrachala ³⁰, Kalahasti (श्यामवारणधरणीधरः) ³¹, Tirupati (शेषाचलम्) ³², Kanchipura ³³, Sriranga ³⁴, Madhurai ³⁵, Setu ³⁶, Rananatha ³⁷, and Alwartirunagari (कुडका) ³⁸. After the pilgrimage Sītārāma returned to Palamadai and narrated to his parents all his experiences during the journey ³⁹. He then visited Tirunelveli (शालिवाहिकापुरम्) ⁴⁰, Banatircha ⁴¹ and Srivilliputtūr (अभिनवधन्वीपुरम्) ⁴² and finally settled at Thintiruperai (भीवेरा) near the famous Alwartirunagari in Tirunelveli District, being instructed to do so by sage Agastya and the River Tamra-(parni) in a dream ⁴³. The work closes with an account of the religious activities of the hero at Sribera.

From other sources we are able to know that this Sītārāmaguru continued as a *naisthikabrahmacārīn* throughout his life, that he was greatly responsible for the propagation of the Bhāgavata cult in the Southern districts and that though he was a *Smārta* by birth, his leanings were more towards the cult of Rāmānuja. It is said that he took to

10	p.	22.
12	p.	24
14	p.	25.
16	p.	28.
18	p.	30.
20	p.	32.
22	p.	33.
24	p.	34.
26	p.	43.
28	p.	45.
30	p.	47.
32	pp.	49 — 59.
34	p.	65.
36	p.	68.
38	p.	70.
40	p.	74.
42	p.	75.

11	p.	23.
13	p.	25.
15	p.	27.
17	p.	29.
19	p.	31.
21	p.	32.
23	p.	34.
25	p.	43.
27	p.	44.
29	p.	46.
31	p.	48.
33	p.	59.
35	p.	67.
37	p.	69.
39	pp.	72 — 73.
41	p.	75.
43	p.	75.

INTRODUCTION

saṁnyāsa of the *tridaṇḍi* type in Śrī Rāmānuja's order, and passed away in about 1882 A. D. Most of his life was spent at Thentiruperai and he had disciples even at such distant places as Mysore.

The author of this *Campū* is a namesake of the hero and from what he tells us about him in the work itself, we understand that he belonged to Garga gotra and was the son of Rāmakṛṣṇa⁴⁴ and grandson of Raghunāthasūri⁴⁵. His father's maternal grandfather was a Veṅkaṭarāmasūri, the author of *Rāmavilāsa*⁴⁶. Among his teachers was one Rāma⁴⁷.

From the descendants of the author we are able to know some more details about him. He was born at Tirukkurungudi in the Tirunelveli District in 1836 and he was named 'Sītārāma' after the hero of the work, as a result of whose blessing he was born. He was well-versed in Vedas and Śāstras and was a great exponent of the *Śrīmadbhāgavata*. He was an *upāsaka* of Hayagrīva and this is believed to have been responsible for his supreme talents in *Bhāgavata-prāvacaṇa*. Besides this *Kavimanoraṅjaka*, he has also written a commentary on the *Śrutigītā* and a small poem named *Śṛṅgāramaṅjarī*. He was popularly known as Rāmasvāmi Śāstrin of Tirukkurungudi and the guru Rāma mentioned in the work is Kalladaikurichi Rāma Śāstri, the father of Chandrasekhara Sastri, the late Principal of the Mylapore Sanskrit College, Madras. He passed away in 1906. The late MM. Dr. T. Ganapati Sastri was a nephew and disciple of the author.

The work, as is seen from the colophon at the end⁴⁸, was finished on 19th Viśākhā, 1045 M. E. (1870 A. D.) and the last verse in it⁴⁹ indicates by *kaṭapayādi* notation the number of verses in it to be 333 (गोलीला) and the prose passages 166 (चिन्तक). It shows the author as a fairly good poet but observing the poetic conventions rather too closely.

44 p. 3.

46 pp. 2—3.

48 p. 89.

45 p. 2.

47 p. 3.

49 IV. 76.

and delighting in artificial conceits. He is particularly fond of descriptions – descriptions of cities like Sribera⁵⁰, Trivandrum⁵¹, Poona⁵², Benarase⁵³, Tirupati⁵⁴, Kanchi⁵⁵ and Sriranga⁵⁶, of rivers like Ganga⁵⁷, seasons like spring⁵⁸ and Summer⁵⁹ etc. The work is also studded with *stotras* on the deities of the temples visited, those on Padmanābha⁶⁰ and Śrīnivāsa⁶¹ being instances. The whole story of the *Rāmāyaṇa* is beautifully summarised in the second *ullāsa*⁶². The author seems to be very partial in the usage of artificialities like *śleṣa*, *virodhābhāsa* and *yamaka*.

The present edition is based on two manuscripts in this Library. The first is No. 348, a palm-leaf manuscript written in Tamil Grantha script and procured from Narerimama, Kutallur, Malabar, and the other, No. 12983, a paper manuscript written in Devanāgarī script, supplied by Sri T. K. S. Sastri, Electrical Mains Engineer, Trivandrum, the grandson of the author of the work⁶³. The latter manuscript was available only after the matter was sent to the Press, and since no important variation in reading is noticed, the variants have not been given in this edition.

The author has also written a commentary on the work, and a manuscript of this is available in this Library, MS. No. 312, palm-leaf, procured from the same source as the first of the manuscripts of the work mentioned above.

S. VENKITASUBRAMONIA IYER.

⁵⁰ pp. 3 — 8.

⁵¹ p. 19.

⁵² p. 25.

⁵³ pp. 44 — 45.

⁵⁴ pp. 52 — 55.

⁵⁵ pp. 59 — 60.

⁵⁶ pp. 65, 66.

⁵⁷ p. 31.

⁵⁸ pp. 49 — 52.

⁵⁹ pp. 61, 62.

⁶⁰ p. 19.

⁶¹ p. 68.

⁶² pp. 34 — 42.

⁶³ We are indebted to Sri Sastri for also supplying us the information relating to the author of the work and the hero in addition to what is contained in the work itself.

॥ श्रीः ॥

सीतारामसूरिविरचिता

कविमनोरञ्जकचम्पूः ।

लक्ष्मीधाम विशालनेत्रयुगलं त्वां नमामि सीतापात
पद्मोद्भासितवक्षसं गुणनिधिं श्रीवत्स्यसंशोभितम् ।
भक्ताभीष्टदमम्बुदाभमनिधं त्वत्पादभक्तीप्लव्या
तां मे देहि सरोरुहाङ्घ्रियुगल ! श्रीराम ! राज्याधिप ! ॥ १ ॥

सीते ! चिन्तितपूरणातिनिपुणैः कल्याणकृद्दीक्षणै-
रेनं तावकपादपङ्कजरसास्वादकवद्धस्पृहम् ।
मातः ! प्रापय कामितार्थनिवहं हंसासङ्गाधिपते !
नित्यं मद्विहितां नतिं त्वमुररीकृत्यादराङ्गकृतः ॥ २ ॥

यत्पादाब्जप्रसृमरसुधाषाननवद्वाहाराणां
नृणां वाणी प्रवहति पुष्पाद्यत्क्रुवाङ्घ्रिपुष्पया ।
शान्तस्तापो भवति भजतां रिक्तनामम्भवोऽयं
सीता सा मे कलयतु गिरां सम्पदां चाभिवृद्धिम् ॥ ३ ॥

दत्ताद्याण्यधिविश्य मे करुणया नं ते शिलासं वचः
पद्मैर्गद्यविमिश्रितैर्विरचितं हृद्यं बुधानां रसैः ।
युक्तं भावविशेषोद्भोभितमहं त्वां भारतीं नमामि तां
वीणागानबिलासलोलविपणां वर्णरत्नरूपां सदा ॥ ४ ॥

यत्संसेवनतो जयन्ति सुधियो विद्वत्सभायां जना
 यत्सेवानिरतो हरौ भगवति प्राप्नोति भक्तिं दृढाम् ।
 यत्सेवा विबुधेभ्य ईप्सितवरं दत्तेतरां तद्धि मे
 सीतारामगुरोः पदाब्जयुगलं वाचां प्रवृद्धयै भवेत् ॥ ५

कृष्णाध्वरीन्द्रः कुशलाय मेऽस्म-
 त्कूटस्थसूरिः कुतुकी स भूयात् ।
 मेजुर्मखे यस्य च निर्जरेन्द्राः
 पीयूषधिकारि हविः प्रजातम् ॥ ६ ॥

यदीयवाचालहरी सभायां
 प्रचारकालेषु विजृम्भमाणा ।
 पयोधिपूरोल्लसमानवीची-
 प्रचारदोराहवसामिलाषा ॥ ७ ॥

अनादिबाणीधरणीधरं यं
 बुधेश्वराभ्यादरतो वदन्ति ।
 पितामहो मे करुणावतारः
 स सन्ततं कौतुकमात्तनोतु ॥ ८ ॥

विदां प्रसङ्गेषु वदन्ति यं वै
 गिरां पतिं तं रघुनाथसूरिम् ।
 समाश्रये यः प्रथितो रघूणां
 नाथः स एवायमिति क्षमायाम् ॥ ९ ॥

मातामहोऽस्मत्पितुरेष धीमान्
 शेषादिमानां वचसां रसज्ञः ।
 शेषतरं तोषमहर्निशं स
 पुष्पातु मे वेङ्कटरामसूरिः ॥ १० ॥

कविमनोरञ्जकचम्पूः ।

आम्नायचूडारससेविसेवां

चिकीर्षुरग्रे कृतिनस्तदीयान् ।

वन्दे तदीयेरितमादरेण

कुर्वन्ति ये शेखरमेव नित्यम् ॥ ११ ॥

तातो मे सुचिरं जयी भवतु यः सद्वातचूडामणि-

श्वेतो यस्य चकास्त्यपारकरुणावाराशिपूरोल्लसत् ।

धत्ते यः सुतरामनादिवचसामुत्तंससारे रतिं

सोऽयं गर्गकुलाब्धिशीतकिरणः श्रीरामकृष्णामिधः ॥

क्षेमाय मे वेङ्कटरामसूरि-

भूयात् स भूमा विलसन्मनीषः ।

यं सत्कवीन्द्रं कथयन्ति लोके

यो निर्ममे रामविलासकादीन् ॥ १२ ॥

भव्याय भूयान्मम कृष्णसूरि-

र्योऽयं व्यतानीच्छुकभाष्यटीकाम् ।

अस्मद्गुरोः पादसरोजराज-

श्वेतोमिलिन्दः परक्राद्वितुष्टः ॥ १४ ॥

अमन्दमोदं मम संविद्यतां

शुक्लामेधोऽस्मद्गुरुरेष नित्यम् ।

निरूढतत्तन्मततूलजातं

यदुक्तिवात्या शिथिलीकरोति ॥ १५ ॥

निरपायवचःसदनीभवन्

भवतु रामगुरुर्मम शर्मदः ।

फणिपालकजैमिनिगौतमो-

दितवाचोम्बुधिवीचित्रिघर्षधीः ॥ १६ ॥

मलयानिलसोदरीतटे

विलसत्यद्भुतसौधशालिनी ।

सीतारामसूरिविरचिता

नगरी कमलालयातनोः

शफरीभूषणपालितानिशम् ॥ १७ ॥

यदीयसौधप्रतिमा लसन्त्यो

हस्तोल्लसत्काञ्चनपूर्णकुम्भाः ।

गीर्वाणराट्केलिवनद्रुमाणां

स्वर्योपितः सेचनिका विरेजुः ॥ १८ ॥

सुधामयान् सौधकृताधिवासान्

समीक्ष्य यत्केसगिणो नितान्तम् ।

सुरद्विपो नूनमरातिभावा-

दालानमुन्मूल्य पलायते स्म ॥ १९ ॥

समीक्ष्य यत्सौधकृतान् पतञ्जिनः

सुपर्वराट्केलिवनाधिवासिनः ।

विहङ्गमाः स्वीयमनीषया ध्रुवं

रागाद्वभूवुः परिरन्ध्रमुत्सुकाः ॥ २० ॥

यदीयसौधालयसालभञ्जिका-

विलासिनीनां प्रतिबिम्बमुल्लसत् ।

वियत्तटिन्यां ध्रुवयम्बरालया

अमंसतामर्त्यवधूर्विगाहिनीः ॥ २१ ॥

कान्ताङ्गसङ्गोत्सुककातराक्षयः

प्रासाददीव्यत्कमनीयमञ्चाः ।

प्रसाधनन्यग्रंतया नितान्तं

वातायनायातसुधागभस्तिम् ॥ २२ ॥

कराञ्चलेनाञ्जनलाङ्घितेन य-

त्सस्त्रीजनोद्दीधणसादरक्षणाः ।

कविमनोरञ्जकचम्पूः ।

अञ्जुर्वत स्फाटिकदर्पणभ्रमाद्

ध्रुवं समुद्ध्यत्य कलङ्कितं पुरा ॥ २३ ॥

यच्चन्द्रशालासु विलासशालिन-

स्तारादिकं निर्जरदीर्घिकाम्बुजः ।

मत्वा तदङ्गे विहृतिं भगवतो

पश्यन्ति मुग्धाः शयमेव सारसान् ॥ २४ ॥

यत्सौधकूटेऽप्यवलम्बमाना

स्तारा विरेजुस्तरलेक्षणानाम् ।

आलोक्य चक्राणि निजेशभावा-

दक्षाणि तानीव सभागतावि ॥ २५ ॥

उदग्रयत्स्फाटिकगोपराग्रे

संवीक्ष्य सन्ताननगस्य बिम्बम् ।

इष्टार्थपूत्र्यै परिपूजयिष्यन्

हासास्पदं कोऽपि जमालुलोके ॥ २६ ॥

सन्ध्यासु यत्सौधकृताधिवासा

तमोभयाद्यत्र सुधांशुबिम्बे ।

मुग्धाञ्जनैर्लाञ्छनमारचय्य

चित्रं ध्रुवं मोहमगाहतैका ॥ २७ ॥

यदीयसौधाग्रविहारभाजो

मयूरराजो विरजोऽहिशृङ्गया ।

तुदन्त्यमर्त्याधिपकेल्यटव्यां

लता लसत्पादपवेष्टमनाः ॥ २८ ॥

यदीयसौधे विहृतिं भजन्त-

श्चकोरपोता अवरुह्य तस्मात् ।

सुधामयूखस्य मयूखधाराः

पिबन्ति सञ्जातमहाप्रमोदाः ॥ २९ ॥

सीतारामसूरीविरचिता

यदीयसौधाचलकूटवासाः

शुद्धान्तवर्गाः मुरराद्वधूभिः ।

विभावनामेव भजन्त्यजस्रं

विलाससम्पद्गुणतोऽतिरेकात् ॥ ३० ॥

अणूदरीणां भणयः प्रभेजुः

शिरोमृहे यत्र वसन्त एव ।

फलानि भारादवलम्बमान-

प्रकाण्डशाखामरपादपानाम् ॥ ३१ ॥

नारीं सभां यन्महारे विभान्तीं

दृष्ट्वा सुधर्मा बत यौगिकार्थाम् ।

श्रपापरीतेव सभामरी सा

रूढा वरीवर्ति महाबिलेऽस्मिन् ॥ ३२ ॥

यत्पत्तने राजति पादपानां

पुष्पेषु राजन्मकरन्दधाराम् ।

मत्वा दिवौकःमरिदम्बुपूरं

धर्तुं समायात इवेन्दुमौलिः ॥ ३३ ॥

प्रासादाग्रविराजत्सु प्रदरेषु वियद्वधुनी ।

यस्मिन् विसृत्वरी रेजे चन्द्राश्मस्यन्दिपूरवत् ॥ ३४ ॥

यत्पत्तने केलिवनावनीरु-

डग्रीणश्चाखाग्रलसत्फलान् ।

सुपर्वरादसौधशिरश्चकासत्-

सौवर्णकुम्भा इव संविरेजुः ॥ ३५ ॥

यत्पत्तनोद्यानसमुल्लसन्तो

रुन्धन्ति पृथ्वीजविमानमार्गम् ।

सज्ञातिवैरा इव भूरुहोऽमी

काण्डातिरेकेण विवृद्धसत्त्वाः ॥ ३६ ॥

कविमनोरञ्जकचम्पूः ।

यस्मिन्नुपादाय फलानि पादपाः

शाखाग्रहस्तेषु दिदृक्षया विधोः ।

स्वेषामधीशस्य कुटुम्बगंधृताः

संरेजिरे यान्त इवादराङ्गिणे ॥ ३७ ॥

यत्पत्तनोद्भासितनालिकेरा

आदाय ताम्रासलिलं फलेषु ।

* तत्सोदरीस्वर्गसरिद्वरायै

सन्दर्शयन्तो विलसन्ति नूनम् ॥ ३८ ॥

नूनं यदाराममहीरुहाणा-

मास्वाद्य गीर्वाणगणः फलानि ।

तत्याज सम्प्राप्य परामपूर्वा

वृत्तिं सुधामप्यतिलोभनीयाम् ॥ ३९ ॥

तुषारधरसोदरी भवदुदग्रसौधावली-

समुल्लसितभार्गवीतनुपुरे स तस्मिन् वसन् ।

सरोरुहनिवासिनीसहचरो विधत्तांतरां

समस्तकुशलानि मे मकरभूषणः सन्ततम् ॥ ४० ॥

बिलोभनीया विविधैर्विलासैः

कथावधूटी बिबुधेशसेव्या ।

गुरोः समाकर्षति मामकीनं

मनो विषण्णं स्वयमद्य चित्रम् ॥ ४१ ॥

पीयूषपूरस्त्रिदशैकभोज्यः

सेव्यो न सर्वैश्च जडोपनीतः ।

पीत्वा तमाप्नोद्गलभेदमन्यो

भवेत्सुधा तन्न समाप्यनेन ॥ ४२ ॥

पद्यालयेशस्तु सदानवारिः

प्राचीनवैरी किल गौतमोऽयम् ।

आस्ते प्रचेताश्च सदा जडेभः

सौमित्रिरेऽपि सतां सरामः ॥ ४३ ॥

धर्मात्मजो भामगुणप्रशमो

सुराधिपैता शम्भुपुराभात् ।

स राजराजोऽभवदुग्रमित्रं

खगाधिराजो हृषिकेवैरः ॥ ४४ ॥

हयोरसोऽभून्नलानुकूलः

पाश्चात्तिकाभोगस्तत्र नित्यम् ।

बलभीकजन्मा मुनिसर्वभामो

रमानुषङ्गं कलयन् समिन्धे ॥ ४५ ॥

कुम्भोद्भवस्तापससूरिसेव्योऽ-

यं दक्षिणाशापरिपात्रकोऽभूत् ।

व्यासः श्रुतिहोऽपि पराशरस्य

पादानुषङ्गं कुरुते प्रमत्तः ॥ ४६ ॥

अथ च चन्द्रमाः कलानिधिरपि कुवलयानन्ददोऽपि कमलालय-
वैरितां कुरुते स्म, सर्वज्ञधिरः कलयाभ्वभूव वासं, दोषाकरश्च
समभूत् । कुमुदाकरोऽपि राजसानुराग मयं भजति स्म । कमलाकरोऽ-
पि राजविरोधितां लभते । त्रिभुवनापि बिधिः विश्वामित्रवरप्रदो
बभूव । अर्जुनानुरक्तोऽपि देवकीनयः अर्जुनोत्पादनमादरतश्चकार
नन्दनभङ्गं पत्रिवरेण कार मामास मानिनीनिमित्तं च । कृष्णानुरक्तोऽपि
सङ्कर्षणः हलाग्रेण समुदितः हुरोषं कृष्णाकर्षणमकरोत् । महावराहोऽपि
दंष्ट्रकोटिविपाटितधात्रीतनुः । अर्थिसार्थप्रार्थितार्थविश्राणनबद्धकङ्कणो-
ऽपि तरणिस्तन्ततिमाश्रितोऽपि रघुनाथः पराशरगार्गणोल्लासमखण्डयत्
सागरबन्धं सानन्दं चकार । कलानिधिमौलिरपि क्षितिभृदध्यक्षोऽपि
भवानीवल्लभः हिमालयमाक्रामति पदा लुब्धको बभूव दुर्वासाः समभूत् ।

स्वायम्भुवोऽपि मनुः कर्दमे किल कमनीयगुणां कन्यकां प्रादात् ।
 नहुषः खलु चक्रवर्त्यपि सुरालयाधीशतामचीकमत । हरिमेधसुतोऽपि
 हरिः गजेन्द्रं विनोदयन् समुन्नातिमवाप । तापसेश्वरोऽपि च्यवनः
 सुकन्यामचीकमत भोगाभिजाषया । भीमोऽपि हिमानीश्वरः कलयति
 कीचकोह्लासम् । चन्दनभूषरोऽपि भुजङ्गपुङ्गवसंश्रितः खलु नितान्तम् ।
 मान्धातुतनूजोऽपि मुचुकुन्दाग्रजः पुरुकुत्सो बभूव । जगत्प्राणोऽपि
 समीरणः प्रथितः किल मातरिभ्वेति । पुण्यश्लोकोऽपि नलचक्रवर्ती
 परमहंसं परिचर्यापरं रचयांबभूव । कलानिधिकामधेनुकल्पकोत्पाद-
 कोऽपि रत्नाकारः कलानिधिशेखरविषये समदाद्धालाहलं सकोलाह-
 लम् । सुकृतरक्षणसमुद्भूत इति पुथुलाभिख्योऽपि पृथुः वृषविरोधं
 चकार । जहनुमुनिकलशोद्भवावपि गङ्गासागरपायिनावभूताम् ।
 कविरपि समभूद् गुरुविद्वेषी । धीमत्तमोऽपि धिषणो धत्ते खलु कौशिक-
 पालनकौतूहलम् । चिरसन्धृतपातिव्रत्यापि पद्मालया सततं समभूत्प-
 रपुरुषसङ्गाभिलाषिणी । भीममहीमहेन्द्रसम्भूतापि दमयन्ती नलविषये
 वैकल्य्यश्चतमनुबभूवतराम् । कामक्ष्यपि विरूपाक्षमभजत कामाभि-
 तप्ता । धर्मैकनिरतापि पुलोमजा गोत्रभिदं भर्तारमचीकमत । तदित्यं
 नास्त्यस्मिन् गुरुवर्गे पुरातनेष्विव श्लेषभङ्ग्यापि दोषोत्पादनम् ॥

अयं तु—

प्राचीनहारेषु गुणस्य भङ्गं

रागं रमेशस्य कथासुधायाम् ।

पाठक्षणे विग्रहमर्थतृष्णां

न्याख्यानकालेषु बहुप्रकाराम् ॥ ४७ ॥

काव्येषु बन्धं प्रमयाकुलत्वं

गृध्रेशसम्पातिकथाप्रसङ्गे ।

भुजङ्गसङ्गेषु मुदं गिरीशे

प्रादृग्णिशीयेषु तमःपद्विम् ॥ ४८ ॥

उपोषणे भासुरसस्त्वभङ्गं
 रजःसमृद्धिं वरकेतकीषु ।
 गळीमसत्त्वं चिकुरेषु यूनां
 द्विजिह्वाञ्छामहितुण्डिकेषु ॥ ४९ ॥

भवानुरागं धनदे प्रमोदं
 मध्वागमे सैष मिलिन्दबृन्दे ।
 दुर्गाश्रयं दुर्बलमेदिनीशे
 विनायकोपासकतां पृदाकौ ॥ ५० ॥

अद्वैतवाञ्छां मनसः सरोरु-
 णिवासिनीकान्तपदाग्विन्दे ।
 सर्वज्ञनिन्दामपि दक्षगाथा-
 प्रसङ्गकाले न परत्र लेभे ॥ ५१ ॥

गद्यपद्यमयत्राग्भिरिदानीं
 सन्मुदं हि रचयामि नितान्तम् ।
 आर्यवर्यगुणदुग्धसरस्व-
 द्बीचिरम्यनिलयायितचेताः ॥ ५२ ॥

दोषान् परित्यज्य गुणान् महान्तो
 गृह्णीयुरस्मिन् रससारविज्ञाः ।
 धाराधराः सैन्धवसिन्धुबन्धा-
 वम्भो हि पीयूषसमं पिबन्ति ॥ ५३ ॥

भजताञ्जडाशयविनिर्मितो (गुरो)-
 विंशुधेश्वरस्य कृपयापि मौलिताम् ।
 भजति स्म सैष हि कलानिधिः स्वयं
 स्वप्नरान् दिशासु सततं प्रचारयन् ॥ ५४ ॥

सारप्रधानो विबुधस्तु लोके

मन्येत बालोद्धवतां न चास्य ।

पङ्कोद्धवत्वं मनुते मरालः

पद्मस्य किं सौरभमेव रम्यम् ॥ ५५ ॥

दृष्यन्त्यसन्तो न हि चेदनेन

तेनास्य को वा समभूभिकर्षः ।

पद्माकराणां प्रवदन्ति क वा

दोषाकरानादरतोऽपकर्षम् ॥ ५६ ॥

असद्भिरस्मिन् पिहितेऽपि चास्य

प्रकाशनेनैव भवेद्विरोधः ।

दिनाधिपे हस्ततलेन रुद्धे

भवेत् किमेष प्रतिरुद्धमानुः ॥ ५७ ॥

प्राचीनकाव्येष्वपि सत्सु लोके

ग्रन्थं दधीरन् तमिमं महान्तः ।

सत्स्वापगाकोटिषु चन्द्रमौलि-

र्धत्ते हि गङ्गां विबुधेशसङ्गात् ॥ ५८ ॥

प्राचीनसूक्तिरससङ्ग्रहनिर्मितापि

किं नाद्रियेत विबुधैर्मम सूक्तिरेषा ।

नानाप्रसूनमधुलेशकृतं तु लोके

माध्वीकमञ्जितरसं रासिकास्त्यजेयुः ॥ ५९ ॥

स्फुटेतरार्थापि कवीन्द्रसूक्ति

र्भजेत नूनं कमनीयभावम् ।

लभेत किं वा कलकण्ठवाणी

न रम्यतां माधवभासमाना ॥ ६० ॥

स्वदेत काठिन्ययुतापि लोके

कचित्कवीनां कमनीयसूक्तिः ।

शिरीषभृद्दीरमणीयरूपा

कचित्कुचेऽलं कठिना न किं वा ॥ ६१ ॥

चिरन्तने सत्यपि काव्यरत्ने

मुदं लभन्तां नितरां महान्तः ।

अनेन राजत्यपि तारसङ्घे

चकोरद्विम्भा विधुनैव नूनम् ॥ ६२ ॥

सीतारामगुरोश्चरित्रजलाधिः काहं मनीषाल्पकः

कैवं चेदपि तत्कृतौ गुरुकृपा मां चोदयत्यद्भुता ।

तत्कामं मम पूरयन्तु गुरवः सीता ससीतो गिरां

देवी तानहमाश्रये सुरनुतान् वाणीविलासास्पये ॥ ६३ ॥

काश्चीमण्डलभूषणं श्रुतिमतीतीरेऽग्रहारो महान्

सोऽस्त्यद्यापि महोच्चसौधसहितो वाणीविद्यासास्पदम् ।

यत्र तथा निगमान्तनीरजपरिष्यन्दन्मरन्दद्विजा

लोलम्बा इव यत्पिबन्ति सततं तद्वेदभृङ्गाभिधः ॥ ६४ ॥

ग्रामेऽस्मिन्नवसत्पुत्रा द्विजवरः श्रीशेषशैलाभिधो

यज्ञैः प्रीतिकृदन्वहं रघुपतेः सोऽयं कदाचित्सुतैः ।

सत्रा तन्त्रचक्षुष्येषु निपुणैर्लक्ष्मीकलप्रान्वित-

स्तीर्थस्नानविधौ चकार धिषणां विद्यातपःसम्भृतः ॥ ६५ ॥

स हि खलु परममहाभागवतः शेषाद्विराडावशादुदारकर्मणो
वरदस्य देवदेवस्य भीमादिभिरिव धर्मानुसारिभिः प्राणैरिव पञ्चभिः
सहितः स्वहितैरात्मजैराश्रितलोककलुषाचलकुलिशमधिरुक्ता वेङ्कटाचलं
यत्र च निमज्ज्य पुनः पुनः स्वामिपुष्करिणीवारिणि स्वावृजनपाप-

हारिणि दिनमणिदेदीप्यमानार्धपुण्ड्रपरिमण्डितनिटिलदेशः तुलमी-
 ञ्चिमालिकोच्छसितवक्षस्थलः कमलासनकामशासनपाकशासनप्रभृति-
 पीयूषरसाशनसमुदायमौलिमणिशाणकोणकषणादिव तरुणारुणसाराथि-
 भाममानचरणारुणनारजराजमाननखरमणिगणघृणिभासितहरिदन्तरं
 पादावनतपरिजनदिदृक्ष्येव किञ्चिदाकुञ्चितपूर्वकायं सीतापतिमिव
 सुग्रीवाङ्गदराजमानैः परिजनैः संसेव्यमानपादारविन्दं कटितटभासित-
 कनकाम्बरं तं भगवन्तमम्भोरुहवासिनोकान्तं संसेव्य नितान्तं सान्ते-
 वासिजनसन्ततिः परिसर एव तस्य सेवारसभरितो यामिनीमिमामनी-
 नयत ॥

तदानीं खलु सामोदं सरसीरुहवासिनीनिवासनिदेशतः स हि
 देशतोऽस्मादधिगत्य रङ्गनायकनगरं कावेरीलहरीपरिकल्पितकाल्यो-
 चितक्रियाकलापः सुपर्णालङ्कृतमपि अपर्णालङ्कृतं चतुराननचातुर्य-
 धुर्यमभिदृश्य साश्चर्यं विमानं रङ्गनाथानं तत्र च वरपद्मगवरपर्यङ्क-
 शायिनमभिवन्द्य भगवन्तं तमनन्तगुणसरस्वन्तमनन्तरमधिगत्य सेतुं
 नितान्तमानन्दरसभरितान्तःकरणः करुणारमवरुणायतनः तरुणी-
 सहितः समुपेतस्तनयवरीणै रमणीयगुणैरवगाह्य तत्र पुनः पुनरम्भो-
 निधिं प्रसादैरिव जालकोपेतैश्चमुग्रन्थैरिव स्तवकावभासितैर्निधिपति-
 निलयैरिव परिपुष्टव्यष्टिविधैः पादपप्रवरैरतिरमणीयं दशरथवद्धक्षेत्रैः
 राधेयवद्धदान्यैः रोहिणीकान्तवज्रैवातृकैः दिवाकरैरिव तमोनुज्जिः
 भूपालनिलयैरिव ललामोल्लसमानैः विप्रवरैरभिमण्डितमाससाद पयः-
 प्रणालीनगरम् ॥

तत्र वेङ्कटरामेण सत्रा पुत्रेण कर्हिचित् ।

शेषाद्रिः श्रीधराकान्तमस्तात्रीन्मङ्गलेश्वरम् ॥ ६६ ॥

आकर्ण्य सादरमुदारवचस्तदानीं

श्रीशेन तथ्यवचसा कथितं महात्मा ।

धन्यीकृता स्म भवता करुणार्णवेने-

त्युक्त्वाथ तत्र नगरे स चिरं त्ववासीत् ॥ ६७ ॥

सीताभिधामथ स वेङ्कटरामनामा

मानव्युमादितिसमां महिमोञ्ज्वलाङ्गीम् ।

भूलोकदिव्यशुभमङ्गलदीपिकां तां

कान्तामुवाह निजतातनियोजनेन ॥ ६८ ॥

सीतारामतनूजया सह तथा सीताख्यया साखिकान्

धर्मानागमचोदिताननुदिनं कुर्वन् यजन् सादरम् ।

सोऽसौ सद्गुणवारिधी रघुरं कारुण्यपाथोनिधि

तस्यां सञ्जनयाम्बभूव सुधियः पुत्रांश्च पुत्रीस्ततः ॥ ६९ ॥

थातेषु हायनगणेषु कदाचिदेषा

तोषादधत्त खलु वेङ्कटरामसूरेः ।

सीताथ शेषधरभूषणभक्तिमान् यं

वेदान्तसारगुरुमेनमथो विरेजे ॥ ७० ॥

कुम्भमासि भरणीं श्रयत्यतः

शीतभासि तरुणीमनन्तरम् ।

तारणाय धरणीसुपर्वणा-

माविरास सहस्रा गुरुचमः ॥ ७१ ॥

तदा तु किल —

लोकबान्धवमहोदयं ध्रुवं

वीक्षितुं क्षितितलेऽथ नूतनम् ।

पूर्वमेव तरसारुणोदया-

दाजगाम खलु मन्दमारुतः ॥ ७२ ॥

आजगाम सहसारुणोऽपि तद्

बालकोदयनिरीक्षणादृतः ।

मित्रभावमुपजग्मुषां परं

युक्तमेव भवतामिदं किल ॥ ७३ ॥

अर्भकोदयमथार्भकाम्बुदा

वीक्ष्य सादरमुदारचेतसा ।

दिक्षु तत् प्रथयितुं क्षणेन किं

कम्बुरम्यनिनदानकुर्वत ॥ ७४ ॥

सत्कान्तबालोदयमिन्दुरादरा-

दाभित्य हर्षादिव वृद्धिमन्वभूत् ।

नूनं तदीशस्य सदात्मजोऽयं

लोकप्रसिद्धं खलु वृद्धिदायकम् ॥ ७५ ॥

बाल एष भविता त्रयीपथे

बादरायण इवापरः स्वयम् ।

इत्यमी हुतभुजस्त्रयः क्षणा-

ज्ज्वलुर्वत घृताप्लुता इव ॥ ७६ ॥

आशानिवारणगुरोरुदये नितान्त-

माशाप्रसादमभजन्निति तन्न चित्रम् ।

श्रीपादकान्तकमलं समुपाश्रिताना-

मेकान्तमित्रमिति शत्रुरपीर्यते हि ॥ ७७ ॥

वत्सवंशकलशाब्धिमौक्तिकं

बालकं समभिवीक्ष्य तं जवात् ।

आपगाः समगमन् स्वनायकं

किं नु तत्सदृशमौक्तिकेच्छया ॥ ७८ ॥

द्विजराजसमृद्धिकारणेऽस्मिन्

सुमनोभिः समये समभ्यहर्षि ।

प्रथिताः सुमनःप्रियङ्करा(स्ते)-

द्विजराजा इति विष्टपेषु नूनम् ॥ ७९ ॥

सा दृष्ट्वा तनयस्य तस्य कस्मिंश्चक्राब्जरेखादिकं
 तुष्टाभूज्जनकस्तन हृष्टमनसा जातस्य जातक्रियाम् ।
 विप्रैः साकमरुन्धतीश्वरशतानन्दायितैः सादरं
 कुर्वन् स्वर्णगवाक्षदक्ष सहसा तेभ्यः समोदं तदा ॥ ८० ॥

कलत्रमित्रेण ततः स्वपित्रा
 सन्नेति गोत्राभिवुधैरकारि ।
 बालो भविष्यद्गुरुरेष सीता-
 रामाभिधा तस्य गुरोर्दैनै किम् ॥ ८१ ॥

अथ कदाचित् श्रीवत्सान्वयदुग्धवारिभिकलानाथमावाल्याद्व-
 रिचरणारविन्दगाथारसलोलं जननीपीतपीताम्बराद्भुतगाथाभृत-
 स्तोमं पिबन्तं स्तन्यकैतवात् मूर्तिमन्तमिव मानवानन्दं नन्दनन्दन-
 मिव यशोदयालङ्कृतं, पाणिनितन्त्रमिव रक्तपादोपेतं, न्यायसि-
 द्धान्तमिव प्रख्यातगुणविशेषं, मीमांसाशास्त्रमिव धर्मजिज्ञासापरं,
 वेदान्तमिव परतत्त्वनिर्णेतारं, ग्रहगणमिव बुधानुयानं,
 लक्ष्मणमिव सुमित्रानन्दनं, कैलासमिव शिवालयं, विनायकमिव
 दानभोगसम्पादितरामणीयकं, मानससर इव महारजतहंसकं, मेरु-
 गिरिमिव कनकमखलं, नन्दालयमिवावदातगोकुलं, सत्कविकाव्य-
 मिव सुवर्णभासुरं, नभोमण्डलमिव दर्शनीयहस्तश्रवणं, अनिरुद्धमिव
 श्रीकुमारभूषापरिमण्डितं सीतारामाभिधमतिसुकुमारं कुमारं मातापित्रा-
 दयो राजतनूजवत् आदरतो नितान्तमुपलालयाञ्चक्रुः ॥

एवमेव यातेषु बहुषु दिवसेषु स जनको निखिलजनमनोरञ्जकः
 विविधलिपिविशेषवैदुष्यशालिना कामाद्यमित्रवित्रासनवरासिना अनुदि-
 नमतिशायिवरविग्रहरुचिभासिना सरसीरुहवासिनीनिवासपदसारससे-
 विना समाश्रितजनपङ्केरुहभानुषालिना कुसुममालिना शेषासनचरण
 नलिनगाथारसमात्राभिलाषिणा प्रियभाषिणा वाक्कमदपरम्परारपहारि-
 णा मणिहारिणा मनीषिजनवाञ्छितविद्याविशेषविश्राणनगीर्वाणतरुणा
 गुरुणा समुचितसमयरचितचौलोपनयनेन तेनात्मजेन क्षीराम्भोधिभि-
 लक्ष्मीकान्तेन, वृन्दारकलोकमिव मन्दारपादपेन, रजताचलभि-

उद्यानव्रातमिव वसन्तेन, प्रसवभरमिव सौरभेण, कल्याणधरणीधरमिव
गीर्वाणतरङ्गिणीपूरेण, समर्थकविकाव्यमिवार्थान्तरन्यासेन, सरंस्त-
ल्लजमिव नीरजेन, प्रभातसमयमिव प्रभाकरेण, कैदारकदम्बमिव
भान्येन धन्यममन्यत वंशमात्मनः सोऽयम् ॥ .

एवं गच्छति काले स गुरुपुङ्गवः सनातनसरस्वतीप्रमुखकला-
कलापपरिशीलनजनिताभिलाषः मृगेन्द्र इव गिरिकन्दराभिर्गम्य
निजमन्दिरादानन्दरसतुन्दिलमानसः समाससाद् गुरोः सदनम् ॥

तदानीं तु समये समुचिते रचितोपनयनमधिगतविनयं तनयं
वेङ्कटरामगुरोर्भयनोपहारमिवावनीसुराणां, सङ्केतितनिष्ठयमिव निखिल-
कलाविलासिनीनां, विग्रहमिव मनीषिजनमनीषाविशेषाणां, भागधेय-
मिव शिष्यसन्तरेरुद्धीक्ष्य प्रमोदभरपाथोनिधिमध्यमध्यासीनः अद-
शीयमहिमसीमान्तनिर्धारणबद्धादरोऽपि अनधिगतमनोरथः तदीय-
गुणगणबध्यमानमानसः स्वाभ्यस्तचतुस्तन्त्रसिद्धान्तनिर्धारणबद्धान्तः-
करणानन्तान्तेवासिजनसंसेव्यमानः सेवमानभनमनोरञ्जकः स गुरुकु-
ञ्जरः समभूदसौ समुपदिदिक्षुराम्नायसार्थानन्यानपि तन्त्रार्थान् ॥

तदानीमेव देशिकवर्यादस्मादधिगतसर्वार्थं सतीर्थ्यगणसर्वार्थ-
बोधनसमर्थमनितरविचक्षणविशोभ्यमङ्कुरयन्तगाक्षेपसार्थं निचयं स-
माधानानां रचयन्तमत्यर्थं अधरीकृततन्त्रकदम्बसमुज्जृम्भमाणमनीषि-
जनविषणाविशेषमेधाविलासभासमानतया कणचरणसमीरणचरणाग्रणी-
प्रभृतिराद्धान्तप्रवर्तकतापसव्रातसमीभावमधिवहन्तमनिराकरणकरणस-
ञ्चयवारणमदवारणवरवेत्रैः कमनीयकामिनीकामनीयतमगात्रैः, चिरन्त-
नसूक्तिसीमन्तिनीभाषितवशंवदवक्त्रैः, कामादिमविषवल्लीलवनलवित्रैः,
साहित्यपद्मिनीपरितोषणमित्रैः, कणचरणसमीरणचरणाग्रणीप्रभृतिसू-
क्तिमौक्तिकनिकरप्रोतनसूत्रैः, कलिमोहग्रहपटलसमुष्वाटनमन्त्रैः, वल्क-
लवरनेत्रैः संसारतरङ्गिणीरमणसन्तरणवरणीययानपात्रैः, चिरतरपरिशी-
लितसच्छास्त्रैः छात्रैः सततमासेवितमभिवीक्ष्य तमेतमात्मजातं जाता-
मोदः समजायत तातः स हि वेङ्कटरामः सरामः ॥

तदानीं तु. —

वेदव्रातविरुद्धस्तुतिरुगीवेणीकृपाणीभव-

द्वाणीदुग्धतरङ्गिणीशशरणीभूतान्तरङ्गो गुरुः ।

कारुण्यार्णववौषिकान्तरसदासञ्चारशीतीभव-

त्स्यान्तः स्तां भूतिमातनोऽग्निपथगाथात्रामिषाद्रक्षणे ॥ ८२ ॥

तत्क्षणमिव क्षोणीगीर्णगणपरिणीयतमचरणारविन्दो देशिको-
ऽस्माकं सुकृतसार्थसमर्थनसमर्थतमतीर्थसार्थसमवगाहनरचितास्थः प्र-
स्थाय ततः पञ्चःशृणालीनगरादागत्य देवनायकस्थलं गगनाचलं
पङ्कतामरावरः नलिलवनगाद्य दुह्मुर्मुहुः द्वादशोर्ध्वपुण्ड्रप्रोल्लसितफा-
लादिदेशः प्रभाकरराजपिब नोमोल्लसिते, भृगुवत्स इव सभृगौ,
कैलास इव सचिनायके, पङ्कज इव प्रभाकरराजाने, धर्मपुत्र इव वि-
लसत्तपो, जलज इव लक्ष्मीभृति, दूर्यात्मज इव मार्कण्डेयमण्डिते,
समरोत्सुकमण्डित इव विष्णुकेनालङ्किते, उर्वधरायितदर्वाकरेन्द्र-
मण्डलकिहासने निराजमानं, दन्मालासंलसितमुर्वीतीतिलोत्तमाभ्या-
मपसरोभ्यामभिषिज्यमानं वज्रनाम्नां, निजभक्तजनावनजागरूकं,
गजाधिपसंसेवितमप्यगजाधिपसंसेविता रमालालितमप्यरमालालितं,
लोकनायकमप्यलोकनायकं, गगनाचलनायकं यशोदानन्दनमिव
सुदर्शनमोचनफलितानन्दमभिवन्द्य, च देवनायकमानन्दितमानस-
स्तुष्टाव तमिष्टं भगवन्तम् ॥

तदनन्तरं श्रीवत्सान्वयनन्दनवनसन्तानः सन्ततमाश्रितजनसन्ता-
नः नन्दद्वन्द्वन्दारकवृन्दरघुनन्दनानन्दनसामन्दानन्दमनिन्दापदवीदवी-
यान् धरावृन्दारकदेशिकोऽस्मददेशिकः प्रस्थाय ततो देवनायकस्थलादार्या-
वर्तमिव सिन्धुसंराजमानमभिवयौ कुरुङ्गाभिधानं क्षेत्रम् ॥

तदनन्तरमवगाद्य त्रिपवणं सिन्धुधुनीं कृपासिन्धुर्मन्दरधरपादार-
विन्दगाथामकरन्दसमास्वादनसन्वृतनिरतिशयानन्दो देशिकोऽस्माकं
प्रभाकरसन्तानमिव सीतेशोल्लसमानमासाद्य भगवन्मन्दिरमाश्रितजन-
बन्धुं लोकवयत्राणनधुरन्धरमाश्रितजनाचञ्चलानन्दसन्दायिनं तुलसी-
चमत्कलिलनोत्पलमल्लिकानयमालिकाप्रभृतिप्रसूनवरमालाभिरुङ्गासिन-
मनोहरलङ्कारकमनोमाननन्दकोटिनिकरायनं श्रीपूर्णनामानं निर-

ञ्जनं निर्विकल्पं निरामयप्रमेयं रमाप्रियं भगवन्तं • तं सम्प्रणम्य पुनः
पुनः संस्तूय सानन्ददुवाय तत्र कतिचित्कालम् ॥

प्रस्थाय ततो गत्वाथ दुर्गास्थञ्चमवगाथ तत्र पयोराशिं शुभ-
गुणराशिं हरिकथापारायणप्रवीणः वीणासुनिवीतगानविभोलमानस-
कमलालसमन्दिरमानसः स हि देविकः कृतकमुदवेयूरकाञ्ची-
काञ्चनाम्बरहारनूपुरवशिशोभिन्, शेषिणीसतित्वाभासेन सनात्मिका-
भरणरत्नवक्त्रेण विराजमानां, जयकजनवर्गञ्चलपदापन्द्यपादपायित-
पादारविन्दामंभिवन्ध कन्यां कात्यायनीं, तन्नु यः प्रपन्नं संसेवपानो
नानायतनानि नारायणस्य स्ववर्णपरशिव विराजदन्तमभयप्रसादं, कैला-
समिव विलसच्छ्रीकण्ठेश्वरं, श्रीधृष्णमिव सभृत्पादं, वापुर्निलयमिव
विलसद्बलं, श्रीरङ्गमिव सम्पन्नमिदं, अनिकेयं । तत्रावद्वन्दनेन
पारावारेणैव वादिनीपतिना पञ्चभजनात्मकमभयप्रसादं विलसन्मनस-
षट्पदेन मेदिनी (दाया) रकेण करिण्यन्त्रिं, निर्धरमिव कोकुवातं गुरेन्द्रमिव
गोवृन्दोल्लसितं सरस्वन्तमिव राजशेखरलालिष्यल्लसुसन्मनसपरञ्जितं,
भारतममराङ्गमिव अर्जुनमहारथोद्भाषितमाश्रयां स्यान्दूरपुरं पञ्चा-
प्सरसपरिकल्पितकाल्योचितकिष्कलपङ्कजं, सप्तशतगुणैर्यस्यमिव
गाङ्गेयकान्तं, त्रिदिवनगरमण्डनाकदम्बमिव विचित्रपितानसम्प्राप्त-
स्वर्गभावमासाद्य मन्दिरमरविन्दनाभस्य वृन्दारकमलिलालितपादार-
विन्दं, वन्दारुजनवृन्दानन्दनमन्देतरप्रभोदं, सेवासमागतसुरनरवरधर्ष-
मानगाथाशतं, प्रावृत्तश्रियेव उत्तुङ्गपयोधरया पयोदमालयेन विलसद्वा-
रया सुकीर्त्यैव विनतानन्दनकलितारया रमया संशोभितं दिवाकरयति-
साक्षात्कृतं तं भगवन्तं सम्प्रणम्य पुनः पुनः तत्सन्दर्शनसज्जातकुतूहलः
समस्तावीत् ॥

आदौ वेदगणैरभिष्टुतगुणो यो लोकनाथो हरिः

सृष्ट्वाण्डं प्रथमं तदन्तरुदकं तस्मिन् विराडूपधृक् ।

शेते नाभिसरोजपत्रपुटके यस्यास्ति लोकत्रयं

वन्देऽहं तमशेषसेवितपदं श्रीपद्मनाभं सदा ॥ ८३ ॥

संसेव्य कल्याणगुणाम्बुराशिं

सीतापतिं श्रीनरसिंहमार्यः ।

भक्त्याथ संस्तूय च नन्दसूनुं
नितान्तमानन्दितमानसोऽभूत् ॥ ८४ ॥

इत्थं व्यतीतेषु कतिपयदिवसेषु कदाचन स्वफाल्गुनोत्सवमहा-
त्रभृथे खगपतिसमरूढः खड्गखेटधरसार्वभौमवरभासमानपुरोभागो
भगवानम्भोरुहनाभः समभिव्यथावम्भोनिधिमवगाहितुं तदीयमहोत्सव-
दर्शनसमानन्दितमानसोऽस्मदार्थश्च ॥

नाथः पङ्कजनाभ एष नृहरिश्रीनन्दजाभ्यां युतः
श्रीनारायणनामधेयगदितं वाच्यं जनानां श्रुतम् ।
अद्य स्पष्टयितुं महानवमृथव्याजान्मदीनां पतेः
सस्त्रावम्भासि तेन नः सह गुरुत्वत्रैव सस्नावयम् ॥ ८५ ॥

तदनन्तरम्—

नवद्विवादित्रगणेऽभिघुष्टे
रथेभपत्त्यश्ववृतैः सहैतैः ।
विहङ्गमेशत्रयभासमानै-
र्नृमिहनन्दात्मजपद्मनाभैः ॥ ८६ ॥

प्रविवेश पुरीं पुनर्गुरुर्मे
विविधैर्मौक्तिकतोरणादिभिः ।
सफलैः कदलीधरारुहैश्च
विलसन्तीं च वरां मनोहराम् ॥ ८७ ॥

कतिचिद्वासरान् सोऽयमुवासात्र पुरोत्तमे ।
कुतुकी कञ्जनाभाङ्घ्रिसरोरुहनिरीक्षणे ॥ ८८ ॥

इति सीतारामसूरिविरचिते कविमनो-
रञ्जके प्रथमोल्लासः ।

अथ द्वितीयोक्तासः ।

अथ कदाचिद्देशिकोऽस्माकं सीतारामनामा दक्षिणमधुरापुरव-
स्थेन गोत्रादित्येन केनचिदौरस्यायितव्यस्येन सत्रा सुत्रामपुरीतरङ्गि-
ण्यवगाहनरचितास्थः प्रस्थाय पुमान् स्यान्नन्दरपुरात् दुस्तरसंसारसागर-
निमज्जज्जननौकायितपदपङ्कज आजगाम जनार्दनक्षेत्रम् ।

तत्र खलु—

स्नात्वा चक्रसरोवरे च जलधौ श्रीरामबाणोदके
कृत्वा राघवपूजनं स कुसुमैः स्थित्वा श्रुतिद्रुस्थले ।
अम्भोजाग्निसप्ततन्तुमवितुं कारुण्यपाथोनिधि-
योऽसावाविरभूज्जनार्दनमयं संभेद्य तुष्टाव तम् ॥ १ ॥

तत्राथ भक्तप्रवरेण केनचित्
सम्मानितस्तेन सह द्विजन्मना ।
अस्मद्गुरुः सद्गुणवाहिनीपतिः
तत्पार्थसूतस्थलभाययौ ज्ञानैः ॥ २ ॥
तं पार्थसूतं स्वकृतैः स्तवैर्गुरुः
संभेद्य संस्तूय निजेष्टदायिनम् ।
तस्य प्रसादं समवाप्य भक्तित-
स्तस्माद्ययौ क्षेत्रवराणि तदुतः ॥ ३ ॥

तदानीं खलु—

यत्र यत्र गुरुरेष सञ्चरेत्
तत्र तत्र निवसज्जनान्ययौ ।
भक्तिमार्गमुपादिश्य मोचयन्
वीरुधोऽपि पदपद्मरेणुभिः ॥ ४ ॥

महाबिलं बीक्ष्य रवौ यियासौ
तुल्यां गते हीण इवास्मदार्थम् ।

स निस्तुलं सद्यमहीधराजं

महीजराजि ममगान्महात्मा ॥ ५ ॥

तदनु देशिकोऽपि पाञ्चालिकावदुल्लसन्कटकार्जुनं, पाञ्चालदेश-
मिव द्रुपदविराजमानं, महादेवमिव हैमवतीमगुल्लसितं सगुहं च,
विराटमहीपमिव सम्प्राप्तकीर्णकाल्यन्तं, पाराशर्यमिव शास्त्रामहस-
भासुरसारोल्लसितं, त्रिदत्तालयमिव सुपर्ववंशं, पाताळधुवनमिव सुरसो-
ल्लसितं, श्रीरामचन्द्रमिव हरिवरशरणं, पञ्चास्यमिष बहुकेसरं,
सुदर्शनमिव विलसन्नेमिजातं, मेदिनीन्द्रनन्दनमिवामोदितधात्रीममाजं,
नभोमण्डलमिव जीमूतधण्डितं, भिन्नुल्लसितं पञ्चध्वजसामिन्धमानं,
मत्तमातङ्गमिव श्रीहस्तिनीकान्तं, रतिजन्मदनानन्दिनं, इन्द्राणी-
विहितवृषानन्दं, वाद्यममुदायतिव तप्तपुष्पं, निधिभेदमिव महा-
पद्मं, पाणिनीयतन्त्रमिव विचित्रपद्मोत्पलानेव्य मयाचलं, तदनु
तत्तत्तमासाद्य नक्षत्र इव विधुकान्ते, गौतम इव वनतानन्दपुते, नीला-
म्बुद इव सोमोल्लसिते, रत्नराजानामिव कमलालङ्कृते, निशीथ इव
सज्योतिःसहिते कावेरीभासमानभागमण्डलदेजे त्रिवेणीसङ्गमसवन-
त्रयावगाहनार्द्रकपिशजटानिचयः कृतैर्यमिको न्यवसदष्टरात्रम् ॥

तद्राजा बहुमानितः सह ततस्तेनास्मदार्यभिरभिः

तत्कालागतविप्रराजिषु महापुण्यैश्च पृथ्वीसुरैः ।

यातो यादवभूधरं गुणनिधिं नारायणं सेवितुं

श्रीमद्यादववंशदुग्धजलधेः सोऽनङ्कुराकेश्वरम् ॥ ६ ॥

तदनन्तरम् —

पतंगपातिसमर्पितपयःपारावारपद्मगपर्यङ्कराजमानजलजनाभ-
भासमाननानामणिवरशालिमौलिसमुल्लसितं, आश्रितजनसरस्वदा-
लिङ्गनानन्दितापारकृपापगं, पतङ्गपतिमिव विनतानन्दनं, धर्मपुत्र-
मिव फाल्गुनोत्सवानन्दिनं सम्प्रणम्य श्रीनारायणं तुष्टाव च सन्तुष्टः
पुनः पुनः तमिष्टं भगवन्तम् ॥

श्रीनारायणसेवनप्रबिलसत्स्वान्तोऽस्मदार्यो महान्

तस्मात्तैर्दिजपुङ्गवैः सह धरात् प्रस्थाय देवोत्तमम् ।

स्कन्दं क्रौञ्चकुलाचलेन्द्रभिदुरं कौमारधारानदी-
तीरस्थं प्रथयौ प्रगम्य विविधं तं देशंमालोकितुम् ॥ ७ ॥

राजीवराजन्मकरन्दपाना-
दुन्मच्चभृङ्गावलिराजमानम् ।
बल्लीशवत् संश्रितनीलकण्ठं
देशं ददर्श द्विपराजराजिम् ॥ ८ ॥

तदनु ऊर्जपूर्णमायामासाद्य कतिचिद्दिनै रजतपीठपुरभाश्रितवा-
त्सल्यातिशयादाविश्वेतिह पुनः अधुरायां भट्टकटकमकरकुण्डलकेयूर-
काश्चीकाश्चनाम्बरादिभिभूषणभिभूषितं, तुलसीरमलोत्पलमाल्लिकामाल-
तीचम्पकज तीप्रभृतिमुदनस्ततिमंरोभितं करतूरीतिलकोल्लसमाननिटा-
लं, कुङ्कुमपङ्काङ्गरागरनिराङ्गं, सरोवरमिव लक्ष्मणाकान्तं, घृतामिव यति-
रञ्जितं श्रीकृष्णभासेव्य भगन्तं, स्तुत्या च विविधैः स्तवैः अनुदिन-
मनवाच्छिन्नरवीयमनभिः सौऽपराधार्थस्तत्रोपास वासरान् पञ्चदश ॥

प्रस्थाय तस्माद्गुह्यतमनैर्मासो
विप्रश्चतुर्भिः सहितो महात्मा ।
कोटीश्वराख्यं बहुपुण्यलभ्यं
क्षेत्रं पुनरेरमिवन्द्य यातः ॥ ९ ॥

तदनन्तरमतीत्य दुष्प्रकाशीं सरसमारमचक्राहपरपुष्टकाककेकि-
भारद्वाजैः करिवरकोलादिनिश्च यग्निसण्डितमामाद्य कोल्लोराभिधदेशमनु-
ग्रहलवमात्रेण मूकानपि पण्डितांश्च विदधतीं वेधोमुखसौधोल्लासिनीं
निखिलबुधजनाराधितपादपीठां मुखाम्बिकां बहुकृत्वः समासिषेवे ॥

ततोऽस्मदार्थवर्यस्तामयां संस्तूय नैकथा ।
त्रिवासरमुवायात्र कुतूहलितमानसः ॥ १० ॥

प्रस्थाय तस्माद्गुणवारिधिर्गुरुः
क्षेत्रप्रवेकं सह तैर्द्विजन्मभिः ।

गोकर्णसंज्ञं तमयं ययौ महा-

पुण्येन लभ्यं तपसां परं पदम् ॥ ११ ॥

गोकर्णमूर्तिं गिरिजेष्टमेनं

संसेव्य तुष्टां व गुरुः स तत्र ।

अभीष्टदं शिष्टजनेभ्य इष्टं

हृष्टं रमेशस्य सुरेशजुष्टम् ॥ १२ ॥

को वा वर्णयितुं शक्त आदिगोकर्णमद्भुतम् ।

यत्र त्रिगत्रतपसा प्रत्यक्षीक्रियते शिवः ॥ १३ ॥

तदनन्तरं वारणसीपुरमिव जेखरीकृतगङ्गोद्भासितं, चिन्तामणि-
मिव चिन्तितप्रदं, स्वनायिकाश्लेषणसमामक्तेनेव तटिनीपतिना पुनः
पुनः प्रसारिततर्ङ्गमैरालिङ्गितगङ्गाधरमन्दिरप्राकारं, विविधविचित्र-
गृहादिविगजितं क्षेत्रमालोक्य गोकर्णमुपेक्षितकोङ्कणदेशो देशिकः
मन्तार्य तरङ्गिणीं घटापहारिणीं स्नातृजनमलापहारिणीमासाद्य
मलापहारिलहरीं दिशादशान्तविश्रान्तयशसं सम्प्राप्तातिविचित्रवचः-
सिद्धिं निजवागनुवर्तिसमन्तार्थं महान्तं तं चिदम्बरमखीन्द्रमालक्ष्य
तत्समर्पितविविधोपहारः समाससाद मरीचिनामकनगरम् ॥

तस्मान्मरीचिनगरादथ तत्र तास्कां

गत्वा पुरीं न्यवसदेकादिनं ततोऽप्यम् ।

सादारनाम पुरमाप ततो ययौ सः

श्रीमन्तराजनगरं बहुसौष्ठवाढ्यम् ॥ १४ ॥

सूर्यनारायणाभिख्ययज्वनो न्यवसद्गृहे ।

तत्राग्निहोत्रवीथिस्थे सोऽष्टरात्रं महात्मनः ॥ १५ ॥

तदानां खलु तेषु सहागतेषु

यातावुभौ कोङ्कणदर्शनेच्छया

पूर्वागतो विप्रवरः स्त्रिकां पुरीम् ।

यातो महानेष समं स वर्णिना

वैराग्ययुक्तेन पुनापुरेऽवसत् ॥ १६ ॥

तदनु पयःपारावारेणेव सितांशुसुधोद्भासितेन , मन्दारपाद-
पेनेव नन्दनालङ्कारेण , पम्पातीरेणेव मातङ्गधरेन्द्रभासुरेण , रङ्गविमा-
नेनेव तुरङ्गाजराजमानेन , मेदिनीश्वरेणेव सदामित्रराजसंस्पर्धिना ,
पुरुहूतेनेव अनन्तामरलालितेन , त्रिदिवेनेव महारम्भोरुजारामरमण्यु-
त्तमालङ्कृतेन , धनदालयेनेव विविधाक्षयकोशभासुरेण , यन्त्राकृष्टोद-
कशीतलसौधतलेन मङ्गमहस्रेण समुद्भासमानां , कौस्तुभेनेव कला-
निधिसन्तानसौदरेण , उत्तरदिगीशेनेव धनदेन , बलिचक्रवर्तिनेव
काव्यगुरुणा , श्रीनार्थिनेव कुमारममानेन , अम्भोनिधिनेव सुशोभन-
क्रमकरेण , धन्यविशेषणेव सर्वतोभद्रेण , तरणिसारथिनेव अरुणाशु-
केन , दुग्धाब्धिनेव मत्सन्तानसम्भवेन , पाकशासनेनेव विबुधाधिपेन ,
धूमन्थाचलमध्यमानचतुस्तन्त्रदुग्धाम्भोधिममुद्भूतज्ञानामृततृप्तेन , स-
जनमङ्गधातेन ममथिष्ठितां मदनेनेव रतिकाशुकेन , मानससरसेव सम-
हंसाङ्कारेण , वृत्तलक्षणेनेव चम्पकमालामञ्जुलेन , उपवनेनेव सदा
लिकुचदीव्याता , रत्नसानुनेयोद्धमत्कनकमेखलेन , पार्थेनेव प्रियार्थ-
मग्धादनभामदंशुकमणिहारिणा , मरोरुहेणेव नतारकान्तसंराजितेन ,
किष्किन्धानगरणेव तारापालकाननेन नगरमण्डनामण्डलेन परिमण्डितां ,
वनमालामिव नन्दनीयस्यन्दनोपेतां , सुपर्वनगरीमिव सुमनोऽलङ्कृतां ,
सत्कविराजिमिव सालङ्काङ्गोकुलां , युवतिमिव सुरतारम्भोचितां ,
मेदिनीन्द्रसंघटितपादपीठश्रीमन्तराजपरिपाल्यमानां पुनाभिधानां नगरीं
तामवलोक्य समन्ततः प्रस्थाय ततः सन्तारितभीमापगः मुनिवरैरिवोप-
शमशीलैः , हरिचरणारविन्दगाथारसलोलैः , तुलसीनलिनोऽत्पल-
मालतीप्रभृतिमुमनःसमाराधितवासुदेवैः , मुनिमानससारमराजहंसस्य
भक्तवान्सल्यातिशयदिष्टकोपरि राजमानचरणारुणसारसस्य भगवतः
सरसीरुहवाग्निनीकान्तस्य नितान्तं सेवारसभरितान्तःकरणैः धरणी
गीर्णरणैः करणीकृतमाधिरूप्य पत्तन पण्डाभिधानमनुदिनमनवच्छिन्न-

नैयमिकः सादरमाराधितः सज्जनैरनुसवनमासेवमानो भगवन्तं तं
कमलाकान्तं माममुंवास सहस्रं स हि महानुभावः ॥

काञ्च्यां गौतमवंशवारिधिविधुः सत्सेवनीयो गुरुः

श्रीमान् सद्गुणवारिराशिरवसद् भोपालकृष्णाभिधः ।

सीतारामपदाम्बुजार्चनपरो बाल्येऽपि भक्त्यैकया

त्रय्यां तत्र चतुष्टये च निपुणो मन्त्रार्थपारङ्गतः ॥ १७ ॥

तदनु कदाचिज्जानकीजानिचरणनीरजपरिपूजननिरतः सेवितु-
मवगाहितुं च गङ्गादिमहासरितो मन्दिराणि नारायणस्य प्रस्थितः स
काञ्च्या अनुसोदनाद्वरदराजस्य समगान्तरीं गरीयसीं क्रमशः पुना-
भिधानाम् ॥

अथागतं तं म निशाम्य मन्त्री

श्रीमन्तराजस्य महोपचारैः ।

भाराध्य नारायणनामधेयो

गङ्गावगाहे धिषणां चकार ॥ १८ ॥

शताङ्गमातङ्गतुरङ्गपत्तिभि-

र्धृतः पुनापत्तनतोऽथ निर्ययौ ।

समं धरानिर्जरराजिभिश्चनैः

सदेशिकः सैष गुणार्णसां निधिः ॥ १९ ॥

नतः पुरीं तामधिगत्य पण्डां

शिष्टांश्च मृष्टान्नघृतैः पयोभिः ।

विप्रान् स गोपालगुरुः सहस्रं

सम्भोजयामास सुधीः स एषः ॥ २० ॥

श्रीनारायणमन्त्रिणा सह गुरुर्गोपालकृष्णाभिधः

कृष्णं सेवितुमाययौ तदनु स श्रीविट्टलारूपं तदा ।

सीतारामगुरुत्तमेन बहुधा नृत्यादिभिः पूजित-

स्तस्मिन् प्रीतिमसौ चकार कृपया श्रीरामभक्तोत्तमे ॥ २१ ॥

नारायणः दाम्भोजसेवकावपि तत्र तौ ।

नारायणाराध्यमानावृषतुर्दिवसत्रयम् ॥ २२ ॥

ततो ययौ पञ्चवटीं मदेशिको

गुरुः स नारायणमन्त्रिमंयुतः ।

सुरेशसिद्धेशनिषेवितां मदा

सपुण्यपृथ्वीरुहसंविराजिताम् ॥ २३ ॥

तत्रत्यमायामयहेमरङ्कु-

संशिक्षणस्थानविलोकेन ।

संस्मारितश्रीरघुर्यगाथ-

स्तन्मन्दिरं प्राप गुरुः सहायः ॥ २४ ॥

ब्रह्मप्रार्थनयार्यमान्बयभवं सीतासमेतं पितु-

र्वार्तापालकमङ्गदाभयकरं लङ्केशमित्रेतरम् ।

रामं सोदरसंयुतं गुणनिधिं राज्याभिषिक्तं ततो

गोपालार्ययुतः प्रणम्य विविधैस्तुष्टाव मोऽस्मद्गुरुः ॥

उपदिदेश स रामषष्ठक्षरीं

गुरुवरो गुणवारिनिधिस्तदा ।

निगममारतमं च स मे गुरुः

मबिनयं जगृहे महितो भृशम् ॥ २६ ॥

श्रीराममन्त्रान् स जपन् पठन् श्री-

वेदान्तमारं सह देशिकेन ।

गोदावरीतीर्थपवित्रिताङ्गः

तत्सन्निधौ पञ्चदिनान्युवास ॥ २७ ॥

सीतारामाभिधोऽस्माकमाचार्यस्त्वदनन्तरम् ।

सीत्वा नद्यद्विदर्यादीन् रेवातीरं ययौ महान् ॥ २८ ॥

तदनु स गुरुः लोपामुद्रामिव सागस्त्यां, सुग्रीवसेनामिव
दर्शितदशाननमदभङ्गां, जम्बूसरितमिवार्जुनोल्लसन्तीं, विकटकविवन्म-
र्मदां, तरुणीमिव रमणीयवेणीं, मारुतचित्तदृष्टिमिव मदाराभोद्भास-
भानां, उद्यानभूमिमिव विलसद्द्विजां, स्नातृजनसन्दोहसर्वमङ्गलसञ्ज-
नित्रीं वारं वारमवगाह्य रेवावारं सुमनःसङ्घमिव सप्रचेतसं, सरोवरमिव
सत्कविराजमानं, राशिचक्रमिव बुधाधिष्ठितमाससाद भृगुवत्सं क्षेत्रम् ॥

ततो बिन्दुसरो गत्वा सरस्वत्याप्लुतं गुरुः ।

स्नात्वा नैयमिकं चक्रे कर्दमाश्रममण्डितम् ॥ २९ ॥

स ततः सिद्धनदीं प्रदक्षिणतः प्रासादवरलमुल्लसन्तीमासाद्य
पुरीमवन्तीं कुचेलजालोलकुचैलाभ्यामानीतौ तदानयनप्रभावादुपरि
संरुद्भानाशाखावलोक्य काष्ठसञ्चयौ भक्तिपारवश्याश्रमस्कृत्य पुनः
पुनस्तद्गाथामधिगतमोदमपाठीत् ॥

तदनन्तरं रमणीयचर्यो देशिकोऽयं श्रियं कृतक्षिप्रानद्यवगाहः
पञ्चमद्वीपवत्सकौश्यागेन्द्रां, कूलोभयभातभूरुहस्तबकमधुपानजतमधु-
करारवैर्गीयन्तीमिव स्नातृजनान् सकलादृशः संरक्ष इति, गङ्गामिव
सम्प्राप्तयमुनासङ्गमां चर्तणवतीं तामवगाह्य नदीमनुष्ठितनिजनैष्ठिको
न्यवात्सीत्तत्र ॥

प्रस्थाय तस्माद् गुरुसार्वभौम

आङ्गीरसीं सिन्धुशिवश्रमदार्ढ्यः ।

पुष्टोद्भवामास सः स्वतीं तां

तस्मादयो कञ्चन भूधरेन्द्र ॥ ३० ॥

अगाधधिषणस्तस्मादगात्रस्थाय सत्वरम् ।

अगादस्मद्गुरुः पुण्यं नारायाणसरस्ततः ॥ ३१ ॥

अवगाह्य मुहुर्मुहुर्नारायणसरः विरचितनैयमिकः पङ्कजमिव
हंसानन्दरमानश्च स्यमन्तपञ्चकमयमाचार्यः ॥

तत्र च देशिकोऽयं ग्राहमानजनमानसमलनिस्सारणपदु-
तरोदकेषु नवस्वपि सरस्वु विपश्य पुनः पुनरादत्तं सुन्दरीलपनमिव
सत्तमालकान्तं नारायणाभय वनमालोहसितप्रासाद्य पुष्करं क्षेत्रं
पङ्कजाक्षवक्षस्तट इव पद्मोद्भासिते, पद्मपारावर इव बहुक्षीरे, मानसो-
त्तरसाधर इव पुष्करराजमाने स्नात्वाथ पुष्करिणीत्रये हिरण्याक्षमं-
हारलीलाविहृतवराहं वराहं तमेव्य मगवन्तमेवमस्तावीत् ॥

हिरण्यहारिणे वराहरूपधारिणे

नमो विहारिणे स्वप्रकृतिमन्दिर ।

स्वदंष्ट्रया धराधृते रमायुताय ते

तनूजगतीपूरणासमर्थमिदमेव ॥ ३२ ॥

म ततः मद्गुणराशिः

मकलजनानन्दवर्धकः प्रियया ।

शक्रप्रस्थं पश्यन्

मध्यमार्गं कुरुक्षेत्रम् ॥ ३३ ॥

नदनन्तरं दिशादक्षान्तव्याप्तशो देशिकोऽयं प्रस्थाप्य ततः
प्रस्थात् खाण्डवपदपूर्वात् रामानुजार्यचित्तमिव यामुनतीर्थोल्लसमानं,
नृपतिमिव नानावनोल्लभितं, रमावतिपदाचिन्दमिव श्रीतुलसीसंराजितं,
चन्द्रमसमिव सारङ्गसंयुतमागन्ध ध्वन्दावनं क्षेत्रं लक्ष्मीलक्षितवसस्तटं,
दिविषत्तटिनीपूरमिव पवित्रीकृतलोकत्रितयं, नटमिव गोगोपालरूपधरं,
नार्दकमिव विरचितवत्सवृषद्वयधेनुकसंहारं, वेदान्ताचार्यमिव उत्प्रेक्षित-
सादपं, अनन्तमिव नागकन्यासस्तुतं, ध्वपद्मारिदवृन्दमिव दावानल-
तञ्जनितभीतिनिवर्तकं, पाण्डुमिव कृतद्विजजायाभयं, शचीपतिमिव
विरचितवृद्धश्रवःपृथुमखनिषेधं, जनकजाजानिमिव जलेशवर्णितनाना-
वेषगाथं, ब्रजवल्लवीजनानुष्ठिततपःसाधं, भञ्जितार्जुनमपि रञ्जितार्जुनं,
नैतेयपरितोषायेव कृतकालीयभञ्जनं, नखशशिकलाविलसचरणारुण-
तीरजाभ्यां जितरम्भाकरभाभ्यामूरुभ्यां शिञ्जन्मेखलाष्टापदपटेन कटि-

तटेन श्रीवत्सोल्लसितवक्षःस्थलेन कौस्तुभभूषाभूषणकम्बुकण्ठेन साधु-
जनाभिलषितार्थविश्राणनदक्षेण मन्दस्मितेन च समुद्रासमानं भगवन्तं
नन्दनन्दनमासेव्य रामानुजाचार्यवचांसीव यामुनतीर्थसंवर्धितानि
तुळसीवनवृन्दान्यवलोक्य तेभ्यः स्म मविस्मयं नमस्करोत्येवम् ॥

यस्याः श्रीतुळसीमहीरुह इमे मूले मृनीशाः सदा
वर्तन्ते बिटपेषु नाकपतयः पत्रेषु तीर्थानि च ।
मञ्जर्या कमलोल्लसत्सुकुसुमेष्वाप्यम्बुजाद्येषु यां
धत्ते श्रीहरिरादरेण सततं तस्यै तुळस्यै नमः ॥ ३४ ॥

काळीयसरसि स्नात्वा कृष्णक्रीडास्थलान्यथ ।
स संसेव्य गुरुर्भक्त्या मधुरां नगरीमगात् ॥ ३५ ॥

अथ खलु —

अस्मद्गुरुः मद्गुणवारिराशिः
कंसारिसेवोल्लसमानचेलाः ।
मध्येपथं वीक्ष्य धराधरेशं
गोवर्धनं गोकुलमाससाद ॥ ३६ ॥

तत्रार्थ संसेव्य स नन्दनन्दनं
मानन्दमानन्दितमानसो गुरुः ।
पृष्टस्तदीयं चरितं महाजनै-
स्तुष्टः समूचे करुणार्णसां निधिः ॥ ३७ ॥

प्राप्तौ वैश्रवणात्मजौ सुरमुनेः शापाच्चिरं सालतां
तथ्यं तस्य वचः पुरा विरचयन् देवौ चकारेश्वरः ।
सर्वेषां फलदायकोऽहमिति यो लोकस्य सन्दर्शय-
न्निष्टेभ्यो बदरीफलानि समदात्तस्मै नमः स्तान्मम ॥ ३८ ॥

निर्जगाम स जवाद् ब्रजादयं
मञ्जनाय खलु सज्जनाग्रणीः ।
अञ्जराजतनयाजनिस्थले
तत्पयस्यखिलरञ्जनोत्सुकः ॥ ३९ ॥

सलिलमवजगाहे सैष पौषौरसेय-

मसि कमलकेलीकालसङ्क्रान्तनीलम् ।

सुरवरललनाश्रीगीत्सुपाध्यायशिक्षा

इव समनुपठन्तः सन्ततं यत्र केकाः ॥ ४० ॥

ततो हरिद्वारमवाप सोऽयं

द्वारं हरेस्तत्रवसद्द्विजाग्रधान ।

उत्तारयन्नासददादरेण

मङ्गोत्तरीं तीर्थपद्मान्तरङ्गः ॥ ४१ ॥

अथ चायं चरानतश्चतुराननवत् सरस्वतीसङ्गतां, दुर्गामिव
पञ्चास्यसन्धृतां, दितिमिषादित्यगुताश्लिष्टां, ज्योत्स्नामिव सागरा-
नन्दिनीं, योगपिण्डमुनिघृन्दवत् सकाशीभवदात्मस्वरूपां, नक्षत्रमाला-
मिवाब्जोद्भ्रमन्तीं, दिव्यश्रियामिव गङ्गाभिरामां, जम्बूसरितमिव
गाङ्गेयप्रसुवं, भारतर्षयत् प्रचक्षामकोकनदां, गीर्वाणपुरपण्याङ्गना-
मिव मदा सुरतरूपशोभितां, आभर्तव्रातकैतवां बिहनुतस्त्रपौरुषजहनु-
मुनिकर्णशङ्कुलीवेशं परिसूचयन्तीमद्यतनानां निजतीरायतनानां शुद्धि-
तरभगीरथकीर्त्यर्धमपूर्णतया मुद्रितामिव स्फाटिकपेटिकामभिवीक्ष्य
तरङ्गिणीं गीर्वाणानामेवमवर्णयत् ॥

यदीयधानीयतरङ्गमाला-

मंसक्तपीयूषगभस्तिबिम्बम् ।

ध्रुवं वतामंसत वाण्यभीक-

त्रिविक्रमाङ्घ्र्यार्पितसारसानि ॥ ४२ ॥

यश्चीरनीरन्ध्रनितान्तरिक्षत-

स्वच्छीभवद्भङ्गपरम्परासु ।

लसन्नि ताराप्रतिबिम्बकानि

मुक्ताभ्रपादैक्षत कोऽपि नूनम् ॥ ४३ ॥

यदापगागारचकोरशायाः

शैवालिभङ्गेषु सुधांशुबिम्बम्!

खिद्यन्ति मुग्धाः प्रसमीक्ष्य नूनं
तमोनिगीर्णोऽयमिति स्म युद्धे ॥ ४४ ॥

यदूर्मिमालासु विलक्ष्यमाणो
नभोमणिम्लानकृशेशयानि ।
काले नमाश्वासयितुं प्रियाणि
व्यराजन प्राप्त इव ध्रुवं हि ॥ ४५ ॥

मेयं हि गङ्गा विलसत्तरङ्गा
गाङ्गेयपङ्केरुहगजदङ्गा ।
विद्रावितस्नातृजनाद्यपूजा
सम्प्राप्तगोविन्दपदाब्जसङ्गा ॥ ४६ ॥

ततोऽयमनुज्ञाप्य विजयुक्तवान् निमज्ज्य तस्यां समक्त्यु-
न्मेषं तर्क्षिरराजमानपङ्कजतुण्डसीकृत्सुमादिभिरभ्यर्च्य भगवन्तं रामभद्रं
सन्निधाने तस्य सयगायक सुरतटिप्रोमटिप्रावेवरणकारणं ध्रौवादिकं
चित्रं चरित्रम् ॥

बदरीवनभाययौ ततो गता
नरनारायणसेवज्ञान्मुक्तः ।
अवगाहितुमेष तत्र भ्रान्तीं
निबुधानां तटिनीमटीकृत ॥ ४७ ॥

विपाश्चिकातापसमेव्यमानं
नागायणं चाथ नः स्वनाथम् ।
नत्वा तपभ्यन्तभयं महान्तं
नितान्तवानन्दिस्तमानसोऽभूत् ॥ ४८ ॥

उवोख केदारमुदारचेता
मुदा स नारायणमादिदेवम् ।
नरं च संस्तूय विचित्रगीर्भि-
स्तं तत्प्रसादं समवाप्य मूर्ध्ना ॥ ४९ ॥

तत्र च विलसच्छ्रीवृक्षावलिमध्योल्लसितं, पारावारमिव पर्वत-
नातासङ्गकुतूहलं, पारायणमिव कृतसाधुजनावनं विरचितमनसिज-
वजयं च, भद्रसेनमिवारूढवृषभं भगवन्तं भद्रोदेवं सम्प्रणम्य स निता-
तमाससाद पुनर्हरिद्वारम् ॥

अथ यत्र देवतटिनीतटास्थितं

नगरात्रसत्रमभवत् परीक्षितः ।

अयमेव केवलजयाच्छुकाश्रमं

न गुरुः शुक्रश्च समगाराजोऽयम् ॥ ५० ॥

धर्मात्मजस्य पुरदर्शनात्पठन्

हर्षी तदीयचरितान्यनन्तरम् ।

रम्यं पुरं न समगाद् गुरुः परं

रौक्माङ्गदं गुरुकरोऽप्यगात्ततः ॥ ५१ ॥

आलोक्य तत् सद्गुणसागरो गुरुः

पाञ्चालिकाजन्मभुवं समागत्य ।

काम्पिल्यनाम्नीं नगरीं निःसृत्य तं

मध्येपथं प्राप ततः स गण्डकीद्वारम् ॥ ५२ ॥

तदनन्तरं गण्डकीगण्डने सालग्रामगण्डे निगज्ज्य मुहुर्मुहुरार्षभ-
भरतवत् त्रिषवणस्नानार्द्रकपिशजटाकलापः तत्रत्यभगवत्प्रतिमाः परि-
चर्याभिः अपरिभिताभिराराध्य समगायत भारवं चरितं यातश्च ततो
हयग्रीवावतारस्थलम् ॥

संसेव्य देवं स तुरङ्गसाख्यं

भक्त्यान्तरङ्गे च तमाकलय्य ।

उदारसाहित्यकलाचक्रास-

त्तरङ्गिणीकामुकतामयाजीव ॥ ५३ ॥

तदनु स गुरुरवगाह्य तटिनीं करतोयां तीर्त्वा बहुवनासिन्धुर्-
वासिन्धुरुद्धीक्ष्य चोटजमुद्गलकस्थ कतिपयादिवसैरासाथ मैथिलं देशं

तत्र च साश्चर्यं रामभद्रविनिर्भिन्नभवानीवहृभमह्लासनखण्डावि-
र्वाक्षमाणो निदानमपि तस्य संस्मरन् आनन्दरससान्द्रीकृतमानसः
रामासत्ताद मन्दिरं रघुनन्दनस्य ।

सीतारामगुरुचमस्तदनु तं संसेव्य सीतापतिं

यातो नैमिशकाननं मुनिगणैः सम्पूर्णमत्यद्भुतम् ।

तत्रत्यागनिर्जरातपदः सत्रां स तत्रानुगैः

श्रीगत्सद्दिशाभ्वरं सप्तकरोत्सतितेशमक्ताग्रणीः ॥ ५४ ॥

तदनु देविरदौर्गो रत्नविभक्तिभिः मीनोपेतामूर्जस्वतीमिव कवि-
कायतां शुग्रीवसेनामिव कुसुदोद्भक्तमाङ्गमवगाद्य सरयूसरितं भुवन-
त्रयभातमानावदातयतीराश्विभरताराधितसम्प्राप्तलोकत्रयाधिपत्यसीता
पतिमणिपादुकाविष्टिपथभित्तोऽरलोफय नन्दिग्रामं सुरनगरीमिव र-
म्भाभिरानां कमलिनीमिव सराजहंभामयोध्यां नाम पुरीमासाद्य
सम्भारधितः सज्जनैर्निताभ्य समन्ततस्तां ससन्तोषं सनासेव्य भगवन्तं
रामभद्रं विचित्रतरं तच्चरित्रमपाठीदेवम् ।

एनां पुरीमधिःसम्भयनीं समस्तां

राजा पुरा दशरथोऽतिरथः शशास ।

कामं स तन्त्रतटिनीपतिपारदश्चा

कारुण्यभूः सुररेशनिपेविताङ्गघ्रिः ॥ ५५ ॥

तस्य च पुत्राभिराषिणः समशिकान्तो च शरदां पष्टिसहस्रे
मृगीसम्भवः स मुनिपुत्रास्तु ज्ञानेनमङ्गजकामेष्टिभ्यो निर्वर्तयामास
कृतया ॥

तदानीं तु वितानसम्भवेन तप्तकाञ्चनसप्रमेण प्राजापत्येन
देवोत्तमेन दत्तं हृष्या परिरुह्य पायतं दिव्यं सरभसमादरेण रम-
णीभ्यः समदात् सैष दशरथः सतोषम् ॥

पायसानृतसस्य तदानीं

प्राशनाद्दशरथप्रणयिन्यः ।

कोटलापिराजसुताया-

स्ता बभूवुरथ दौहदवत्यः ॥ ५६ ॥

काले ततः प्रसुपुवे रघुनाथमेनं
सा कोसलेन्द्रतनया खमर्णा प्रयाते ।
मेषाख्यराशिममरेशगुरौ सचन्द्रे
लग्ने शुभे कटकनाम्नि तिथौ नक्षत्र्याम् ॥ ५७ ॥

पुण्ये जजान भरतो महतां सहिष्णो
रामानुजोऽजनि ततो भक्तानुवर्ती ।
शत्रुघ्न एष च दिशाद्वाराजमाज
कीर्तिप्रभावमहिता अभवन् ततस्ते ॥ ५८ ॥

अथ कदाचित् तपःपावकच्छटाभिरिव जटाभिरभिमण्डितः,
कविमिव भरताग्रजं, शशिवमिव लक्ष्मणालुभातं, विधिकलत्रमिव
विबुधाभिवन्दितं, इन्द्रात्मजमिव जगन्नाथं, सुप्रसन्नमिव गाङ्गेया-
भरणशालिनं भगवन्तं राममग्रं निखिललक्ष्मणनिर्वाणपुरन्धरं
मन्यमानोऽयं विश्वामित्रो निजमहाविनाशकुलेवारीन् पित्रोः प्रहूय
व्रजन् सलक्ष्मणं रामं ताटकाविजयाय बोधयामास ।

तदनु कृतान्तपुरि मनुष्याभासरप्रीतसंग्रेषापीतिरोधनायेव
निशाचरनिखिलप्राणपतजपागताया शम्बादुत्प्रेक्षया तन्नाम-
रुतान् तां यापयामास कृतान्तपुरिरजां शुभिरसाम्यस्तलकलावस्थ
भगवतो रामचन्द्रस्य शयनकक्षतः ॥

ततो निर्वर्तितमुन्यध्वरा सन्धादभङ्गजजला नारीकृतमिशतलः
स हि दाशरथिरधिगत्य जगत्कराजपुरं विशचित्तवशाननवापसक्तः
कृतभूपमदभङ्गः सीतामुवाह सत्यवाभिव आदित्रीम् ॥

तदैव तदनुजा भरतलक्ष्मणशत्रुघ्ना अपि माण्डव्यूर्ध्विला
ध्रुतकीर्तिरुदूहः ॥

ततः कनकपीठोपरि राजवानः सीतासहिः स हि दाशरथि-
रचञ्चलचञ्चलो मेरुसमारूढो जलद्वाररेजे ॥

तदनु कतिपयदिवसेषु यातेषु—

सीतासमेतो विनतासुतभवजो

नाथो रघूणां लसमानकौस्तुभः ।

तत्राटुं जैर्मानववंशमौक्तिकं

स्वीयं पुरं गन्तुमियेष भैथिलात् ॥ ५९ ॥

प्रस्थाय ततो जनकराजपुरतस्तदनुज्ञातः —

मध्येपथं रघुपतिः स हि जामदग्न्यं

पृथ्वीशपाटनपटिष्ठपंरंश्चथं तम् ।

जित्वा प्रगृह्य वरकार्मुकमस्य धीरः

स्वीयं पुरं समगमत्सह बन्धुवर्गैः ॥ ६० ॥

तदनु सदारः स हि दाशरथिः सहितश्च तादृशैः सोदरैरुदार-
कर्मभिः मातङ्गशतङ्गतुरङ्गभपादातघ्रातसमुद्भासितां वलरिपुनीलोपल-
प्रमुखमणिसौधावलिमधुटसितां नानाविधवाद्यवादकगायकैर्मरुतक-
म्पितकैतवादपहसद्भिरिव सुपर्यनगरश्रियं 'एकः स्वादु न भुङ्जीत'
इति वाक्यार्थनिष्ठैरिवाभिगतवैवाहिकभावुकभासुररामभद्रसन्दर्शनार्थ-
माकारयद्भिरिव च नाकाधिपान् कार्तस्वरकेतुदण्डसमुद्भासितैः पता-
किकासङ्घतैरुद्राहयेणसमुद्भासमानः सुसन्दर्शनतत्समुत्सुकाभिर्भामिनीभि-
रप्याराधयन्तीभिरारात्रिकाभिः प्रतिभवनमुल्लसन्तीं विविधविचित्रतर-
तोरणरमणीयां प्रादक्षिण्येन पुरीषशोभ्यां प्रतिपदमाराध्यमानो मेदि-
नीनायकैस्तोष्यमानश्च पुराणवाणीपारायणनिपुणैर्धरणीगीर्वाणगणै-
रमणीयतमं सदनं निजमाससाद ॥

चामीकरस्फाटिकाभित्तिसंयुतं

यद्विद्रुमरत्नमसहस्रशोभितम् ।

लेखेशनीलाश्चकृताधिरोहणी-

राजत्खण्डेशोपलङ्घिमोहसत् ॥ ६१ ॥

मुक्तामयैः पल्लवितैश्च तोरणै-
 श्चित्रैर्विचित्रैर्मणिमौधपङ्क्तिभिः ।
 अभोजराजत्सरसीसमुज्ज्वलै-
 रुद्भासितं केलिवनैर्मनोहरैः ॥ ६२ ॥

माणिक्यदीपैर्वरकाश्चनामनै-
 र्दान्तैश्च मञ्जैर्वररत्नचित्रितैः ।
 मंराजितं यत्र सुपर्वपुङ्गवाः
 मंरेजिरे सौधनिवामिनो जनाः ॥ ६३ ॥

तस्मिन् (ग्र ? गु)हे भूसुतया समेतः
 सिंहासनस्थो रघुवीर एषः ।
 रेजेऽनुजैः सादरमीड्यमान-
 स्तपोधनाराधनजागरूकः ॥ ६४ ॥

अथ कदाचित्सोऽयं सीतापतिः, सदारान् सुतान् सादरम-
 वलोकमानमनुरञ्जितजगत्रितयं निखिलभुवननायकमात्मानं निजभुवन-
 मात्राधिपत्येऽभिषिषिषुं बृन्दारकसुन्दरीनन्दनीयसौन्दर्यकेकयनरेन्द्र-
 नन्दनावरद्वयदामबद्धं दशरथमवलोक्य दयया मुधोचयिषुः सादरं धृत-
 चीरवासाः सन्मित्रमयं ससौमित्रिः सकान्तः कान्तारराज्यं कतिपय-
 कालमुररीकृत्य प्रस्थाय ततः साकेताद् अधिगत्य शृङ्गिचैरपुरं सदाशिव
 इव गुह्योपचारितः तीर्त्वा च भागीरथीं, गत्वा च भरद्वाजाश्रमं,
 नत्वा च तं मुनिवरं कृतातिथ्यं यात्वा च विचित्रकटकं चित्रकूटं
 भगवता प्राचेतसमुनिना प्रतिदिनमाराधितः सादरं सदारसोदरः परिष्ठात-
 स्वप्रयाणमवाससन्तापमात्मनोऽटवीगमननिवर्तनाय समागतं सानुनयं
 कृतनैकावनतिं ससामाजिकजनजातं सानुजातं सम्बृष्टस्वागतं परिपूर्ण-
 कृपावलोकैरवलोकितं तत्रत्यमुदन्तं निवेदयन्तं दृष्ट्वा तमनुजातं भरतं
 समाधाय विविधैरुपायैः साधयित्वा चात्मनो वनगमनं दत्त्वा च पादु-
 कोभयं कृत्वा च प्रतिज्ञां जबादायास्यामीति यापयित्वा च कृच्छ्रतस्तं

स्थित्वा च तत्र कतिचिद्दिनानि प्रस्थाय ततश्चित्रकूटात् समगमदश्रमम-
त्र्याश्रमम् ॥

रघुपतिः प्रियया सह सोऽगम-

त्तदनु सादरसोदरसंयुतः ।

दवममन्दसुपादपवारिता-

तपमतीव भयावहमद्भुतम् ॥ ६५ ॥

सकलतापसमन्दिरसञ्चयै-

र्बहुतरं रमणीयममानुषम् ।

विलसितं सततं द्विजयुग्मकै-

र्हरिमुखैश्च मृगैरतिभीषणैः ॥ ६६ ॥

फलभरानमिताः पृथिवीरुहो

रघुपतेरिव सन्नतिसोद्यमाः ।

अभिविरेजुरिमे रणितद्विजा

घनितपाटलकोमलकुटुमलाः ॥ ६७ ॥

तदनन्तरं वन्दारुजनमन्दारो मेदिनीनन्दनानन्दनो नरदेवनन्दनः
संहृत्य सापराधं विराम्भं कृतपञ्चशरशरभङ्गं शरभङ्गं सुतीक्ष्णधिषणं सुती-
क्ष्णं संयमन्द्रसभाभासमानं भगवन्तमभीकं लोपासुद्राभीकं नमस्कृत्य
च तत्सम्प्राधेयतः यतिज्ञातनिशादपद्यः द्विपश्चाननवान्धवान् क्रौञ्च-
गणान् विरचयितुं सहितानहितान् पञ्चतया सुरतायाः पञ्चवटीकृत-
निकेतनः लक्ष्मणेन विग्रीकारयन्नुग्रां रक्षोव्यञ्जानुजां, समाह(तु ? त)मिव
तदग्रजन्मानं पापजन्मानं पौलस्त्यजन्मानं त्रिशिरसपण्याशिरसं विर-
चय्य, कृत्वा च स्वरतरं स्वरं स्वरशरविनिर्भिन्नं, रचयन् दूषणादीन्
कृतान्तपट्टणाध्वनीनान्, मृगयाविहरन्महीनायक इव संहृतसुवर्णहरिणः,
वाणिमिव सीतावियोगकर्शितानाः, संहृतकबन्धोऽपि सम्भासपीरयशाः
शनैः शनैराससाद शवर्याश्रमम् ।

तदनु समनुगृह्य श्वरीं चिरसञ्चितवदरीप्रमुखफलादनतो दत्त्वा
च तस्यै निजपदं मेदिनीनन्दनाविरहजातज्वरोऽनुयाय्यनुजो जगती-
पतिर्यातुमियेष (सतां ?) सतांपतिः पम्पाम् ।

करोति प्रातिलोम्येन स्वनाम्ना पापमेव या ।

पम्पां स रामस्तां रामातापतप्तः समागमत् ॥ ६८ ॥

तदानीं खल्वाहवलालसरसापरिपाकक इव समनुगृहीताशुगभूः,
देवकीतनयशताङ्ग इव सम्प्राप्तसुग्रीवानुबन्धः, रविरिव सङ्कुचिततारेश-
प्रकाशः, महाबलिरिव दिशादशनिर्योपितहरिसैन्यः, भगीरथेनेव समु-
त्तार्णसागरेण समाभ्यासतया सीतामूर्धिकासमर्पणाद्रामस्य, विषमपथेनेव
क्षपिताक्षरथेन प्रहस्तादीन् कृतवता विहस्तादीन् विरुतमात्रवित्रा-
मितरात्रिश्चरराजेन लङ्कापुरपतिनिबन्धेन चिरोपोषितानिजतातसखस्य
निनीषुणेव पारणामपुरानुभूतां सर्वधर्म समारुक्क्षुणेव दिवं दीक्षितेन
लङ्कापुरकमनीयकङ्कचयननिजसमर्पितानापशुवपासमोस्वादनतः प्र-
जातजातवेदःपरितोषणप्रवीणेन मधुपक्रान्तकृत्वन्तरपरित्यक्तपिशिता-
शपशुवपाश्रपणसमापतितलुङ्घितपरिहृत्य इव पारंवारं रामरामेति
समीरयता निजदासवरेण समीरसुतेन निवेदितसमलसीताकुशलोदन्त-
स्तदानीतावदातनिजवानितोत्तंससन्दर्शनसद्भूतमादस्तदैव पत्रीकृत-
मातरिश्चतनयः, वासुदेव इव सतुग्रीवाङ्गरः, अभिनवपासाद इव
प्रोल्लसद्वाक्षः, हिमानीधरगुहान्न इव हर्षसरक्षितपुरःप्रदेशः, निशा-
नाथ इव लक्ष्मणानुगतकान्तययुः कुमुदामोदकरश्च, धर्मात्मज इव
सदा ससमीरणात्मजः आश्रितजनसन्तापदापेय इव क्षमनपाथःप्रदः
दशशताङ्गदायादो निजपूर्ववश्यनिर्मिताभिज्ञानमुद्रातिवावर्तपाङ्क्तिं समा-
दधतः समुपाविशदम्भोनिधेस्तीरे सहसोत्तर ॥

तदनन्तरं तिरस्कृतोपभगवत्प्रियानिकेतनप्रतास्तिरस्कृत्य तम-
ग्रतोजातमनन्यशरणं शरणीकृतनिजचरणं सज्जनावालितोषणं रम-
णीयगुणभूषणं रिपुजनभीषणं विभीषणं विधाय च लङ्कापुराचञ्चला-
धिराजं स्वकटाक्षनात्रसंशिक्षितक्षितिमृदुल्लवाप्यक्षस्तद्रोधविषयीकृत-
शरणागतवरुणालयनिर्दिश्यमानद्रुमकुलवदेशीयः विभीषणनिर्वर्ण्यमान-
लङ्कापुरपन्थाः क्रमेण सेतुं विधाय नलेन मार्गेण इव दक्षिणाशाभि-
मुखः दशमुखप्रमुखलेखारीन् पत्तनं निनीषुर्देवकतनयस्य वैकर्तनकुल-
जलधिकलानिधिराससाद लङ्कापलङ्कारवतीम् ॥

तदनु सानुजो ज्ञानकीजानिः दुर्वन् सुरान्तकनरान्तकावन्त-
कान्तिकौ, विध्वंसयन् कुम्भानिकुम्भौ, विरचयन् दुर्मुखं विमुखमति-
कायमपि विक्राययन्, अकम्पनं च कम्पयन्, विरूपयन्विरूपाक्षयूषाक्षौ
हत्वा च कुम्भकर्णादीन् जित्वा च मेघवाहजितं मेघनादं दशकण्ठ-
कण्ठोद्दलनाय समाहितो बभूव ॥

तदानीं खलु—

अमर्त्यराजस्तरसा स्वदूतं

समादिशद्दशरथेः समीपम् ।

शताङ्गमेतच्छतबाजिनद्धं

नयेति शुद्धे पदचारिणोऽस्य ॥ ६९ ॥

तदनु सविनयं निवेदितमेतच्छताङ्गं तुङ्गतरतुरङ्गमानीय मात-
लिना समधिरुह्य धराधरवरधीरो धराभूधवः स्वकलत्रापहर्त्रा रात्रिश्चर-
नेत्रा समायोध्य समं द्वन्द्वेन वैनतेयेन वातन्धयं, सौरेण तामिस्रं, पाशु,
पतेन दैतेयं, पार्जन्येन जातवेदसं, वैष्णवेन माहेश्वरं चास्त्रमस्त्रेण
भिन्दन् सप्तदिनान्यसमाप्तशस्त्राहवाग्रहः शितार्थसुधामयूषशिलीमुख-
मुखविखण्डिततुण्डावलोकनात् जपन्तं तं जगत्त्रितयमित्रेतरं पौलस्त्य-
भिन्नं कमपि कपिमण्डलीखण्डनं दशतुण्डभेन समाश्वासयितुमिव सौमि-
त्रिसायकसमवाप्ततोदनं नन्दगीयनिजनन्दनं नन्दनेशजितं तदीयपदवीं
निनाय तमनयं न्यायतः पितामहास्त्रतः ॥

अथ खलु स एष दशरथिरभिवृष्टः सुमनोभिः सुमनोभिर्विरचय्य
विभीषणं लङ्कापुरेशं परिगृह्य रामां विनयाभिरामां सकलकल्याणगुणा-
र्णसां निधी रामचन्द्रः समारूढवानरक्षरक्षोगणं सरोवरमिव लक्ष्मणा-
भिरा(मांमं) विविमिव हंसयानमधिरुह्य विमानं पुष्पकं नाम
समवलोक्य समन्तात् लङ्कापुरमधि भूमिसमुद्भवे! विभीषणमवनमिदं
जितरम्भोरु! सेतुसमारम्भणस्थलमिदं जितपङ्कजपादे! पद्मासर इदं
जनकनन्दिनि! जनस्थानमिदं कुम्भिकुम्भस्तनि! कुम्भसम्भवायतनमिदं
विधुमुखि! विराधविध्वंसनधरित्रीयमिति च विविधाः कथाः कथय-
न्नाससाद नन्दिग्रामं पुरतः समागतभरतायोध्यकसहितः ॥

तदानीं खलु स्वपादसारससमासेवननिरतं 'भरतमर्थिसार्थप्रार्थि-
तार्थसमर्थनसमर्थतमपाणिपाथोभवसमुत्थापितं संसालिङ्गय सुचर-
मवासुसर्वार्थः मराळविरक्तेतरपार्श्वयुगलपर्जन्य इव बालव्यजनसंजीव्य-
मानः चिरतरपरिचयतः समनुभवेयं रामानेनोपमानमोदमिति सतत-
सेवमानेनेव वनितायुतेन तारकापतिना तारराजितसितातपत्रेण संशोभ-
मानः सानुग्रहमवलोकयन् रक्षःप्लवगक्रक्षाधिपतीन् अरुणतानुबन्धतो
विनतात्मजाय तरणिरथसारथ्यश्रमविश्रान्तिविश्राणनायेव तदीयतुङ्ग-
तरतुरङ्गमान् सञ्चोदयन्तीभिः निजाञ्चलैर्विचित्राभिरपि सचित्राभिः
पताकिकाभिः प्रतिभवनमुद्भासमानां, तारागणैरिव लसमानह-
स्तश्रवणैरिन्दिराव्यापारैरिव दानवारिमनोहरैर्मार्तङ्गैरुल्लसन्तीं सागरै-
रिव सावर्तैः शुक्तियुक्तैश्च ह्रस्वभकारभवनैरिव भासमानभाण्डैः सन्ताना
दिभिरिव सिन्धुसम्भवैस्तुरङ्गैः समुद्रासमानां, महाह्रदैरिवावदाततरवा
रिभिः सत्कविकाव्यप्रबन्धैरिव बाणसगणिमाश्रितैः भानुष्कधुर्यवत्
घणघणायमानकोदण्डैः सार्वभौमभवनैरिव सदारामाभयैः, बलिशर-
णैरिव विलसद्दारवाणैः पादातवरीणैरतिरमणीयां प्रविश्य पुरीमयोध्यां
तत्र तत्र परिपूजितः सज्जनैः निर्जरेण इव निजनगरीं सदनं
निजमाससाद भेदिनीतनयासहितः स हि दाक्षरथिः ॥

स दारपरिमोदाय निजागमनमङ्गलम् ।

अश्रुनिवेदनायेव ववन्दे प्रसुप्तं तदा ॥ ७० ॥

तदनन्तरं वसिष्ठप्रमुखाः परमर्षयः भगवतः सीतापतेर्भविष्य-
त्यद्य सार्वभौममहाभिषेक इति सहर्षेषु सर्ववर्षपुरुषेषु, वर्षत्सु पुष्पवर्षम-
मरवर्षेषु, गायस्सु सुतरां सुरगायकेषु, नृत्पन्तीषु च सुरवरपुङ्गवपुङ्गवेषु,
सुरनरवरताड्यमानभेरीतूर्यानकदुन्दुभिर्वीणावेणुपणवपटहमृदङ्गशङ्खगो-
मुखप्रमुखवाद्यध्वनिध्वनितेषु दशदिशान्तेषु बहुतररत्नपरिचित्रित-
पञ्चाननासनसारूढं समभ्यषिञ्चन् प्लवगपरिवृढसमानीतसरिता-
पतिसलिलैः सीतासमेतं रामचन्द्रं त्रिजगत्प्राधिपं वसुमत्याधिपत्ये ॥

तदा खलु शतमखमुखा लेखेश्वराः पञ्चरागाकाररूपतमारतकेन्द्रनी-
लमहानीलवैदूर्यविदुममौक्तिकप्रमुखरत्नबलिचकासत्काञ्चनकाञ्चमिकुद्र

कटककुण्डलादिविविधभूषणवरपरिमण्डितं तं पुण्डरीकाक्षमभ्यभूषयञ्च
भूषणवरैः पुनरप्यनुरागतो रघुवीरिम् ॥

मेखलालपनभासुरतारा

रोजिरे रघुपतेरुदरस्थाः ।

निर्गता अनवकाशतयान्त-

र्हण्डपोतानिचया इव तस्य ॥ ७१ ॥

तदनन्तरं कलानिधानिव कुबलयोह्लासके, विन्ध्यमहीध्र इव
राजहंससंसेव्यमाने, नन्दनन्दन इव सुकर्ममधृतगोत्रे, रत्नाकर इव
बाहिनीशे, त्रिदशेन्द्र इव सन्नन्दने, वसिष्ठ इव धरानन्दनेशनन्दनीयगुणे,
दिनमणितनयान्वयदुग्धाम्बुधिमुधातीधितौ धरणीतनयारमणे भगवति
रघुवीरे नितरामनुशासति वसुधामाचण्डदीयितिकरप्रवेशं सुकृत-
निरतेषु च जगतीजनेषु, निस्ताम्रये च जगत्त्रितये, निष्कृतौ च
कृतान्ते, ससुमफलेषु च रसोद्भवेषु, निर्मलपूरभरितासु च सरित्सु, सुप्र-
जस्सु च सकलासु प्रजासु सम्प्राप्तसकलकापेषु च 'लोकेषु,
कुटिलता कुन्तलेषु, दण्डः छत्रेषु, अरियोगः स्यन्दन्मकरन्दारविन्देषु,
अङ्गरहितता रतिकान्ते, सरोगता सारसेषु, स्नेहहानिः प्राक्तनपिण्याक-
पिण्डेषु, अशरणता रावणस्य, अशोकनाशः पिशिताशपुरे, विग्रह-
प्रयोगः काव्यपाठे, अपार्थता चार्तराष्ट्रेषु, शल्यभेदनं कुरुक्षेत्रे, चाप-
त्यागो मकरारुरुक्षुमार्ताण्डस्य न क्षत्रजनस्य, मुकुलीभावः कुड्मलेषु
कुवल्यासन्तोषः प्रभाकरप्रकाशे, सत्तमवारणवन्धनमनन्तेशनिशान्ते,
चण्डकरत्वं मानुमालिनि, शरभेदो वज्रेषु, मन्दानुरागः छायाप्रिये,
मार्गणसञ्चारो रणेषु न जनपदेषु, राजपीडनं पङ्कजाध्वरेषु न जनेष्विति
परमेवं व्यवस्थितम् ॥

रघुवरचित्रचरित्रं देशिकवर्यः स वर्णयमेवम् ।

तच्छ्रुतिजातामोदैः सज्जनजातैः समीडितो ह्यासीत् ॥ ७२ ॥

इति सीतारामसूरिविरचिते कविमनोरञ्जके

द्वितीयोच्छासः ॥

अथ तृतीयोल्लासः ।

स्तुत्वा ततो रघुपतिं निजवाग्विलासै

रुद्रासमानमाहिळं बहुलप्रमोदः ।

वैकर्तनान्वयपंयोनिषिपूर्णचन्द्रं

प्रायादजामिलजनिक्षितिमार्यं एषः ॥ १ ॥

अजामिलमुनेर्गाथाभगायत शुकेरिताम् ।

कमलाकमितुर्नाम्नां सोऽयं माहात्म्यसूचिकाम् ॥ २ ॥

इत्थमत्यर्थं सम्भावयमानो रामभद्रनामवैभवं समभिषयौ
ब्रह्मावर्ताभिधानं क्षेत्रं यत्र च ऋषभः सत्रमचीकरत् ॥

शृङ्गिबेरपुरं तस्मात्सोऽयमस्मद्गुरुर्महान् ।

गाम्भीर्येऽम्भोनिधिसमः समगात्सज्जनाग्रणीः ॥ ३ ॥

ततः खलु कृष्णमिव काळिन्दीसहितं, धातारमिव सरस्वती-
समुद्भासितं, गुहमिव बर्हिमुखवाहिनीसङ्गतं, अश्वमेधमिव प्रयागं
समधिगत्य तं क्षेत्रवरं त्रिवेणीसङ्गमसवनत्रयावगाहनकपिशीकृतवेणी-
कलापः सोऽयमनवीनकलाकलापो मासमुवास सहस्रम् । तदनु सप्त-
गाद्विचित्रकटकं चित्रकूटम् ॥

देशिकस्तत्र संसेव्य समीरणसुतं मुदा ।

यादसांपतिदायादमद्राक्षीत्तापसेश्वरम् ॥ ४ ॥

काशीमवाप गुरुरेष गुणैकराशि-

स्तस्माद्विचित्रकटकादथ चित्रकूटात् ।

भागीरथी हरिपदाम्बुजसङ्गपूता

पूतीकृतत्रिभुवना प्रचकास्ति यस्याम् ॥ ५ ॥

पावमानिपुरोभागे भासमानां शुभावहाम् ।

भागीरथीमभिययावथायमवगाहितुम् ॥ ६ ॥

‘तदा खलु देशिकोऽयं समवगाह्य मुहुर्मुहुर्वाहिनीं बहिर्मुखानां
समाराध्य तं भगवन्तं धरणीतनयारमणं, चन्द्रमसमिव सोमं मण्डलेश-
मिव महासेनालङ्कृतपार्श्वभागं भोगाङ्कितं च, उग्रमप्यनुग्रं प्रागुत्तर-
दिङ्मात्रनाथमपि विश्वनाथं स्वयमुपनताणिमादिमनिखिलैश्वर्यसन्नाथं
नाथमानजनमनोरथपरिपालनदक्षं दक्षाध्वरर्विध्वंसिनं सह निजपरिषदैः
समीरयन्तं रामं रामेति निरन्तरं तं भगवन्तंसदाशिवं शिवं प्रदाक्षिणी-
कृत्य नमस्कृत्य समस्तावीत् ॥

तदनन्तरम् —

यद्गोपुराग्रप्रतिमा लसन्त्यो

वाराणसीश्वस्य विलोकनाय ।

समागता विश्रामितुं निषण्णा

मध्येपथं स्वर्गिवरा इवासन् ॥ ७ ॥

यत्सौधकूटालयसालभञ्जिका

गीर्वाणराङ्गलोकाजिगीषयानया ।

सञ्चोदिता यान्त्य उपर्युपर्यलं

राजन्ति सेना इव शस्त्रपाणयः ॥ ८ ॥

यच्चन्द्रशालालयसालभञ्जिका-

श्चन्द्राश्मभृङ्गारकरा विरेजिरे ।

सम्पाद्य चन्द्रादमृतं प्रदित्सवो

वाराणसीवासिजनेभ्य आदरात् ॥ ९ ॥

वाजिनीलमणिसौधसङ्कुलं

व्योम वीक्ष्य नवनीरदावृतम् ।

मानुषापपरितप्तचातका

भेजिरे मुदमतीव यत्पुङ्गि ॥ १० ॥

पण्यवीथिषु घरङ्गजं रथं

सर्वतः प्रसृमरं मनोहरम् ।

नीलकण्ठनिवहा निशम्य ते

लेभिरेऽभ्रवन्नङ्कया मुदम् ॥ ११ ॥

घटीवधूत्यः खलु यत्र पुर्या
भुजावबन्धेन निपीडयन्ति ।
प्रतप्तगाङ्गेयघटं कुचानां
विजेतुकामा गिपुशङ्कयेव ॥ १२ ॥

विश्वेशसेवासमये परस्परं
सङ्घर्षजस्वेदपयःपरम्पराम् ।
प्रापुस्तरां साधनतां व्यपोहितुं
यस्यां पताकास्त्रिदिवौकसामपि ॥ १३ ॥

वरणतराणिराजत्पुत्रिका नाविकेन्द्रा
गृहगणसरिदीशे सन्तरन्तीव यस्याम् ।
विमलकनककेतुक्षेपणीभिर्धृताभिः
सुकृतशुभसमीरे मौधकल्लोलजाते ॥ १४ ॥

बाराणसीं तां नगरीं ममन्तात्
ममीक्ष्य तस्यां गुरुसार्वभौमः ।
मासानवात्सीञ्चकं समोदं
मभीरसूनोः सविधेः महात्मा ॥ १५ ॥

ततः परं पङ्कजाक्षपदपङ्कजपरिपूजनजातामोदो देशिकोऽयमसं-
स्पृश्य सिन्धुं सुकृतक्षपणामवगाह्य शोणभेद्राभिधानां धुनीमभिययौ
गयाभिधानं क्षेत्रम् ॥

अथ खल्वभिषिच्य पदं विष्णोः आभिषेचनिकैः कलशैरभ्यर्च्य
तुलसीकुसुमादिभिः कुम्भसम्भवभाषितसंहतब्रह्माण्डभेदनसम्भृतसम्भ्र-
मकूटसहस्रं शृङ्गिचैरपुगमिव गुहाभिरागमं कैलासमिव शिवायतनं,
बार्हिर्मुखलोकापिव हारेह्यकान्तं, (पु? पौ?)लस्यमिव रञ्जितार्जुनं, मनु-
बंशमिवेक्ष्वाकुकमनीयं, सभाश्रितपिशिताशपुरकान्ताररामभद्रदरैरिव
कुवेणीरमणीयैर्जलाशयैः समुद्रासितं, अङ्गुलीनमपि सद्रंशसम्भूर्ति,

भीममपि कीचकोल्लासकं, सरोवराभिव राजत्पुण्डरीकं समतीत्य
विन्ध्यं धरमवलोकितवङ्गदेशो देशिकः पुरुषोत्तमसिसोविप्राजगाम
जगन्नाथम् ॥

इहामनन्तीति गतस्य देहिनः
करस्थिता मुक्तिरनन्तशायिने ।
निवेदितास्मादिलबाशनं बुधा
जनार्जितैः कुलतूष्पावकम् ॥ १६ ॥

तं मुदा देशिकोऽस्माकं ववन्दे पुरुषोत्तमम् ।
दारुसन्निहितं देवं सुभद्राभीरिसंयुतम् ॥ १७ ॥

तुष्टाव सन्तुष्टमनस्क एष
इष्टार्थसिद्धयै मुनिभिः समिष्टम् ।
क्लिष्टं पिनष्टि स्थिरमाश्रितानां
यस्तं निजेष्टं ददतं सुहृष्टम् ॥ १८ ॥

योऽन्तः प्रविष्टो जगद्भिद्रियाणि
बागादिकान्येष दयार्द्रदृष्टया ।
सञ्जीवयत्यदभुतविक्रमस्य
गातुं क ईष्टेऽस्य गुणाननन्तान् ॥ १९ ॥

तदेतन्महतां वृन्दं प्रभोदं प्रददातु मे ।
उदारचरितस्यास्य सेवालालसचेतमे ॥ २० ॥

तदनन्तरं पतितपावनो गुरुः
स रयाङ्गमद्भुततर्कं तथाभिधम् ।
अभिवन्द्य तां विपणिर्वर्यशोभितां
नगरीं समीक्ष्य परितस्तप्तो ययौ ॥ २१ ॥

तदानीं खलु मेदिनीत्रिदशवन्दितपादारविन्दो देशिकोऽस्माकं
मुकुलीभवदम्भोभवमध्यबद्धचरणेषु षट्चरणेषु, सदनसमुत्कण्ठेषु कल-

कण्ठेषु, कुमुदामोदनकिरणास्वादनाय सानन्देषु चातकवृन्देषु, अन्ध-
कारबन्धनसमुत्सुकदृष्टवर्त्मप्रविष्टपुष्करेष्टभानुष्विव विष्फुरत्सु दीपा-
ङ्कुरेषु, महानन्देषु च कुमुदसन्दोहेषु, नन्दनवनेष्विव सञ्चरत्कौशिकेषु,
दिक्चक्रेषु बहिर्मुखबल इव विहिततारकाप्रकाशे सन्ध्याममये सप्ताविव
सोच्चश्रवणे गगने सायन्तनममयसमुदयसञ्जनितपात्रिदोषपरिहाराय
मिन्धुनेव समाबद्धेन मणिना लुब्धिक्ष्यमाणजक्षितक्षणदान्धकारेण
प्रोद्भासमाने, विक्रमत्पङ्केरुह इव सुरवत्सव्याकरस्य, स्फाटिकदर्पण
इव दम्पतीजनलावण्यदर्शनस्य, फेनसन्दोह इव क्षणदाकलिन्दनन्दिन्याः,
नन्दनीयतिलक इव पुरन्दरदिशामुन्दरानन्दनारविन्दस्य, भारद्वाज इव
कलशोद्भवे सार्वभौम इव भाषमानकरप्रकरे मनोभूसार्वभौममहाभि-
षेकमणिपीठाकृतौ मन्दमन्दमनुविन्दति कुमुदबन्धाबुदयमविन्दताय-
मान्ध्रदेशम् ॥

मुधादीधितिपादानां तदा सङ्घेन पुष्कम् ।

चकासितमभूदेतच्चित्रं धात्र्यां विमृश्यते ॥ २२ ॥

करैः समालिङ्ग्य सरोजिनी मां

भजेते राज्ञा परिसान्त्वितापि ।

सैतीमणीनां चरितं जनानां

प्रदर्शयन्ती मुकुळा बभूव ॥ २३ ॥

कुमुदं मुमुदे तदा विधोः

करसङ्गमुत्तूलायथा ।

प्रमदा पतिदेयता भृशं

चिरसङ्गतकान्तसङ्गमे ॥ २४ ॥

अहो खल्वेतदेशीयजनस्य भाग्यवत्ता ।

यासां चाधरविम्ब एव मधुरं पीयूषमास्ते मृषा

दुग्धाब्बाविति विश्ववाक्यममृतांशुश्चापि वक्त्रैर्जितः ।

जाताजातसुरोमराजिसहिताः कुम्भीन्द्रकुम्भस्तनी

रामा नायकसेवनैकनिरताः सम्प्राप्य राजन्त्यमी ॥ २५ ॥

तदनन्तरं कमलापतिकथया संसारकाननवदनायासादगणित-
मृगखगगणाकीर्णानि धरणीधरकटककाननानि कैलीलालसुसारसकुल-
धवलच्छदनिलयायितकमलानि विमलानि अनिलचालितनीलोत्पल-
कुलानि कूलविलसितघनचालितघनल्लवविपुलफलालसमालतीमुखल-
तासंवेष्टनगमालोल्लसितान्यतिक्रम्य च तटिनीनटाकादीनि सानुगः
समवलोकितमृगराजधिरिः समाजगाम सप्तगोदावरं स हि महा-
नुभावः ॥

ततः स्थित्वा दिशानि सप्त स्तत्त्वा त्रिवर्णं तत्र कृताह्निकः
समधिगत्य रामभद्रालयं भद्राचलं भक्तवन्तलं सानुजं जानकीजानि
सम्प्रणम्य पुनः पुनः सप्रदक्षिणं वरत्ना स तत्र कतिचिदिनानि बल-
मिव सकृष्णं युधिष्ठिरमिव भीमावभासितं कैलासमिव सव्यम्बक-
मान्ध्रदेशमतिक्रम्य मनुसन्तानमिव सगरसिंहं काश्यपसन्तुमिव प्रह्ला-
दोत्पादकं गन्वर्वकुलमिव कळकण्ठोल्लमितं, मानससर इव सराज-
हंसं द्रामिडाचार्यमिव वक्रकभूषणं गोपालसङ्गमिव वृषभावभासितं
आश्रितजनमङ्गलदं मङ्गलगिरिमासाद्य सगर्भ्यायैव कृपया भक्ताय
सामिविभक्तपानकधनं हिरण्यहारिणमपि महानुभावं संसेव्य नर-
सिंहं संस्तूय विविधैः स्तवैः सप्रदक्षिणं सम्प्रणम्य पानकतुब्सीकुसु-
मादिभिः समादाय शिरसा सादरं तन्प्रसादमवगाढ्य जाम्बूनदवदनां
नदीं तदनु सप्तगात् श्यामवारणधरणीधरं धरकन्यारमणसिसेविषया ॥

तदनु देशिकोऽयमुदारचरितो मुदा परमया वन्दारुचन्दमन्दा-
रमिन्दिरारमणपादारविन्दगाथाभरन्दसमास्यादनतन्धृतपरमानन्दमभि-
बन्ध देवदेवं महादेवं दर्भशयनप्रदेशमिव चिरन्तनकुञ्जराश्वनसम-
लङ्कृतं, द्वारकापुरमिव, मन्मथोद्भासितभरविन्दबन्धुमिव सप्तत्र-
स्यन्दनोपेतं, दक्षिणपारावारमिव सेतुविराजितं, सुधर्मसभान्तरमिव
सदेववल्लभं, नन्दनवनमिव कुसुमितपारिजातकं, हिमानीमहीधरकटक-
मिव भासमानवानप्रस्थं, अनन्तेशनिशान्तमिव तुङ्गतरमातङ्गं, त्रिदिवमिव
दिवौकस्तमुदायसमेतं, शनैश्वरमिव छायानन्दनं, क्रतुसङ्घातमिव सर्वतो-
मुखसमुद्भासितं, कैलासमिव शङ्करप्रियभासमानं, प्रावृत्समयमिव साञ्ज-

पुष्पं जीमूताविर्भावकारणं च, इन्द्राणीपर्यङ्कमिव कौशिककृपनीयं,
नासुदैवमिव रञ्जितमार्जुनं, बन्धविशेषमिव सर्वतोभद्रं, सुरेशनिशान्त-
मिव ऐरावतोद्धसन्तं, सत्यवन्तमिव गायत्रीकान्तं, दुग्धाम्भोधि-
मिवामृतोद्भवं, काञ्चुकसङ्कोत्सुकितकामिनीसमाजमिवाभिनवमालिका-
भासमानं, पश्चिमोत्तरहरि(ता ? द)न्तरमिवं समीरणरमणीयं, दाशरथि-
मिव वैदेहीविलाससामोदं, भोयसेनामिवाधिगतबहुनागवलं, नृपतिमभा-
न्तरमिव नटीलसमानं, नीलाम्बुजमिव चक्रमर्दकाह्लादकं, स्रवन्मक-
रन्दारविन्दमिव नन्दनीयभृङ्गराजं, अलकापुष्पमिव सौगन्धिककमनीयं,
स्कन्दमिवं वल्लीविलासितं कलसोदयमदनादिप्रान्तमिव पापनिनाश-
शालिनं, प्रत्यक्पारावारमिव दुर्धमालीसमुल्लसितं, शङ्खेयधरणीधर-
मिव साकाशगङ्गं, तदुदभ्रगजमानपरंज्योतिस्सिरोरुपधा समामताद्
समीरणजठरंभरिपरिपाककधरणीधरवरीणम् ॥

अस्मद्देशिकदर्शनाद्येवमनो तं मार्गमाणश्चिरं

प्राप्तं पङ्कजवासिनीसहस्रं द्रष्टुं तदीयं परम् ।

श्रुत्वा रम्यतदद्रिपादपवरानालम् वल्लीपर्य-

रेजे तस्य दिदृक्षया क्रतुभिपान्नृवं वमन्तस्तदा ॥ २६ ॥

तदानीं तु —

शृङ्गारराज्ये स्वसखं वमन्तः

स्वान्ते वसन्तं स क्षिप्रमपि नन् ।

मरन्दनिष्यन्दतरङ्गिणीना-

मम्भोभिरेतं रुगानोजरीणः ॥ २७ ॥

मदनाय तदा मुदा ददुः

प्रमदाः प्रमदायहे उभे ।

शितसायकयुग्मयोजिते

धनुषी रुचिरे जयप्रदे ॥ २८ ॥

अनिर्गलविकर्षणादुणधनायदानं रणे

षडङ्गिणसद्गुणं पटुमुपाजहाराद्भुतम् ।

वियोगिजनचेतसां विदलने स्मरक्षमाभृते
सरोरुहशिलीमुखप्राथेतमम्बुजिन्यादरात् ॥ २९ ॥

प्रभदाः प्रमोदभरतो
मनसिजराजे पुनस्तूणे ।
प्रददुर्ग्राववरीणौ
वियोगिचेतेविदारणे निपुणौ ॥ ३० ॥

तद(त)नुसमरोपयोगिनीभिः
परिवृत एष तदा स्वनीकिनीभिः ।
त्रिभुवनविजयाय चित्तजन्मा
पवनशताङ्गमधिष्ठितः प्रतस्थे ॥ ३१ ॥

क्वचित्क्वचिन्मलयसमीरकैतवा-
द्वियोगिनां मनसि विषोल्बणानिलम् ।
अणूदरीनयनमरीचिकञ्चुको
विसृज्य तत्पथि विचचार वीतभीः ॥ ३२ ॥

सांयुगीनजनताग्रणीरयं
वल्लकीगणमणूदरीमयम् ।
नादयन् विरहिमानसं जवा-
दाचकर्ष मदनः स लीलया ॥ ३३ ॥

मधुघ्नतवरूथिनीरणितवारिजातारवै-
र्मरालवरटाशुकस्थनविपश्चिकानिकणैः ।
नदीनदसरोवरोल्लासितभङ्गपारम्परी-
ध्वनत्पटहडिण्डिमध्वनिभिराययौ तं स्मरः ॥ ३४ ॥

सारसोल्लासितसारसबाणी-
कैतवेन तटिनीतरुणीयम् ।
तं मुदा मदनभूभुजमेनं
स्वागतं किमिति पृष्ठवतीव ॥ ३५ ॥

बहुपल्लवसेवनराञ्जितः

पिकवरः कलकूजितकैतवात् ।

मदनस्य जगद्विजयोल्लस-

द्विरुदनाक्यकदम्बमज्जघुषत् ॥ ३६ ॥

राजते स खलु माधवागमे

कानने व्रततिवल्लवीजनः ।

प्राप्तमोद इव कुङ्कुमलच्छला-

हन्तपङ्क्तिमेतु सम्प्रदर्शयन् ॥ ३७ ॥

माधवस्य विविधेषु विलासे-

ष्वेधितेषु सुतरां व्यतिभाते ।

अद्भुतं हि कुम्भो यदराज-

दर्जनः सुमनसेत्यनुरूपम् ॥ ३८ ॥

समिन्धमाने सति माधवेऽलं

प्रमोदभारानभजन् धरेऽस्मिन् ।

माधव्य आसां खलु तस्य सङ्गमे

सतीमणीनामनुरूपमेतत् ॥ ३९ ॥

मधुनार्पितं मधुरपल्लवं तदा

परिभुज्य सादरममी पिकद्विजाः ।

जगदुः प्रणादमिषतो मुहुर्मुहुः

कुञ्जलं सतां प्रकृतिरीदृशी खलु ॥ ४० ॥

गन्धचोर इति तं सदाचरं

दर्शित द्विजवरै रुतच्छलात् ।

माधवो मधुपमृङ्गलारवै-

रावबन्ध विभृतां प्रदर्शयन् ॥ ४१ ॥

अस्मदीप्सिततमां हरितं ते

तां एष करसञ्चरत्नेऽलम् ।

विध्यतीति समवर्तिणीपे

वक्तुकाम इव वाङ्मुरथागात् ॥ ४२ ॥

वसन्तः प्रमये तस्मिन् लगन्ती मधुपावलिः ।

आक्रम्य सुगन्धोद्यानं वृक्षजे शीतमाश्वसम् ॥ ४३ ॥

तदानीं खल्वनिर्दिशन्तः पण्डीरयणीयेणीवतंसवाणीतरङ्गिणीवर-
णीयधोरणीधुरीणरमणीयचरणप्रणीवरणीगीर्वाणगणनन्ततशरणीकृत-
परणारविन्दः प्रणतजगत्कामितपारणगीर्वाणधरणीरुहायितकरुणारस-
नरुणा यद्वरणान्तःकरणो देशिकप्रणीणः दरीवररसमाभगीर्वाणरमणी-
तन्तन्यमानरणीयतरङ्गीताकर्णनविदीर्घहृदययथिकजजजाततापप्रशमन-
मसाश्रितगरभीरुहृदयर्ष्यङ्गोल्लसितार्णवमालिपर्यन्तशोभितं, मरसीरुहवा-
सिनीनवाससेवासमागतनगरीनंश्चनारीराजितकवरीकान्तिलहरीवी-
क्षणांभावितविभावरीसदागयशृङ्गातः पारं वारमुपक्रान्तसौरतरथाङ्गमि-
थुनपद्मगुलविक्षेपविकीर्णार्णोऽजितराजतपात्रपरिस्रस्तसमीकृतपटवास-
मञ्चदपरागपरम्परापङ्क्तिगितपाथः पण्डीरपङ्काङ्कितकटकावलाशतसमुल्ला-
सितं, पुरन्दरपुरीराजत्सुन्दरीभदनविभावरीकान्तविलोकनतस्तोके-
तरकौतुकचकोरनिकरकूजितानुरञ्जितकान्तोपान्तकान्तारं, रसालसाव्यत-
मालाग्रियालप्रमुखसालावलिक्वनीयकिसलयनिकरनिरणररमणीयकण्ठ-
कळकण्ठवरश्रवणीयरवश्रवणोत्कण्ठकण्ठीरवकुलकण्ठोपकण्ठाकुण्ठविक्षिप्त-
शुण्डादण्डवनशुण्डालवरकरटयुगलनिरर्गलनिर्गलहाननीरबीचीनिचयग-
न्धबोरसदाचरसञ्चारदरविदलितमन्दारकुन्दमाकन्दसिन्दुवारकुमुदको-
कनदकुरवकमरुवककेतकीप्रभृतिमुमप्रकरपरागसन्दोहकर्बुरितमकरन्दवृ-
न्दनिष्यन्दसन्दोहावहमेवासमागतगुहाशयमहीश्वयशुद्धान्तमहिळाशयप-
ञ्जुरालयविपश्चिकारवर्हंसिकास्वनसदाकर्णननिरन्तरनिष्यन्दमानमन्देतर-
तटनिष्यन्दवृन्दनन्दनीयतरं, मन्देतरसिद्धिप्रदोऽयमिति उपान्तमुपसृतैः

रम्भादिममेनकान्तामरवारकान्ताधरपल्लवसमपल्लवोपभोगाभिलाषयां म-
ञ्जुतरशिञ्जितव्याजान्मन्त्रमावर्तयद्भिरिव शारिकाशुकपोतकसङ्घातैरति-
कान्तं, नितान्तसम्प्राप्तनिशान्ततथा सुमनोरससञ्जिघृक्षया नितान्तं परि-
भ्रमाद्भिर्मधुपैरभिगच्छन्तविव नात्र मधुपानामवकाश इति, कृतज्ञतयैव
प्रतिदिवसं व्याकुर्वद्भिरिव परेभ्यो मञ्जुतरमालपद्मिनीरुद्धासितं परभृतैः,
क्रियाकलापनिर्वर्तनकलेतरवालखिल्यप्रसुखकान्तारावसथैस्तापसयूथैर-
पि पर्वतशिखराग्रात् पतितव्यमेवमिति प्रदर्शयद्भिरिव शिखराग्राभिष्प-
तद्भिर्निर्झरसङ्घैः समालङ्कृतं, शिलाकलापापुपल्लवेनापि स्निग्धतर-
विमलान्तर्हृदयेन करणीयैव सगः सर्वदा परोपकृतिरुदकेनापीति प्रका-
शयद्भिरिव पयोवितरपातत्परैः वापीरुपतटाकादिसरःप्रवरैरभिमण्डितं,
शिखाण्डिमण्डलतुण्डानिलपारणगुस्मितकुण्डलन्द्रिमण्डलसुखानिद्रादण्डजर-
कुलण्डलेन्द्रपरिमण्डितं, अनुवादमभिरितरेभ्येडितं मृडानीबल्लभभूमी-
भृतः, प्रतिसर्पा प्रालेयशैलस्य, द्विविध्यं विन्ध्यस्य, द्विर्भावं प्रभाकर-
भूधरस्य, भूतर्वन्तरं पन्धरस्य, वसुधातलसम्भूतमिव सुधान्धसां
सुकृतसमाजं, मानसमदकारिणमपि मानसमददारिणं, वासन्तिकपाद-
पसमुदायमिव वनपुष्पोल्लसितं शिखीकुम्भमिव शैत्योद्भासितं, वाणिर्वर-
मिव प्रशस्तधैर्यलं, निखिलजनधनोरञ्जनमभिधीक्ष्य समन्ताच्चमनन्तान-
न्ताधरं तत्र च नितान्तं वीक्ष्य ललनं वान्तमवज्ञगादे चामोद-
सरस्वन्तम् ॥

एषोऽनन्तश्रितिमृदधिराज्ञायार्थं निनीपन्

वह्नीनादीन् द्विजनृपकरादीन् परेभ्यो विजानन् ।

आदूयैतान् सुरपथमहामण्डपे संविचार्य

प्रत्येकं यच्चिदिववसतां पश्यतां नीतिमार्गम् ॥ ४४ ॥

आलोच्याद्यं सुहुतवह्नेऽन्यानिदानीं नियोज्य

रन्ध्रे नूनं महति च भृशं राजतेऽन्यत्र दण्डे ।

इत्यस्माकं बहुतरमयं बन्धुवर्गाभिमाना-

दिन्दुः पूर्वं निजकुलगुरु रौहिणेयावतारे ॥ ४५ ॥

यत्क्षोणीधरतुङ्गशृङ्गविलसत्सालं समीक्ष्योन्नतं
देवः कश्चन पाकशासनपुरप्रोत्तुङ्गकेतूत्तमम् ।

गन्तुं निर्जरपत्तनं कृतमतिस्तल्लक्ष्मदर्शी जवा-
द्गत्वा स्वर्गमधश्च वीक्ष्य कुसुमं तत्राशशङ्के परम् ॥४६॥

वियत्करेणौ वियदापगाया-
मगाधतोयेष्ववगाहमाने ।
यन्ता समारुह्य यदद्रिकूटं
दूरीचकारातिनिपातशङ्काम् ॥ ४७ ॥

वियत्करेणुर्मदविह्वलाक्षो
यदद्रिकूटं वियदापगायाम् ।
विभोक्ष्य तत्रत्यकरीरराशा-
वाशापरीतः खलु चुम्बति स्म ॥ ४८ ॥

यदद्रिकूटोपरि राजमाना
वापीः प्रसन्नोत्पलसारसास्ताः ।
उल्लासभाजां त्रिदशेश्वराणां
व्रातो बधूनामवगाहते स्म ॥ ४९ ॥

यदद्रिवापीविहरदिवौक-
स्सीमन्तिनीवक्त्रसरोरुहेषु ।
निशाम्य नेत्राणि जवेन नून-
मिन्दिन्दिराः स्वीयधिया भ्रमन्ते ॥ ५० ॥

यदद्रिकूटे कमलानिवास-
सेवाविशेषोल्लसता जवेन ।
मृगाङ्गबिम्बेन करोति काचित्
तन्नामगन्धान्मृगनामिश्रोभाम् ॥ ५१ ॥

मृगनाभाविशेषकं ललाटे

कमनीयं विधृतं तया तदानीम् ।

अपरः तु समीक्ष्य मार्गमाणा

मृगनाभिं न हि तादृशं त्ववाप ॥ ५२ ॥

यदद्विरामाश्लिखराग्रफाले

मुक्ताललन्तीव विराजतीयम् ।

नक्षत्रपङ्क्तिर्नयनप्रमोद-

प्रदा सदा मोदकरावबद्धा ॥ ५३ ॥

उत्तुङ्गयत्पर्वतशृङ्गराज-

तारावली तत्र सरोरुहाणां ।

पत्रस्थिताच्छाच्छपयःकणानां

रीतिं विशुद्धां विवरीकरोति ॥ ५४ ॥

मत्सूनुभग्ना अपि कीचकाः पुन-

र्यस्मिन् भणन्तीति कथं नु निर्भयाः ।

आलोकितुं प्राप्त इव प्रभञ्जनो-

ऽनन्ताचले मन्दगतिर्विराजते ॥ ५५ ॥

यदद्विशृङ्गोपरि तुङ्गसालान्

सालाः सुराणामवलोक्य नूनम् ।

तत्साम्यलाभाय नभोऽन्तराले

स्थित्वा सुमैर्विष्णुपदं यजन्ति ॥ ५६ ॥

यदद्विसन्नामरसुन्दरीणां

मुखारविन्दस्य विलोकनेन ।

प्रपापरीतं सरसीरुहाणां

बृन्दं विलीनं समभूद्वनेषु ॥ ५७ ॥

यत्स्फाटिकोत्तुङ्गतटेषु दृष्ट्वा

निजां गरीं निर्जरसः कदाचित् ।

त्तरातिरेकात् प्रविशन्त एव

प्रज्ञावतां हास्यदान्यभूवन् ॥ ५८ ॥

यो भूधरः सद्गतानुबन्धा-

न्नूनं सुधादीधितिदर्शनेच्छः ।

भूरुदकरै रस्यफलप्रसूना-

न्यादाय तद्वीथिषु तिष्ठन्नेव ॥ ५९ ॥

मत्वा चतुर्वीधरहेभक्कटं

त्रिविक्रमस्वामिकिरीटकोटिम् ।

अकाण्ड आसीत् स कथं प्रगल्भा

अपि भुवं चम्रपुरित्यजस्रम् ॥ ६० ॥

फणाधरवरान्नभः सुरचरेशवंदमोल्लस-

त्सुवर्णमयोपूरस्फुरदुदग्रशृङ्गश्रियम् ।

म एष शिखरेरलं प्रकटयन् भृशं राजते

प्रियापरवशो रसोल्लसितवृक्षशृङ्गः सदा ॥ ६१ ॥

रमणीयतमां गुरुत्तमः

फणिराधरणीधरस्य ताम् ।

सहसाधिययावधित्यकां

स सहानुचरैः सन्प्रणीः ॥ ६२ ॥

तदनु समन्तादुद्वीक्षितचक्षुःश्रयोध्यक्षक्षोणीधरः स गुरुपुङ्गवः
स्वच्छतया स्वादुतया च भगवतस्तस्य तपप्रवासिनीभर्तुरङ्कुरयन्ती
मनुकम्पारसभरशृङ्गां, शशाङ्कवद्विलसत्कमलां, मेघमालामिव काद-
म्बिनीं, ऊर्मिलामिव लक्ष्मणोपेतां, सरस्वदुपान्तभूमिमिव विलसत्पुष्पां,
वीणामिव प्रवालरमणीयां, उद्यानभूमिमिव शृङ्गवरशोभमानां, नि-
ध्यष्टकवन्मकरकच्छपालङ्कृतां, विगजराजांभिव कुमुदपरिराजमानां,
सङ्ख्यामिव महाशङ्ककमनीयां, पद्मनाभनाभिमिव सारसोल्लसन्तीम-
ससाद स्वामिपुष्करिणीम् ॥

तदानीं तु स गुरुपुङ्गवो गाहमानजनतापहारिणि वारिणि
रमणीये स्वामिपुष्करिण्याः निर्वर्तितस्नानादिनियमकलांघो लसद्भू-
पुण्ड्रभसिततुलसीनलिनाक्षमालिकः सञ्चितचम्पकपङ्केरुहप्रभृतिमुमप्र-
करः दर्वीकरवरगिरिवासिनीतबहुवासरैर्विनयातिरेकभासुरैर्भूभूरैः सतत-
मुपसृतपरिसरतया पुलस्त्यपुलहप्रभृतितापसव्रातसमेतप्रभाकरसमीभाव-
मधिवहन् अम्भोरुहवासिनीनिवाससदनाभिमुखो निरगमत् ॥

एवं निर्गतो गुरुरग्रत एव प्रत्यग्रमणिप्रत्युत्ततया प्रभाकर-
मङ्गमिव सेवकजनभावुकपङ्कजप्रकरविकासनस्य, वसन्नसमयमिव
प्रणतलोकसुकुतव्रातचूतसमुल्लासस्य, शतधारमिव विश्वव्यामोहमहीधर-
भेदनस्य, सत्कविकाव्यमिव सुवर्णभासमानं, पङ्केरुहकर्णिकोपमानं
विमानं कमपि विलोक्यमानः चामीकरधरणीधरमिव कल्याणवितरण-
प्रवीणं, प्रभाकरमिव प्रबोधजलजातविकासापादकं, विद्युत्सन्दोहमिव
घनप्रकाशावहं, वासन्तिकपादपसमुदायमिव सुमनोभिरामोदितं,
पाणिनीयतन्त्रप्रवर्तकतपोधनसम्बाधमिव वररुचिरमणीयं, निःश्वस्यकमिव
शङ्खपद्मोल्लसितं नीलालङ्कृतं च, यशोदानन्दनमिव नन्दनीयनन्द-
कामितप्रदं, रत्नाकरमिव लसमानोर्मिकं, प्रावृट्कालिकनभःस्थलमिव
राजदिनमणिवलयोल्लसितं, उद्यानवनतल्लजमिवाभिनवमालिकामणिधर-
मकुटोज्ज्वलं, वरदराजमिव काञ्चनकाञ्चीमाविभ्राणं, आर्यावर्तप्रदेश-
मिव प्रचकासत्कुण्डलकवचोज्ज्वलकर्णाङ्गदेशसमुद्भासितं, पद्माकर-
मिव चक्रराजराजमानं, वनितामिवातनुसमीरलीलोपयोगिनीं, सपरो-
न्मुखमेघनादवाचमिव रक्षोभयविधायिनीं मुनिजनमानसमच्चदन्ता-
वळालानाषमानां निखिलजगदामोदकीं कौमोदकीमाविभ्राणं, देशजातो-
ल्लसिताख्यातिशोभितयापि न देशजातोल्लसिताख्यातिशोभितया, अङ्गद-
विलसितया प्यनङ्गदविलसितया कैलासलक्ष्म्येव अलकान्तोल्लसमानया,
मत्तमातङ्गबहानवारिमनोहरया, रामधनुर्वल्येव रक्षोपायविधायिन्या
भुत्यन्ताकृष्टगुणविशेषया च, भूसुतयेव जनकामितसम्पत्प्रदया, वासु-
देवलीलयेव नरकच्छेदिकया, प्रावृट्श्रियेव विलसद्धारपयोधरभास-
मानया, अमिनवप्रभासा रङ्गराजपरितोषप्रदया, कामधेन्वेव श्रीवत्सा-
यर्णवासरसिकया, त्रिदेशेश्वरसम्पदेव विष्णुपदाश्रितया, प्रियतमया

रमया संशोभितवक्षस्तटं, जाजीराजीवपारिजातजातीतुलसीमालती-
कुटजमञ्जरीपुष्पपरिनिष्यन्दमानमाध्वीकपानपरमादरपरिपतितदीधिति-
परीवाहरान्द्रोहस्तन्देहापोहकलङ्कारारयनिगममधुकरवातरमणीयतनुं, मेव-
कजनकाभिर्भित्तरीतुकामो विचेतुभिर्वनिचर्यंतेषां काननौकसामधि-
समीरणचक्षणाग्रणीधरणीधरशिखरमतितरां समिन्धमानम्, अरुणसारस-
राजमाजवरुणारयणरिपूगारुणनयनं, स्रक्पापगापारकल्लोललवलेख-
प्रशमितापरिमितदुरितजनजातदत्तपरमाद्भुतभूतिमपारनिजभूतिं, सुर-
सार्थपोषकमपि नरसार्थपोषकं, तमोदापहरणममर्थमपि नतमोदाव-
हरणममर्थं, राघवारीशुषमनक्षमलीलमपि नराघवारीशुषमनक्षमलीलं,
नारिजातासनकलितोत्थापनिलसिनमपि ननारिजातासनकलितोत्थाप-
निलसिनं, वनितापापहारिणमपि अनितापापहारिणं, अधिगतपरमान-
न्दमपि अनधिगतपरमानन्दं, तारकान्तलसपानाननमपि नतारकान्तल-
समानाननं, वसुदेवलेखितमपि सेवितवसुदेवं, आधोदितसुमनःपुञ्ज-
मपि सुमनःपुञ्जाधोदितं, रञ्जितकान्तारावायजनविलासमपि भञ्जित-
कान्तारावायजनविलासं श्रीनिवासं विलोकयाथाय ॥

देविकः स सन्निवन्द्य पुनः पुनस्तमिन्दिरारमणं ममर्ष्य च
तस्मै विविधोपहारं कुतुम्भित्वा नन्दगृह्य सादरं शिरसा तत्प्रसादं
तदनु सन्निवादीदं देवम्—

आभेनयवनभासं चम्पकाभिरुयनासं

मितरुचिसमहासं सज्जनरान्तवासम् ।

वृषशिखरिनिवासं वेदविद्वेषिशासं

विहितबहुविलासं तं भजे श्रीनिवासम् ॥ ६३ ॥

दनुजकुलकुटारं सन्धृतानेकहारं

निजरुचिजितभारं गोपिकायूथनारम् ।

उरति विधृतदारं संहतेलातिभारं

भवधरशतधारं सान्धिकन्याविहारम् ॥ ६४ ॥

तदानीम्, इत्थमभिष्टूयमानस्तदीयतपश्चर्यापरितुष्टमानसो भग-
वानम्भोरुहवासिनीनिवासः समवादीदं प्रददाभीति सकलेप्सितं ते ।
तदनु गुरुरपि सादरमभाषीदेवम् —

यदि रामि मदीप्सितं रमेश
 शरणं प्रवृणु सतां गतिं त्वाम् ।
 प्रददातु रतिं त्वचञ्चलां त्व-
 श्रणाब्जमुधारसस्य पाने ॥ ६५ ॥

तदवकर्ण्य फणीशगिरीश्वरः
 पुनरुवाच गुरुं निर्गपेक्षकम् ।
 तव सदास्ति मदीयकथारति-
 स्तदितरं वृणु मत् परमं त्वम् ॥ ६६ ॥

इति समभिहितं मद्राभागवतं भावना दत्तवशा आर्यैर्येथितं
 पूर्वमेव करुणार्णवेन नारदयोगेन वरानपि वरानराज्यं सत्त्वानः पुनरपि
 परमपुरुषपादभक्तजपरिचर्यादिरदत्तेन पुनरुवाच निश्चये ॥ गुरुपानमनु-
 गृह्य परमाशीर्भिः, असहमानं निजनिरोधानं यत्नानयित्वा च स्मृतः
 स्मृतः पुनःपुनरावास्यामीति पौष्टयित्वा च ॥ तानानिजयायाः प्राधा-
 गभिरभिनवरमणीयाभिर्मिथौ निजवचनम् ॥

तदन्वनवाप्यामपि समवाप्य वेङ्कटेशपारकृपां स्वप्नानुपुनमिव
 पद्मगेन्द्रधराधराजाननारायणपद्मपूजननमाशेषणमस्यापगादिकं म-
 म्भावयमानो भगवतोऽधारवैभवान् सगाराध्य तं भगवन्तं विमाना-
 ममनोजवामिनीनिशान्तं सम्प्रणम्य पुनः पुनः पादिलाचकारयानिला-
 त्मजं तं, ततश्च नरके सरिचरणनालेनाम नोकनलमवानवानमः तदितः
 परमपद्माभागवतैः सहितां काञ्चनगृहमश्वयैः काञ्चीं नार काञ्चन
 कमनीयां नगरीमानश्चायमाचार्यः माचार्यः ॥

या च सेवासमायातपाकाहितानी त्पारिजातवधूनि स्मरजालप्रसू-
 मरमकरन्दास्वादनसतंभ्रगसम्पतश्चम्भरकुठनक्ष्मावधसङ्कराणि जूतने -
 तरभाषितस्तवदत्तादश्रुतिश्रुतिचक्षुर्जननिषेडनरपरिभेजं चालारुण-
 मणिमालालिततनुलीलाध्विजिह्विपुजालाश्रितनपरिबालाः यदमा -
 लासमरुचिपशुपालाबालाजनवरोह्यानादि शालतमरोपिलायेन सीमार
 हितमहिमासहितराकाहितङ्करपाकहितप्रदमागहितप्रमुखलेखाग्रणीविहि-

तानवद्यस्तुतिपरिगृहीतमहितामितगुणगणपरिवीक्षमानसरिपुभीततापस -
 परिगीतसङ्कटपरिपाटनक्रमपटुतरचदुलचरितध्रुवनविदितनिजमङ्गलदेव -
 ताप्रियतमभावेन तौत्राहतगोत्राहितपत्रामितगतिजैत्रातुलरययात्राविशे-
 षचित्रांशुमित्रातिरयगर्वसर्वस्वनिर्वाणधुरीणसाधारणेतरवरणीयगतिधो-
 रणीसेमतविनतासुतारूढविनतायुतानेकद्विजातानीतफलजातास्वादनस -
 ज्ञातामितमादेन वरदेन परिणलिता समृद्धतरसर्वार्था दरीदृश्यते
 नितान्तमद्यापि ॥

यां च राकाशशिकान्तानननिर्जरलोकाखिलशोकापोहकसेवक-
 जनामितदायकाचरितनायकाधिकमोदकाद्भुतकामरसाश्रयमानसारुण -
 सारसाङ्घ्रियुगलसामगानपरसाधुसङ्घपरिसाधिताधिकतरभावुकया वीक्ष-
 णमात्रक्षपिताखिलरक्षोगणलोकेत्रयरक्षाविधिदक्षाद्भुतचरितयक्षाधिपी-
 कृतनिजयक्षाश्रितजनपथोरुहाक्ष्या कामाक्ष्या सहितः स हि मानी
 महनीयमहिमा हिमानीधरतनयाकामुकः सेवकजनकामितवितरणगी-
 र्वाणतरुराधिवसति ॥

सन्दृश्य तां तु वरदस्य पुरीमुदार-

मेभाविलासजितगीष्पतिरार्य एषः ।

त्रैगापगाविरचितोचितकाल्यकर्मा

सेवार्थमाप सदनं वरदस्य तस्य ॥ ६७ ॥

संसेव्य भक्त्या भगवन्तमार्य-

स्ततः समुद्धीक्ष्य मनोभवाक्षीम् ।

गोपालकृष्णाख्यगुरुं महान्तं

संसेवितुं तस्य निशान्तमाप्नोत् ॥ ६८ ॥

तदनन्तरं गुरुरेषोऽनुदिनमनतिक्रान्तनिजदिनचर्यं सज्जनवर्यं
 निगमान्तसारसार्थबोधननिरतं श्रीमन्नारायणचरणारविन्दगाथासुधा-
 रसपानाभिरतं श्रीरामचन्द्रान्त्रयन्त्रतन्त्रार्थव्याख्यातारं आश्रितजन-
 त्रातारं सेवकजनकामितवितरणगीर्वाणतरुं धरणीगीर्वाणगुरुं तं गोपाल-
 कृष्णं तुलसीकुसुमानयनारोपणासेचनादिमशुश्रूषाभिः शुश्रूषमाण-
 रतत्रोवास कतिचित्कालम् । तदानीमभ्याजगाम च निदाघसमयः ॥

शुक्रागमे सुमनसा भृशमाविरासीः
 दुल्लासहानिरिति साम्प्रतमेव यत्तत् ।
 तस्मिन्मवाप समये तु पलाशसङ्घः
 खेदं नितान्तमिति यत्तदिदं विचित्रम् ॥ ६९ ॥

विख्यात लब्धवावमरः प्रभाकरः
 स्वैरं स शुच्याश्रयणवितः करैः ।
 अस्मत्कुलीनप्रमदापहारिणो
 नूनं पलाशा इति सेर्ष्यमद्य तान् ॥ ७० ॥

अह्मामधीशः खररश्मिसञ्चयै—
 रह्नाय धात्रीजनितान् विधुपियान् ।
 सम्पीडयामास स लोकबान्धव—
 श्वित्रं धरिव्यामिति यद्विजृम्भते ॥ ७१ ॥

पादपान् करसहस्रपीडितान्
 नात्यजन् द्विजवरा इति ध्रुवम् ।
 पूर्वमस्मदुपकारिणो क्षमी
 सूचयन्त इव तां कृतज्ञताम् ॥ ७२ ॥

पत्रदानमपि नाचरन्ति ये
 तानमी द्विजवराः समत्यजन् ।
 दानतत्परजनस्य सेवनं
 आचरन्ति धरणीतले जनाः ॥ ७३ ॥

विजहौ विधुरपि जाड्यं
 हिमकिरणोऽयं जडाशयोद्भूतः ।
 तदिदं प्रार्थितं भुवने
 यच्छुचिसङ्गो हरेज्जाड्यम् ॥ ७४ ॥

नदानीं तु —

प्रोद्धविष्णुः शितिगलकुलाह्लादसङ्घातदायी
 मेघश्यामो मदनजनकश्चञ्चलाश्रीनिवासी ।
 सम्प्राप्तोऽयं घनरसमयः शक्रकोपप्रदायी
 दातुं नूनं पिरतरतपःस्थास्नुभिः प्रार्थितार्थम् ॥ ७५ ॥

अतनुतापविदारणकारणे
 रसमये समये समुपेयुषि ।
 अपि मंलीमसतामनवस्थितिं
 समधिगच्छति कृष्णघनोऽद्भुतम् ॥ ७६ ॥

प्रतिक्षणं प्रस्फुरति प्रमोदात
 स्मरेऽपि तस्मिन् मनये नितान्तम् ।
 प्रोज्जृम्भते शम्बरवृद्धिरासी-
 देतद्विचित्रं भुवनत्रयेषु ॥ ७७ ॥

रसारुहाणां रसकामुकानां
 तदागिरासीदमृतं नितान्तम् ।
 उपास्थिते कृष्णमहाधनौघे
 तपःस्थितानां किमलभ्यमस्ति ॥ ७८ ॥

रमानिवासा अपि पद्मसङ्घा
 विषातिरेकेण विषादमापुः ।
 स्थिरात्मनोर्मुल्लिखणसङ्गमेन
 हानिर्भवेदित्यपि दर्शयन्तः ॥ ७९ ॥

तदानीमेवं धिलयति वर्षासमये कश्चन चतुरः शिष्यवरीणः
 सम्पाद्य चाभ्यनुष्ठापस्मदार्थं च सामोदं समवर्णयदेवं चित्रतरम् ॥

व्रातो मरुतां समीक्ष्य शुक्रान्ते-
 वास्यभ्युदयादतीव तप्तः ।
 वीतां सुमनस्तर्ति विहायः-
 पाथोधि विममन्थ सोऽमृतेप्सुः ॥ ८० ॥

विमथ्यमानात्तरभा मरुद्धि-

नभःपयोधेर्धनमन्दरेण ।

तदा समुद्भूतमहाविषौघै-

स्तृप्तिं भजन्ते शिनिकण्ठसङ्घाः ॥ ८१ ॥

निर्मथ्यमाने नितरां नभोम्बुधौ

सा कामधेनुः समभून्मनोहरा ।

इष्टार्थसिद्ध्या परितोषयन्ति यां

रामासमेतास्तरुणास्त्वपोधनाः ॥ ८२ ॥

संसारेषु न चान्यदस्ति नितरां सम्प्रार्थनीयं यतः

यं सम्प्राप्य महत्तरं पितृकृष्णं दूरीकरोति क्षणात् ।

लाभे यस्य महीयते क्रतुक्षुजां लोके नितान्तं सुधीः

सोऽयं विष्णुपदाश्रयः समभवत्सन्तानभूमीरुहः ॥ ८३ ॥

विमलाप्सरसां सङ्घास्तदानीं प्रमदावहाः ।

रसातिरेकाद्विलसन्मञ्जुधोपोपशोभिताः ॥ ८४ ॥

तदाभवद्विष्यतमामृतानां

निषेवणात्संविजहत्सु तापम् ।

मरुकदम्बेषु विचित्रमेत-

द्यच्छक्रकोपः समभून्नितान्तम् ॥ ८५ ॥

अधितदनिकटं विपाटयन्ती

विटपिवरांस्तटिर्ना प्रदर्शयन्ती ।

इति जडगतयो निजाश्रिताना-

मपि विरराज विरोधमाचरेयुः ॥ ८६ ॥

आभृत्य चेत्यमत्यर्थं कान्ततममुत्प्रेक्षितमन्तेवासिना निर्जोपान्त-
वासिना वीक्ष्य स तस्योपान्ते विलसन्तं नारदादिमुनिवृन्दमिव इन्दि-
रासदनसमानं दिनं, जयद्रथजन्यमिव प्रशस्ततमसुमनोव्रातरञ्जितार्जुन-
कीर्तिहरं, पयःपारावारमिव परिशुद्धतमामृतवितरणजागरूकं, गान्धा-
रराजतनूजमिव धार्तराष्ट्राह्लादकरं, वैनतेयमिव विषधरनिर्यापणकारणं,
मेदिनीशसभान्तरमिवानुद्धूतबलाकाकुलकोलाहलं, तपोधननिकुरुम्बमिव
समुद्भासितमर्हत्तमजात्या, श्रीरामचन्द्रमिवागमत्यामोदविधायिनं, केदा-

रक्षेत्रमिव स्वयमासन्नतमहिमागमं शरदागममुद्गीक्ष्य नितान्तमानन्द-
रससान्द्रीकृतमानसो बभूव ॥

तथा खलु गुणाम्बुधेर्गुरुवरस्य वीक्षाटवी-

विहारिहरिसेवने धृतविलासमासीन्मनः ।

सनातनसरस्वतीमणिकिरीटपारम्परी-

विचारणकृते चिरं निवसतः सदेशे गुरोः ॥ ८७ ॥

निर्गम्य काञ्च्या निजदेशिहानां

निदेशमासाद्य सदासवर्गः ।

तदा समागाद्गुरुसर्वभौमो

वीक्षावनं राघववीक्षणार्थम् ॥ ८८ ॥

वीरराघवविलोकनोल्लस-

न्मानसः समगमन्त मे गुरुः ।

प्राक्तनोक्तिमयपोत्रिसन्निधि

पार्थसूतमवलोक्य सादरम् ॥ ८९ ॥

तत्र वीक्ष्य कमलासखं किटिं

प्रत्नसूक्तितनुकोटिसप्रभम् ।

देशिकः समभिवन्द्य सादरं

सैष कानि च दिनान्यनन्दयत् ॥ ९० ॥

प्राचीनसूक्तिमयपोत्रिवरस्य वाणी-

माकर्ण्य देशिकवरः सहसादरेण ।

आसाद्य भूपपशुपालपुरं पुराणं

संसेव्य नन्दतनयं मुदमाससाद ॥ ९१ ॥

स रङ्गपुरवासिनं जलधिकम्यकाकामुकं

समैहत विलोकितुं सकलवावद्काग्रणीः ।

सनातनसरस्वतीशिसरस्वरिरस्मद्गुरुः

समासददिमां पुरीं तदनु दासवर्गैः समम् ॥ ९२ ॥

इति श्रीसीतारामसूरिविरचिते कविमनोरञ्जके तृतीयोऽध्यायः ॥

दिने दिने पल्लवतोरणावली-
 प्रसादनैकोत्सुकतारकाभिकम् ।
 विरिञ्चशुद्धान्तवधूविपञ्चिका-
 निनादविश्राणितकर्णकौतुकम् ॥ ४ ॥

राजीवजाजीमुखपुष्पमालिका-
 निर्माणसाकाङ्क्षवसन्तसंयुतम् ।
 सेवासमायातसुपर्वपुङ्गव-
 प्रोद्धासिदन्तीन्द्रमदौघपङ्किलम् ॥ ५ ॥

विनीतपाकाहितपक्ष्मळेभ्रणा-
 प्रसार्यमाणागरुधूपवासितम् ।
 समासदद्रङ्गधुरीणसन्निधिं
 सदासवर्गः स ममैष देशिकः ॥ ६ ॥

करुणावरुणालयस्तदा
 गुरुणा परिणूतसद्गुणः ।
 शरणागतरक्षणक्षमो
 ददृशे करुणार्णवेनै सः ॥ ७ ॥

वरुणालयजातमुन्दरी-
 रमणं नयनारुणाम्बुजम् ।
 शरणं प्रणनाम देशिको
 जगतां स हि रङ्गनायकम् ॥ ८ ॥

तदनु देशिकोऽयं वाताशनेशशय्याधिशायिनं कल्याणगुणगण-
 सर्वातिशायिनमगणितनिजमणिगणकिरणविद्रावितनिबिडतरतिमिरफ-
 णीन्द्रफणाततिसम्पादितासितातपत्रशोभं अम्भःप्रदसप्रभं भगवन्तं
 रङ्गनायकमभिष्टूय विविधैः स्तवैः शिष्टवर्गतुष्टिप्रदैरिष्टवर्गसहितः,
 तत्सेवाव्यपनीतबहुवासरः समधिगत्य सत्तमसमाधिष्ठितं गोष्ठीपुरं
 निजजनमानसमानसनिवासनिवासायमानपदसारतं सरीसृपपतिपर्यङ्क-
 शयनं सारसनयनं सम्प्रणम्य सौम्यनारायणं संस्तूय सुतरां समगाद-
 गवरमृषभाद्रिम् ॥

तदनु सैष गुरुर्गुणवारिधि-
स्तमधिरुह्य धराधरमद्भुतम् ।
समवगाह्य च नूपुरपूर्विकां
सुरनदीमकरोन्निजनैष्ठिकम् ॥ ९ ॥

इन्दिरारमणमन्दिरमेष
ह्याययौ मदनसुन्दरभूतिः ।
सेवितुं स किल सुन्दरराजं
राजमाननिजलोकविनोदम् ॥ १० ॥

तदनु सुन्दरराजविलोकनां-
ल्लसितमानस एष स्मार्यः ।
समभिवन्द्य स तं भगवन्तं
बहुतरं प्रशंसं च भक्त्या ॥ ११ ॥

समधिगत्य ततः स पुरीं मधुरां मधुराधिपसिसेविषया सेवक-
जननिरन्तरप्रमोददायिनं मन्देतरसौन्दर्यशालिनं निखिलभुवनराजं
सुन्दरराजं तं भगवन्तमभिवन्द्य भार्गवीरमणं निटिललोचनदावानल-
ज्वालायितचटुललीलावलोकनतूलायमानमदनं कृतनिजजननिखिल-
रिपुमदनं निजतनयसितांशुसमुपलालनकांतूहलादिव समागतसुरसरि-
त्समुद्भासमानमौलिं शशाङ्कमौलिं वृन्दारकसन्दोहसंवन्द्यमानवन्दारु-
वृन्दवाञ्छितप्रदानमन्दारपादपायितपादारविन्दममन्दपरमानन्दं तं सुर-
श्वरं वीक्षणमात्रनिर्वर्तितभुवनत्रयरक्षां शिक्षितसुम्भनिसुम्भप्रभृतिदान-
वाध्यक्षाभिजजनपरिरक्षणवद्धदीक्षां समीक्ष्य च मीनाक्षीमाजगाम
नवग्रहग्रावसागरम् ॥

तदा तु किल —

तदीयवाचानि वयप्रचारं
समीक्ष्य नूनं त्रपयाम्बुरोशिः ।
तिरोहितं वीचिचयं चकार
प्रकाशयन् सज्जनरीतिमेषः ॥ १२ ॥

अथ खलु समवगाह्य तत्र विचित्रतरे पारावारेऽभिबीक्ष्येक्ष्वाकु-
कुलक्षीरोदधिरङ्गुलक्ष्मलक्ष्मणाग्रजविनिर्मितक्षारोदधिसंलक्ष्यमाणसेतुं
दर्शिनानन्दितमानस एवमाचक्षे —

वन्दे सेतुं सेवकाशेषदोषान्
निःशेषं तं नाशयन्तं महान्तम् ।
सीतामामुं निर्मितं राघवेण
प्राप्तुं कीर्तिं शिक्षितुं राक्षसाद्य ॥ १३ ॥

पुनः सविनोदम्—

रघुवंशभवां वराधिनाथाः
स्वपदाक्रम्य विपक्षभूभृतस्तान् ।
विलसन्ति महानयं स सेतु-
र्वत संराजति सूचयन्निवेति ॥ १४ ॥

पुनः सविर्मर्शम्—

पदा क्रमितुमक्रमः किमिति सोऽब्धिकन्याप्रियः
निजश्वशुरसागरं समकरोत्ससेतुं तदा ।
निजान्वयजनोत्तमैरिति कृतः समुद्रो ह्ययं
समुद्रयितुमुत्सुकः किमिह सेतुमुद्रां व्यधात् ॥ १५ ॥

अनन्तरंमनन्तरं विसप्रभो निगमान्तगुरुकुञ्जरः रञ्जितनिखिल-
लोकः सञ्जितसकलवादिजनो भञ्जितकुसुमेपुष्टपत्नो वञ्चितकामाद्यमित्र-
षट्कः सञ्चितपञ्चजनपञ्चाननपादारविन्दपरमाद्भुतभक्तिरसदार्थवर्थः
समाजगाम् काण्डासनकोटिम् ॥

तत्र हि —

नेनर्त रत्नाकर उद्वृणोती-
प्रबोहुरादिव वीक्ष्य हृष्टः ।
गुरुं भवाम्यर्थं विमुक्तदोषो
शृणाम्बुधेः स्पर्शनतोऽधुनेति ॥ १६ ॥

कल्लोलकोलाहलकैतवादयं
 संराजते पातकिनोऽपि वारिधिः ।
 रक्षाम्यहं स्नातृजनान्वदन्निति
 श्रीरामगाथाश्च पठन्निहानिशम् ॥ १७ ॥

स खल्वायोधनधरणीतलमिव नृत्यत्कवन्धं वसुमतीपालयितार
 मिव वहिनीशतनेतारमवगाह्य गृहुर्मुहुरम्योनिधिमकरोत् सप्तदिनसप्त-
 तन्तुम् ॥

प्रस्थाय बाणासनकोटितो गुरु-
 भक्तेष्टविश्राणनवदकङ्कणम् ।
 श्रीरामनाथं समगात् सिसेविषु-
 स्तन्मन्दिरं तीर्थवरैर्विराजितम् ॥ १८ ॥

समभिषिच्य गुरुर्गुणवारिधिः
 सुरनदीसलिलेन सदाशिवम् ।
 प्रकटितार्थसुधाग्ननदीर्षिका-
 धरवराभिधमेनमथाकरोत् ॥ १९ ॥

तदनु देशिकोऽयं प्रस्थाय ततः तीर्थनायकस्थलात् नृपवरपुर-
 मिव सदाराभोल्लसमानं गण्डकीसिन्धुवत् सचक्रतीर्थं तारकागणमिव
 कलानिधिकान्तं प्रकटितस्ववाच्यार्थैः चन्द्रशालासार्थैः समुद्रासमानै-
 द्विजवरभवनैः परिराजमानमधिगत्य पट्टणं कुशशयनाभिधानं सम्प्रण-
 म्य रघुनाथं निजनाथमस्मावीत् ॥

लोष्टीकृतनिष्टप्ता-
 ष्टापद एषोऽस्मदाचार्यः ।
 जातस्ताम्रासेवा-
 चिरकांशी चित्रमेतद्धि ॥ २० ॥

तदन्वधिगत्य ताम्रातटिनीं तटिनीशसङ्गममिव मुक्ताफलाश्रय-
 तानुबन्धत इत्थमकथयत् ॥

करणीकरवाणि मे शिरः
 प्रणतौ हि तरङ्गिणीपतेः ।
 रमणीरमणीयवारिणां
 शरणीकृततीरसाधुनाम् ॥ २१ ॥

इस्थशुदन्वन्तमवादीच —

जडाशयोऽप्येष तरङ्गिणीपतिः
 सुतां सुतं च प्रददौ महात्मने ।
 सरोजनाभाय मृडाय नो मतिः
 प्रशस्यते दैवबलं बुधैस्ततः ॥ २२ ॥

सविनोदम् —

स्रोतस्विनीकमन एष जडाशयोऽपि
 रत्नानि शङ्खनिचयानि च मौक्तिकानि ।
 आस्ते पिधाय कृपणां निजवृत्तिमेव
 सन्दर्शयन् लवणजीवन इत्यहोऽहम् ॥ २३ ॥

पुनः सकुतूहलम् —

गम्भीरोऽप्यम्बुनिधिः
 प्रवृद्धसत्त्वो दिने दिने सोऽयम् ।
 समभून्मलयौरस्यां
 संसक्तात्मा स्थिरं शीलम् ॥ २४ ॥

मलयजासरिदीशसमागमे
 तदनु सैष निमज्ज्य मुहुर्मुहुः ।
 सुमतिभिः समवाप्तसमेप्सितः
 समगमत् स हि तां कुरुकापुरीम् ॥ २५ ॥

तत्र स मुहुर्मुहुरवगाह्य जलजाततीर्थं निगममौलिसारस्वरसमुल्ला-
 स्यमानस्वान्तसरोजः अनुगतसज्जनजातः परिपूज्य तं ज्ञानकीजानिं
 जलजातादिभिः सुमजातैः सुजनसन्दर्शनसञ्जातमन्देतरप्रमोदं, कल-

श्रीसुतमिव कृपोपेतं, सुग्रीवमिव साङ्गदं इळावृतखण्डमिव वररत्न-
कटकोज्ज्वलं, यादवसमुदायमिव गदोद्भासितं, यदुमिव दस्वरकरराज-
मानं, रविमिव रथाङ्गनन्दककरं, गोघनमिव भीवत्ससंशोभमानं, प्रावृ-
ट्भ्रमिव नीलाभ्रभासमानं, वाजिराजमिव ग्रीवाराजितदेवमणिं,
सायन्तनसमयमिव पीताम्बरं, मानससर इव शिञ्जद्धाटकहंसकं, मत्त-
मातङ्गमिव पराङ्कुशपरिष्कृतं सम्प्रणम्य तमादिनाथं निजविरचित-
दिव्यप्रबन्धराद्धान्तवद्दशुद्धान्तःकरणैर्धरणीगीर्वाणगणैः पुनः पुनरनु-
वर्ण्यमानगाथाशतं तं शठकोपमुनीन्द्रं सम्प्रणम्य च सानन्दमवादी-
देवम् —

चिश्चातरुतलनिलयं

कलये चेतसि पराङ्कुशाख्यं तम् ।

यत्सूक्तश्रुतिजलजे

बुधभृङ्गा अनुदिनं रमन्ते हि ॥ २६ ॥

तदनु देशिकोऽयं चिरन्तनसूक्तयन्तमकरन्दसमास्वादनमिच्छि-
न्दायमानमानसः सानुगः समासेवमानो मलयानिलसोदरीकूलयुगल-
समुल्लसमानकमलाकमननिलयान् स्वसमागमसकुतूहलसकलपौरलोक-
कोलाहलैः निषादिविषादितमत्तदन्तावळफीदकारैः प्रगृहीतप्रग्रहहय-
हीङ्कारैः परितः ग्रहण्यमानमङ्गलभेरीतूर्यानिक्पटहपणवघणघणायमान-
घनततानद्भसमुद्भूतध्वनिभिश्च कोलाहलिते निखिलहरिदन्तराळे सस-
म्पूर्णकुम्भमेव समासेवनीयः सम्पूर्णसर्वार्थोऽम्भद्गुरुरेष इति कर-
सन्धृतदुग्धपूर्णस्वर्णकुम्भैः अभ्यागतोऽयं किमेतत्पत्तनोपान्तमिति-
दिदृक्ष्येव समधिरूढवरीणवरणतोरणैः पट्टणधरणीविबुधगणैरिव साल-
भञ्जिकापुञ्जैः समुद्रासमानां, प्रासादप्रकरपुञ्जीभवदब्जोपलसालभञ्जि-
कानिकरायमाणनिर्जराभिराजराजिभिरधिराजमानां, प्रतिक्षणं विस्फुरत्-
स्फटिकमितिगभस्तिधारामालाळीकात् दलितकुवलयदलबलदमननी-
लमणिसौधदीधितिवाततैललसितशिलीमुखकलितलेखेश्वरालयविजय-
जायमानार्जुनयशोराशिनेव समुल्लसन्तीं प्रतिसन्नप्रासादप्रबन्धमान-
नवरत्नतोरणगणमयूखरेखां लेखेशशरशरासमधिमन्य नानटङ्गिरा-

राममयूरकुडुम्बकदम्बकैरभ्युल्लसन्ती, सुधाधवलमन्दराचलकूटकूटाय-
मानचन्द्रशालावलिसमुल्लसितां, करतलकलितपद्मरागगारुत्मतविद्रुमव-
ज्रवज्रिनीलमयूखकोरकाबलिमत्तया करयुगलनिरर्गलनिर्गळन्नळिनोत्प-
लविमलहसन्तीजातीपारिजातजाजीप्रमुखसुमसमुदायसमारूढशिरोगृह-
विप्रगृहिणीभिरिव प्रासादाग्रप्रकलितकल्याणसालभञ्जिकाभिरस्युल्ल-
सद्भिः भवनवरैः परिशोभमानामुपचारितः पुरतः पुरतः समायात-
सज्जनैः सह सम्पूर्णकुम्भं समगत्य पुरीं पयःप्रदराभिधानां तत्र तत्र च
परिपृष्टः सादरमुदारः स्वरिजनैर्भावुकमतितरामानीतत्रिदशसरित्सलिलः
मङ्गलेश्वरकरुणालोकनकलशकलितकौतुकाभिषेकः सम्परिक्रम्य तं मङ्ग-
लेशं पचेळिमपूगपुष्पागनागकेसरसारसरसालपल्लववितानसमुद्भासितं
द्विजगणपरिप्लव्यमानमङ्गलपुराणवार्णारणितमुखरितदिगन्तराळगाससाद
सदनं पित्रोः पदसारससेवनलालसः ।

ननाम पितरावयं ग्रणतलोकसम्प्राथित-

प्रदानविलसन्मतिर्विमतपद्मिनीचन्द्रमाः ।

अनन्तगुणसिन्धुना समभवत्सुराजन्वती

स येन धरणीभवापतिपदाब्जभक्तिक्षितिः ॥ २७ ॥

तदनु देशिकोऽयं सुचिरसमागतस्वसन्दर्शनसमुदितममोद-
मेदुरदेहां करुणामकरन्दानन्दमानसारविन्दामभियातं कथमेतावता
भवता, वर्तितं च वृत्त्या कयेति पृष्ठवतीं शिष्टमार्तिं तां निजजननीं
प्रमोदोदन्वदुदगनिमग्नमानसः समभिदधावेवं गाथास्तास्ताः पुरा
निजानुभूताः ॥

प्रादक्षिण्येन क्षमां

क्रमशो हि समस्ततीर्थानि ।

गाहं गाहं समगां

स्मारं स्मारं पदाम्बुजं युवयोः ॥ २८ ॥

तदा खलु कदाचित् समधिगतवति सनातनसरस्वतीतन्वतनु-
भानुतापतान्ते नितान्तं विन्ध्यानन्ताधरवरकटकोपान्तं पञ्चाननचाप-
भञ्जकरामभद्राञ्चतिनिर्वर्त्तनाय सञ्चिन्तयति मयि यदृच्छातः सम-

धिगतः कोऽपि धरणीगीर्वाणः अत्र खलु भगवन्, तापसस्वामिन्
जानकीजानिचरणनीरजराजमानगाथामधुपानधौरेयमानसाळिमञ्जुळ-
तरानन्तवाचा वाचालद्विजगणपरिपठ्यमानालयलपितमौलिसारमुख-
रितइरितान्तरे मन्दानिललोलायमानकमलालयकेलिलोलमराळावलय-
दृष्टचरप्रसूनसुमोत्पत्त्यभिव्यञ्जकसरोजिनीराजमाने पौराणिकवाणीगण-
गुणनकुशलशारिकाशुकपोतककमनीयकूजितश्रुतिशमितश्रान्त्यरात्यध्व-
नीनजनजातरञ्जितकान्तोपान्तकान्तारे कल्पानोकहविशङ्कटप्रकाण्डवि-
टपायमानविटपाग्रकूटकूटनिकटप्रकल्पिततपोधनोटजाकल्पे अल्पेतर-
पल्लवपम्फुल्लमानप्रसवतुलसिकावनराजिराजमानोपवने दक्षिणतोऽत्रि-
तपोधनराजोटजात् तप्तकाण्डजानकीकुण्डमण्डिते नृपनिकेतने इव
नानाधितानसमुद्भासिते विन्ध्यभूधरकटककानने निवसतु भवान्
निर्वर्तयितुमाराधनं माधवस्येति समभ्यभाषीत् ॥

इदं श्रुत्वा गत्वा जनानि तदहं काननवरं

रमानाथं नाथं निखिलजगतां तं रघुपतिम् ।

यजन् मोदात्किञ्चिद्विवसगणमत्र व्यपनयन्

समागान्मातरते चरणयुगसन्तानकृपया ॥ २९ ॥

अभिधाय चेत्थमभितुष्टमानसोऽस्मद्गुरुवर्यः यदुरघुवर्योदा-
रलीलामनुदिनमाश्रावयमाणो जननीं जनकं च जाजीराजीवपरि-
जातजातीचम्पककुमुदकुन्दमन्दारवकुलतुलसीमालतीसुमनःसमाजैः प-
रिपूजयंश्च सोपचारं जानकीजानिं क्षितिभृदध्यक्षेक्ष्वाकुसन्तानसागर-
सारङ्गलक्ष्मलक्ष्मणाग्रजन्मानं तत्समर्पितमैक्षमात्रनिर्वर्तितवर्ष्मरक्षणः उ-
वास तत्र कतिचिच्छरदः पित्रोः परितोषाय ॥

तदानीं त्वनुदिनमविच्छिन्ननिजजननीपदपङ्कजपरिपूजनः पौ-
रुषेयेतरभाषितशीर्षमृतसमास्वादनलसमानमानसः देशिकोऽस्माकं नि-
र्वर्त्य शुश्रूषामशेषां निजतातजनन्योः नाभाग इव परित्यक्तभागः
दूरीकृतविषयोपभोगः ऊरीकृतशरीरमात्रपरिग्रहः महीमिमां विचचार
निर्विचारमेवम् ॥

पयःप्रणाळीपुरतोऽनुगाम्यैः

सहाभिमुख्येन स ताम्रपर्णीम् ।

पुरं ययौ वेषुवनाधिराजो

वगाहमानः किल तत्र तत्र ॥ ३० ॥

तत्र खलु —

स्वदासलोकाय सुदःप्रदं सदा

फणीन्द्रपर्यङ्कचराधिशायिनम् ।

सरोजनाभं जगतामधीश्वरं

ननाम तं चापि सदाशिवं गुरुः ॥ ३१ ॥

तदनु देशिकोऽयं प्रस्थाय ततः शालिवाटिकास्थानादनिलोच्चै-
नपालकाचलकूटकलितवासं संसेव्य श्रीनिवासं स्वजनवचनश्रवणस-
न्धृतकङ्कणतामधुनापि परिसूचयितुमिव सज्जनानां किञ्चिदुत्तमिभत-
कायं भगवन्तं भवानीवल्लभमभिवन्द्य सुरेशं तं पुटार्जुनेशमभिष्टूय
चाभिष्टवैरिष्टैर्गजराजसंसेवितराजीवराजमानपादपङ्केरुहं हंसासनसमा-
राधितनिजदेहं हंसवरशरणीकृतनिजचरणारुणाम्भोजं निजसौन्दर्यस-
मानन्दितधरावृन्दारकवृन्दं दन्तविजितकुन्दकुड्मलान्तं तं भगवन्तं
मत्तमातङ्गचरदमभिवन्द्य समस्तावीदेवं समोदमुदारगिरा ॥

अथ खल्वयमार्यवर्यो वर्यैः सह निजानुयायिभिः समागत्य
सरसीरुहवासिनीवराहस्थलं निजामित्रद्विजराजविजिगीषयेव संरुद्ध-
तदीयाध्वभिः, नक्षत्रैरिव सुधांशुकान्तैः, यात्रोद्यतमेदिनीनायकैस्त्रि-
सोद्यानैः, कल्पकवृक्षैरिव विविधाक्षयकोशभासितैः, विशालैरपि बहु-
शालैः, विधिविधुशर्वैरिव विश्वकर्मकरैः, भामिनीजनैरिव सुरताभि-
लाषिभिः, दोमज्ञैरपि गुणज्ञैः, शरणीकृतशर्वाणीपतिचरणैः, करुणा-
णैवाणोजनिशरणारमणचरणारुणपुष्करषट्चरणान्तःकरुणैः, धरणीगी-
र्वाणामणै रमणीयैः शरणवरीणैरधिरोचमाने नगरवरे विराजमानं
वाग्निधेधवाज्रपेयराजसूययागराजराजमाननैजाङ्गं शाणकोणकषणविम-
लमणिगणसमुद्भासमानमौलिं भगवन्तं तं कमलालीलोलमनादि-
कोलं अभिवन्द्य सानन्दमभिष्टूयामन्दमिष्टजनताष्टिप्रदमथ भारतसम-

राङ्गणमिव कुम्भसम्भवसमुद्भासितं, सज्जनसमाजमिव मुक्ताफला-
शयोल्लासमानं, नन्दनवनमिव नन्दनीयदेवदारुवृन्दं, चन्दनमन्दार-
कुन्दसहकाररसालसालतिलकताळतमालप्रमुखसालावलि समुद्भासितम-
धिगत्य तं मलयचलकूटमवगाह्य तीर्थवरं बाणतीर्थं तीर्थपादपादा-
म्भोरुहमध्वायमानगाथासुधाः समाश्रावयमाणः सानुयायिसज्जन-
जातं जातामोदः समाजगाम तत्र व्यतीतरात्रित्रितयः त्रिकूटधरणी-
धरेन्द्रं पापविनाशसरण्या ॥

तदनन्तरं पुनःपुनरवगाह्य चित्रानदीनिर्झरपूरं विरचितनैयमिकः
अगाभरणमपि नागाभरणं, सदृष्टिमपि विषमदृष्टिं रक्तकण्ठमपि नील-
कण्ठं गजाननराजीवमित्रमपि अगजाननराजीवमित्रं, निवारितकाममपि
अनिवारितकामं भगवन्तं तमेनं पार्वतीरमणं सम्प्रणम्य प्रस्थाय ततः
त्रिकूटशिखरिणः समाधिगत्य पुरवरमभिनवधन्वापूरं समासेव्य गोदा-
मन्वर्थयन्तीमभिधां निजामध्युवास च दिवसत्रितयं तत्र ॥

तदा तु कदाचित् क्षणदायाम् —

स्वापे स च सह शिष्यैः

कृतया तनुजापदे मुनिः सरिता ।

समगादेशिकनिकटं

गुरुराडथ तं जगावेवम् ॥ ३२ ॥

कस्माद्भवानिहागात्

सहानया भासमानया सरितेव ।

इति पृष्टो गुरुवर्यैः

स मुनिः सा चैवमाचक्षते तम् ॥ ३३ ॥

न हि गम्यमितो भवता

भवतापनिवारणाय सताम् ।

तत्रैव साधितं त-

द्रसतां तु पुरैव यात्रया भवतः ॥ ३४ ॥

कलशीभूरहमार्या

ताम्रा सेयं सुपर्वसिन्धुवरा ।

तुष्टयैव स तु तटेऽस्याः

सङ्गमभागे पुरे रमामूर्तेः ॥ ३५ ॥

सीतारामगुरुर्मे

सादरगदितां तयोस्तदा वाचम् ।

शिरसा स तां गृहीत्वा

तथेति कुर्या जगावेषः ॥ ३६ ॥

तदा त्रियामा शान्ताभू-

न्मित्रद्विडिति पश्यताम् ।

सूचयन्ती नष्टारं

परिक्षीणसितांशुकम् ॥ ३७ ॥

तदनु देशिकोऽयं स्वप्नजातमर्थजातं सम्भावयमानः पुनःपुनः स्मारं स्मारमनुज्ञातस्ताम्रातटिनीकुम्भजातयोः अनिलोल्लसितत्रिदशालय-पद्मिनीपद्मायमानाभिः निखिलपुरवरविजयध्वजकाण्डायमानेषु केतु-दण्डेषु चकासन्तीभिरिव च कीर्त्यावलीभिर्दुकूलपताकाभिरुद्धासमानं झषभूषणसंसेवनसमागतवृन्दारकवृन्दायमानशातकुम्भसालभञ्जिकापरि-मण्डितचन्द्रशालामण्डलैः श्वेतद्वीपैरिव सुधाविन्दुसन्दोहधवलैरब्धि-मेखलालेखाग्रेसरभवनवरैरभ्युल्लसन्तं कामिनीकुचकुम्भविजिगीषयेव प्राकारमधिरुह्य भासमानैश्चामीकरकुम्भैः समुल्लास्यमानमनवरतदह्यमान काळागरुधूमपटलधाराधरमालावलोकनादिव सदा नृत्यर्त्तालकण्ठं निज-भवनमिवादभ्रविभ्रमाणां, सङ्केतनिकेतनामिव सौन्दर्यसुन्दर्याः, तदिन्दिरावेरानगरं समासाद्य सह दासवर्गैः सुरनगरीमिव सख्यामां विचित्रा-मपि सचित्रां सज्जनावलिमिव बहुधान्यकार्यसम्पादिकां, दुर्जनतति-मिव सतामरसां, क्षितिपतितनयामिव नन्दिताळिगणां, सुयोधनायो-धनधरामिव कमलव्यूहप्रोल्लसन्तीं, मेरुगिरिमेखलामिव सुजातरूपां, अप्सरःसंहतिमिव समञ्जुघोषां, झषकुण्डलमण्डनस्याखण्डलनीलोपल-

मणिमालायमानां निखिलतटिनीविरचितामानामपहसन्तीमिव पङ्केरुह-
वासिनीसहचरचरणारविन्दगलितां जहनुमुनिबालिकां फेनजालव्याजा-
दलसामिव दुर्जनसङ्गभिया अस्मदार्थनिवासमहार्थीकृतक्रषिकुल्याभि-
धानां निदानं निखिलभुवनसम्पदां ताम्रपर्णीं तामवगाह्य मुहुर्मुहुः
सहोत्साहमनुष्ठितनिजनैष्ठिकः अभ्रङ्गवसालाबलिसमुल्लासमानं, पाञ्चाल-
देशमिव पार्षदप्रवरराजमानं, केलिकाननमिव नालिकेरबहुलकुरवकरु-
पित्थचम्पकसहकारबदरपारिजातपाटलतालतमालप्रमुखसालजालसमुल्ल-
सितमिन्दिरारमणस्य मन्दिरं तदधिगत्य सानन्दमानन्दारविन्दनिरा-
कृततारकान्तं कान्तं कमलावेरायाः, रायमाश्रितजनसन्दोहानां, दोहन-
मानन्दसम्पदां, पदपल्लवविजितारविन्दपरविन्दबन्धुनयनं नयनं सज्ज-
नावलीनामवलोकनानन्दितनिजलोकं, सुरनायकसङ्गीतमण्डपमिव
रम्भापरिभासमानोरुप्रदेशं, कनकाचलमिव चामीकरमेखलं, सन्ध्या-
समयमिव पीताम्बरं, सरस्तल्लजमिव पद्मोद्भासितं, कामधेनुव्रातमिव
श्रीवत्सराजितं, किरीटमालिनमिव निजगुरुजातविचित्रमणिहारिणं,
नभःकालिकनभस्तलमिव सदा हिमकरकुण्डलमण्डितं, पयसां निधि-
मिव प्रवालप्रोल्लसितकमलं श्रीबेरारमणमाश्रितजनशरणं करुणातर-
ङ्गिणीरमणं सम्प्रणम्य पुनः पुनः झषभूषणं भगवन्तं समाराध्य तुलसी-
कुसुमादिभिरुपहारैः, विलोक्य चातकव्रातो जलधरव्रातमिव समानन्दि-
तविमलस्वान्तः समस्तावीत् ॥

तदानीं खलु शरणीकृततरङ्गिणीपतितनयारमणारुणार्णोजनिच-
रैः सज्जनवरणीयगुणैररणीजनितकृशानुत्रितयतर्पणप्रवीणैः जानकी-
रमणादिभिरिव दशरथसमाराधनधुरन्धरैः, सुरवैणिकवन्नारायणचरणा-
रविन्दमकरन्दायमामगाधासमास्वादननिपुणैः, वैवस्वतमनुवत् श्रद्धो-
पेतैः, विप्रवरैरपि सप्रवैः वैष्णवाग्रेसरैः सम्प्रार्थितः सुतरां वस्त्वा
चिरमत्रास्माननुग्रहीता भवतात् भवतापतप्तानिति देशिकोऽस्माकं
तपोधनानामिव तुलसीकुसुमसंराजमानं धनाधिपधामेव मकरकुण्डल-
सन्निधिभासमानं; नलकूबरचित्तमिव रम्भाविलाससमुल्लसितं कञ्चन
निलयं समासाद्य साद्वरमाराधितः सज्जनैः समाश्रावयमाणो नारायण-

चरणारविन्दमकरन्दायमानगाथाः सुधावधीरिणीरनुदिनमाराधयंश्च नि-
जान्वयनार्थं रघुनार्थं निवसति सुखमद्यापि ॥

अवेत्य मित्रागमनं द्विजेरितात्
तदागमज्जागरणं द्विजेश्वरः ।
गुरुर्ममायं करुणातरङ्गिणी-
तरङ्गसङ्घर्षितमानसो महान् ॥ ३८ ॥

प्रक्षाळ्य पादावथ देशिकः कुशं
आचम्य चैकं परमास्तरं शुचि ।
कृत्वा तुलस्यम्बुरुद्धाक्षमालको
ध्यानस्य रामं विषयं ह्यचीकरत् ॥ ३९ ॥

आध्याननिर्धूतमलोऽमलो जपन्
लक्ष्मीपतेरेष ऋचोऽघमर्षणीः ।
सखौ स कल्याणगुणार्णसां निधि-
स्ताम्रानदीवारिणि पापहारिणे ॥ ४० ॥

धृत्वाजिनं हारिणमेष देशिकः
पुण्ड्राणि स श्वेतमृदा तदाकरोत् ।
तानि प्रवृद्धप्रतिभाप्रवल्लरी-
पङ्कलमानप्रसवा विरेजिरे ॥ ४१ ॥

ततः समाधाय मनः स सन्ध्या-
मुपास्य सम्यक् त्रिपदीं जजाप ।
सहस्रसङ्ख्यं च षडक्षरीं तां
निधाय रामं हृदि सदगुणेन्दुम् ॥ ४२ ॥

सम्पादयामास चिरान्ममार्यो
राजीवजाजीतुलसीः सजातीः ।
समालतीचम्पकपारिजात-
मन्दारकुन्दोत्पलपुष्पपूमाः ॥ ४३ ॥

भथागमन्मद्गुरुरेष सद्गुणो
निजोदयं शिष्यगणैः समन्वितः
यथात्रिजाबालिवसिष्ठकाश्यपाः
पुरातनास्तापससूरिसेविताः ॥ ४४ ॥

संविष्टरीकृत्य कुशं स देशिकः
कर्माचकार प्रणतौ रघूद्वहम् ।
रामं सरामं समियाज जातमु-
द्राजोपचारैरुचितैरनन्तरम् ॥ ४५ ॥

गुरुरागरवैः पवित्रपात्रैः
रघुवल्लभमारराध रामम् ।
सहराममतीन्द्रियं मुनीना-
मपि तन्निजनेत्रमार्गपात्रम् ॥ ४६ ॥

दिननायककान्तिकाण्डषाता-
त्तदशर्म निशावशा कृशाङ्गी ।
शुशुभे लपनाम्बुजेऽस्य वक्तुं
तिलकं कमनीयमागतेव ॥ ४७ ॥

अधिशिरस्तटमार्ग्यसमर्पितं
मकुटमद्भुतरत्नपरिष्कृतम् ।
सुरवरेणशिलामयभूभृतः
कनककूटमिवास्य विराजते ॥ ४८ ॥

स दाशरथ्ये तस्मै खर्जूरबदरीफलम् ।
सादरं देशिकोऽस्माकं सदाशय न्यवेदयत् ॥ ४९ ॥

अथ खलु सोऽयमार्ग्यवर्यः समाराध्य चामराढ्यं भगवन्तं
रामभद्रमध्यासीनो हरिणाजिनमास्तरणं समगायत निगमान्तसारं
तस्मिन् तस्मिन् ॥

रुचिरं चिरं लपनं न विलोकितमपि वास्या मया मनसाद्य ॥

चपलाभाचपङ्काभासुरासुराश्च भाति मे मत्तेवेयम् ॥

मत्ते मत्ते विरोधः को मायि यासि ॥

किमियं सुमनाः सुमना विभाति मीनकेतनलक्ष्यतामधिगतेव
चिरम् ॥

सुरतया सुरतया सनययानया क्रीडयामो यामो वयमेवमस्या
वसतिम् ॥

सुतनु सुतनुराज्ञावशगोऽनङ्गोऽस्या यस्या यदीयोऽयं सदये दयां
भवभूतिमती सुमतिर्मयि सततम् ॥

नालीकेळिधरे नालीकेळिधरेऽधरे समास्वादाय विलसन्मकरन्दै-
रेनं माम् ॥

सरया सरया याता वनिता कमलयामलया सहैषा सहेष्येवा-
स्मासु ॥

चामीकरकलशां चामीकरकलशां विलोकयथ साकूतमेतां पल्ल-
विकाः ॥

मेखलायुतया मे खलायुतया बलयाबलया वसाम सहसामल-
हारया ॥

ललनालति लतिकाकाया यामिनीशं लपनप्रभयेयम् ॥

सा रमणी सारमणीयः संविमथ्नाति याति या मानसमपीयम् ॥

स्मराभि स्मरामितौजसः पादाम्बुजं तेज्जोऽरेः प्रहारं प्रहारं
नयन् न यासि श्वं शरैरेनं माम् ॥

कलवल्लकी कलवल्लकीमियं रटयन्ती यन्तीव चित्रमहो समा-
ह्वयति ये पुरतः पुरतः ॥

पलायते पलायते मकरकेतनस्य कामिमीनाकर्षणे सैषा सेष्या
वनिता या ॥

सुरासुरते सूरिसुरते सततं सततं सुरतं सुरते कृपयैतं पतितं
पदारविन्दे भवती कुरुताञ्च इति ॥

तदा खलु कदाचित् कुसुमसायकसायकशिलासारसारसाक्षपद-
सारससारसायमानमानसेषु विरचितचोळपाण्ड्यरसानिवासेषु सतामग्रे-
सरेषु प्रसरत्कलिवैभवं न प्रभवेदत्रापि तत्र तत्रेव सर्वत इति तरसा
तरसाशनप्रणीततापं देवदेवे वासुदेवे निर्जरकुलाध्यक्ष इव सहस्राक्षे
सविनयमावेदयत्सु सुतरां कलिसङ्कुलतामपि सज्जनानां निखिलजनानु-
ग्रहबद्धदीक्षो रक्षितनिखिलागमोदितकल्याणगुणः शिषितकलिकामादि-
गणः लक्षितसकलकलापारावारपारः कृपापाररत्नाकरः अस्मद्देशिकः
शमदमादिधाम समाधाय तानेवमाचक्षे —

स्मरतातं स्मरता तमुत्तीर्यते भवाम्भोधिः ॥

भव भीतो भवभीतोपास्यं रसजास्यं भर्तारं भक्तारं मायाः ॥

कीर्तयतालं कीर्तयता लंकेशानुजेन जितमजितपदं तमतो जग-
दीशमपि ॥

अर्चयतैतमर्चयतैतं येन मेतं भूयते भवति प्रातिहारिकोऽयं यत-
स्तमतः सततम् ॥

प्रह्लादं प्रह्लादं दितिनन्दननन्दनमिन्दिरानन्दनो वन्दनेन
कृतवान् सदयालुः ॥

बृन्दारकबृन्दवन्दितं बृन्दावनमन्दिरानन्दिनं नन्दनन्दनं वन्दत
भवन्तः ॥

भक्तारं भक्तारं भजतारं कमितारं जगतामजातकम्पाः सुजनाः ॥

राधया महितं गोपालमाराधयाम हितं गोपा लभ्येहा मद्यमराः !
महतेह हवेन भविताऽतो जगतां सुतरां सुमतिः ॥

इत्थमभिहितवति महितं हितं परमहंससारसमिहिरे गुरुवर्ये
समभिनन्द्य तमनुष्ठेयः सप्तदिनसप्ततन्तुर्जगतां भवता भवतापानिवारणायं
करुणात इत्यत्यर्थमर्थयत्सु तेषु धरणीसुरसार्थेषु तरसा सरसार्थं
निगमसार्थशिरोरसं संविवक्षुः सप्तादिनैरदीनमानसः समारभतैवं यथाविधि
यथा विधिनन्दनो नारदः ॥

देशिकः कारयामास सप्ताहाध्वरमण्डपम् ।

श्रीवैरानगरे रम्ये श्रीवैरापुरतस्ततः ॥ ६१ ॥

तत्र हि—

सुरत्नमणिकुट्टिमे मणिगणैस्तदा मण्डिते

लसद्भ्वजपताकिका अनिलचालिता रेजिरे ।

सुदूरनिवसद्विजानिह महानगाद्वाध्वरो

भविष्यति समाह्वयन्त्य इव शङ्खचक्राङ्किताः ॥ ६२ ॥

घटितमणिकवाटो यज्ञवाटस्तदानीं

चतसृषु हरितासु प्राप्तपञ्चीशकेतुः ।

इम इति सुजनानां सूचयद्द्वारवर्यै-

र्विलसति पुरुषार्थानां चतुर्णां हि मार्गाः ॥ ६३ ॥

विशङ्कटपताकिकाप्रकरमण्डितं मण्डपं

विवेश स गुरु रमापतिनिकेतचेता मुदा ।

पयोधितनयातनोर्नगरवासिभिर्भासुरै-

धराविबुधशेखरैरखिलसत्तमैः संयुतः ॥ ६४ ॥

अथ खलु गगनमिव सद्गुणं, तपोधनसदनमिव वितानसमुद्भासितं, वैरोचनिवाजिमेधशालाभ्यन्तरमिव सप्तवेदिकं, सप्तदिननिर्वर्तनीयसप्ततन्तुमण्डपमध्यमध्यासीने नारायण इव करुणार्णवे कलानिधौ विव कुवलयानन्दसम्पादके, गौतम इव न्यायशास्त्रप्रवर्तके, पाणिनाविव प्रकृतिपुरुषप्रत्ययप्रकाशके, वार्तिककर्तरीव वररुचौ, जैमिनामिव विबुधविग्रहनिवारके, पर्जन्य इव साधुजनतापनिवर्तके, सुरतोत्सुककर्तवीर्य इव संभितनर्मदे, अत्राविबानस्रयाश्रये, समीरण इव सदागतौ, काव्य इव कवौ, गीष्पताविव विबुधगुरौ, वरुण इव प्रचेतसि, धनाधिप इव विविधार्थसङ्ग्रहीतरि, भवानिविष्णु इव कलानिधिशेखरे, धर्मात्मज इव सदा सविजये, विजय इव सुभद्रान्विते, स्वायम्भुवमनाविव सत्प्रियव्रते, महाराज इव सदाचारसम्पन्ने अस्मद्गुरुवर्ये समाक्रमत्वन्लप्यः सुकृतं दीनलोकोऽयमिति समुपक्रान्तवति क्रतुं सप्तदिननिर्वर्त्यमानं अतितरां निर्वृतचेतसः सरसीरुहमिव हंसाः, पारावारमिव सरि-

त्पूराः, दातारमिव याचितारः, भागीरथीमिव यात्राभिलाषिणः, प्रपा-
मिव तृषिताः, दिनकरमिव कोकाः, चन्द्रमसमिव चकोराः, दाशरथि-
मिव कलशीभवादयः समाययू रमारमणचरणारूपांर्णोजनशरणाः धर-
णीगीर्वाणगणाः संवदन्तः परस्परमेवम् —

नरवरा वरवराहचरितं ललितं भवितात्र श्रुतिसरणीशरणम् ॥

नरके नरकेसरीन्द्रचरणारविन्दमकरन्दं पिबामो न सरामो वराः ॥

विहरामारामा रामारामे सहारामे सततं रसिकाः ॥

धीवरा धीवरानवलोकयत जानकीशरक्षितान् भक्तेः ॥

सुगतेऽसौ सुगतेऽसौ न रमारमणपदं सम्पादयेत् ॥

कलिले कलिलेलिहानगरैर्मनःकमले विनतासुतेशं भजामो रमेशम् ॥

यामो या मोहपटलतूलवात्याश्रोतुं तां हरिगाथां नगाहशालाम् ॥

तदनन्तरं सुरवरेष्विव सुधर्माश्रयेषु, ग्रहर्तुमुद्यतेष्विव प्रवृद्धसत्त्वेषु,
कामिजनेष्विव रामानुरक्तहृदयेषु, धराधरवरेष्विव प्रवृद्धवंशेषु, हेमन्ता-
हर्गणेष्विव हिमशीतलमानसेषु, द्वन्द्वायोधनधुरन्धरचाणूरप्रमुखयोधेष्विव
श्रीपतेश्वरणानुबद्धरागेषु, सरोरुहेष्विव हंसपादसङ्गमरुचिरेषु, धनदात्म-
जेष्विव स्वतःसिद्धसर्वार्थेषु, धरकन्यावल्लभवत् सभापतिषु जिनकामेषु
च, सप्तद्वीपेष्विव सकुशेषु केषुचित् , सुरवैणिकेष्विव विरचितमहेन्द्रो-
पान्तवासेषु केषुचित् , द्वारकानगरवद्यादवक्षितिभृन्निवासेषु केषुचित् ,
कावेरीकनकापूरेष्विव कुटकाचलसंश्रयेषु केषुचित्, नक्षत्रगणेष्विव पुष्क-
रालयेषु, गोवृन्देष्विव वृषप्रवृद्धरुचिषु समुपविष्टेषु तेषु परग्रहंसेषु शृण्व-
त्सु सहर्षं सहर्त्विग्गणं समारभत यथाविधि निगमान्तसारम् ॥

तदनन्तरं यथाविधि निर्वर्तिते च सप्तदिननिर्वर्त्यमानसप्ततन्तु-
महोत्सवे अमित्रता त्रियामासु, सतामरसता कमलिनीषु, कलाहीनत
अमायां यामिनीशस्य, शृङ्खलाबन्धः प्रबन्धेषु, संसारः शिलाविशेषेषु,
मित्रच्छादनं दुर्दिनेषु, अपारिजातता जनेषु न मालासु, क्षमात्यागो
हर्यक्षकेतौ, मित्रहानिर्निशासु, सदप्रकाशो दिवसेषु, पलाशसङ्घट्टहीतिरूप-
नीतिकर्मणि, कलानिधिविद्वेषः सैहिकेये, दुर्वर्णयोगश्चरणाभरणे, हिरण्य-

हारिता वराहतनोः, अनम्रता दृणराजेषु, यमोल्लासो निगमेषु, मन्दता
शनैश्चरस्य सत्सु रागाभावो रसातललोके, वंशविच्छेदो वेणुवनेषु,
स्नेहहानिः प्रवृद्धदीपेषु, अपवादः शास्त्रेषु, सुकृतनाशस्त्रेताप्रारम्भे न
जनेष्विति परमेवं व्यवस्थितम् ॥

तदा खलु कदाचिद्विदां वरेभ्यः समुपदिशन्तं वेदान्तसार-
मधिरोहणभूमिमिव विद्यालतायाः, सङ्केतनिकेतनमिव श्रीनिकेतनपा-
दकमलभक्तिमत्तकाशिन्याः, कन्दमिव परमानन्दमन्दारपादपस्य कोश-
गृहमिव सदाचारसम्पदां, निजसदनमिव शमदमौदार्यसौन्दर्यादिगुणा-
नां, अश्रुसारमिव कुसुमेषुपृष्ठत्कानां, गरुत्मन्तमिवामर्षकुम्भीनस्य,
द्वादशात्मानमिवान्तरतमसो निर्वर्तनाय समाविश्रूतं वसुधातले, डिण्डीर-
खण्डैरिव निखिलकलानिर्जराणां जिह्वाग्रसिंहासनहंसवाहनमाहिष्कोळि-
कुन्दकुड्मलैरिव च संराजमानैः अपारविद्यापयःपारावारान्तरसञ्चरत्तरङ्ग-
वर्गपारम्परीतीतिमनुसन्दधानैर्दशनैः परिशोभमानं, लावण्योदधिविद्रुमा-
यमानाधररागकमनीयमुखं, ज्ञानवैराग्ययोः हृदयविहारमण्डपारोहणाय-
माननळिनाक्षतुलसीमणिमालासमुल्लसिततनुं, ब्रह्मवर्चोलहरीमेव यत्तस्मू-
त्रिकां दधानं, महावराहमिव श्रीवत्सगोत्राभिरामं, धनाधिपमिव पुण्य-
जनाग्रगण्यं, त्रिदशेश्वरमिव वृद्धश्रवसं, धूर्जटिमिव शुचिजनितनयं,
सुरीवमिव हरिजनाध्यक्षं, वृत्तलक्षणमिव शार्दूलविक्रीडितोल्लासितं,
दशरथमिव सुमन्त्रसाधितसर्वार्थं तं निगमान्तसारविहृतिकान्तारान-
वरतकलितलीलं, कपलाललनचरणकमललीलाविमलपीयूषसमास्वादन-
लोलं, विमतमतमत्तङ्गजविजयसन्धृतमृगराजलीलं सीतारामाभिधानभेनं
निगमान्तसारगुरुं, कल्पानोकहमिव याचकाः, धेनुमिव वत्साः,
पुरन्दरमिव वृन्दारकाः, त्रिपदीमिव मन्त्रार्थाः, राजानमिश्रोपजी-
विनः, महापुरुषमिव महालक्ष्म्यः, नळिनीमिव मराळाः, कमलाका-
न्तमिव चिरन्तनोक्त्यन्ताः, प्रजेश्वरमिव प्रजाः, सङ्घशः समाययुः
पृञ्जनाः ॥

तदानीं खलु हंसा इव सारासारविवेचनचतुराः, गीर्वाणा
इव धिषणोत्कृष्टाः विपश्चितोऽपश्चिममनीषाः, मित्रोदय इव सारस-

ब्राताः, प्रोषितपतिदर्शन इव पतिव्रताः, शरदागम इवाकाशाः,
हिमांशुदर्शनादिव कुसुमाकराः, वर्षासमय इव मयूराः, निधिसमधि-
गम इव निर्धनाः, सासारवारिदसन्दर्शनं इव चिरोपोषितचातकाः,
वृत्रवध इव विबुधाः, चिन्तामणिप्राप्ताविव चिन्तितसिषाधयिषवः
अस्मदाचार्यसन्दर्शनतः सुतरां सम्प्रबृद्धविस्मयातिरेककोरकास्तम-
भिवन्द्य पुनः पुनः सज्जगदुरेवं सज्जनाः —

श्रीमच्छुकाभिधानै-

रायैर्यद्वाप्यरत्नमाभाषि ।

उपदेष्टव्यं भवता

तद्भवतापापनोदनं कृपया ॥ ६५ ॥

अस्मद्गुरुवर एष स

उपादिशत्करुणयाथ तद्वाप्यार्थम् ।

अवहितमनसस्तं ते

सज्जगद्गुः सादरं सहोत्साहम् ॥ ६६ ॥

तदानीं खलु मिहिरकरविहार इव हिमसङ्काः, भार्गविरमण-
समाविर्भाव इव महामायाः, ग्रीष्म इव क्षुद्रापगाः, प्रत्यूषारम्भ इव
क्षणदाः, जाज्वल्यमानज्वलनालिङ्गन इव पतङ्गाः, चक्रवातान्तर्गता
इव तूललवाः, केसरिगणविलोकन इव करिणीशावगणाः, कर्णशङ्कु-
लीसम्प्ररोहन्महारुजां जनानां भेरीध्वनय इव श्रुतितापकारिणः, अह-
र्गणा इव सत्पदार्थहीनाः, योधाग्रेसरा इव परलोकनिरोधकाः, गाढा-
न्धकार इव प्रत्यक्षदृश्यमानद्रव्यापोहकाः, शिशुपालपौण्ड्रकसाल्वादय
इव परब्रह्मावाच्यवाचकाः, वेनादय इव पुरातनगिरामानर्थक्यनिर्धा-
रकाः, वेदविरुद्धराद्धान्ताः वैनतेयविद्रावितवाताशना इव शकली-
बभ्रुवुर्नितराम् ॥

तदानीं खलु सज्जनास्ते परमहंसपरमगुरुसमुपदिष्टं तदनिशमि-
ष्टार्थपूत्त्यै परिपठन्तस्तमस आन्तरस्य निवर्तनतः परिमिततरपारितोषमवा-
प्तवन्तः ॥

एवं दिशमतितरां गुरुसार्वभौमः

सर्वाः कलाः सकलसूरिजनेभ्य एषः ।

संराजतेऽप्रतिसमं स यजन् रमेशं

सप्ताहयज्ञनिजदेशिकपूजनाद्यैः ॥ ६७ ॥

श्रीबेरापुरवरवाससाभिलाषो

भक्त्यास्मद्गुरुवर एष वैष्णवाद्यैः ।

तत्रत्यैरनुसवनं सुपूज्यमानो

विप्रैस्तत्पुरवर एव सञ्चकास्ति ॥ ६८ ॥

श्रीसीतारामपादात्समजनि विनुभावासवासं च लेभे

व्याप्ताकूपारपारं बहुतरवरगाङ्गेयभूरप्यवाप्ता ।

शूद्धा सिद्धान्तरङ्गोल्लसदमल्लगुणा कीर्तिमय्यापगाध्या

वि ध्वस्ताधौघसङ्घा त्रिभुवनशुभदा नित्यदा सञ्चकास्ति ॥

सीतारामगुरोः पदाब्जयुगलं कारुण्यवारांनिधे-

रस्मन्मानसषट्पदस्य सदनं सन्तः समाचक्षते ।

आस्तामेतदियं तदीयकृपया निर्वर्तिता मत्कृतिः

नूनं तस्य वदेदिह श्रवणयोरेकान्तभक्तं च माम् ॥ ७० ॥

मम तु भवविषाब्धौ जन्म भूयो न भूया-

द्यदि भवतु तदानीं रामपादाब्जभक्तिः ।

इति मम हृदयस्थं भावमन्वीक्ष्य सम्यक्

स हि खलु करुणाब्धी रामभद्रो विधत्ताम् ॥ ७१ ॥

नवपदमणित्रातं हारं सुवर्णगुणोज्ज्वलं

इति जलजनिं वङ्ग्यं तं त्रिवारविशोधितम् ।

वरतररसं युक्तं भावैः शुभध्वनिभासुरं

कुरुत सुधियः प्रीत्या कण्ठे सदा नतिरस्तु वः ॥ ७२ ॥

सीतारामोद्भूतां सुकविमनोरञ्जकाभिधां मालाम् ।

नवरससमुल्लसन्तीं धिषणारामाः कुरुध्वमवतंसम् ॥ ७३ ॥

श्रीमत्कुरुन्नगरे निवसन् लक्ष्मीसतीमणेः सन्तुः ।

सीतारामारूपमुधीर्न्यतनोभिजदेधिकस्य चारित्र्यम् ॥ ७४ ॥

सीतारामगुरूणां चित्रचरित्रप्रकाशकः सोऽयम् ।

कल्पद्रुस्तत्करुणापयसा संवर्धितश्चिरं जीयात् ॥ ७५ ॥

गोलीलोपेतैस्सत्पदैर्गद्यैः सचिन्तकार्थैश्च ।

कविचित्तरञ्जकोऽयं राजत्वासोमभास्करं राजन् ॥ ७६ ॥

इति गर्गकुलशेखररामकृष्णाचार्यमुत-

सीतारामसूरीविरचिते कवि-

मनोरञ्जके चतुर्थोल्लासः ।

पञ्चचत्वारिंशदधिकसहस्राब्दे वैशाखमासि एकोनविंशद्विंशसे भूसुत-
दिने शुक्लप्रथमायां सायाह्नसमये एष कविमनोरञ्जकाख्यकाव्यग्रन्थः लिखित्वा
समाप्तिमगात् ॥

श्लोकानुक्रमणी ।

श्लोकः	पृष्ठ	श्लोकः	पृष्ठ
अगाधधिषणाः (2. 31)	28	आत्रायचूडारस (1. 11)	3
अजामिलमुनेः (3. 2)	43	आलोक्य तत् (2. 52)	33
अञ्चति (4. 58)	81	आलोच्यायं (3. 45)	53
अणूदरीणां (1. 31)	6	आशानिवारण (1. 77)	15
अतनुताप (3. 76)	62	इहं भुत्वा गत्वा (4. 29)	73
अथ यत्र देव (2. 50)	33	इन्दिरारमण (4. 10)	67
अथांगतं तं (2. 18)	26	इहामनन्तीति (3. 16)	46
अथागमत् (4. 44)	79	उत्तुङ्गयत्पर्वत (3. 54)	50
अद्वैतवाञ्छां (1. 51)	10	उदप्रयत्स्फाटिक (1. 26)	5
अधितटनिकटं (3. 86)	63	उपदिदेश (2. 25)	27
अधिशिरस्तटं (4. 48)	79	उपोषणे (1. 49)	10
अनादिवाणी (1. 8)	2	उवोक्त्वा केदारं (2. 49)	32
अनिर्गल (3. 29)	49	एनां पुरीं (2. 55)	34
अनुदिनमेवं (4. 60)	81	एवं दिशन् (4. 67)	88
अन्तर्वाणिवरीण (4. 1)	65	एषोऽनन्त (3. 44)	53
अभिनवघन (3. 63)	58	कतिचिद्वासरान् (1. 88)	20
अमन्दमोदं (1. 15)	3	करणीकरवाणि (4. 21)	70
अमर्त्यराजः (2. 69)	40	कराञ्जलेन (1. 23)	4
अर्भकोदय (1. 74)	15	करुणावसृणाकलयः (4. 7)	66
अवेत्य मित्रागमनं (4. 38)	78	करैः समालिङ्ग्य (3. 23)	47
असङ्गिरस्मिन् (1. 57)	11	करोति प्रातिलोभ्येन (2. 68)	39
अस्मदीप्सित (3. 42)	52	कलत्रमित्रेण (1. 81)	16
अस्मद्गुरुः (2. 36)	30	कलशभूरहम् (4. 35)	76
अस्मद्गुरुवर (4. 66)	87	कल्लोलकोलाहल (4. 17)	69
अस्मद्देशिक (3. 26)	49	कस्माद्भवान् (4. 33)	75
अहामधीशः (3. 71)	61	काञ्चीमण्डल (1. 64)	12
आकुर्यं सादरं (1. 67)	13	काञ्च्यां गौतम (2. 17)	26
आज्ञागाम (1. 73)	14	कान्तान्नसङ्ग (1. 22)	4
आदौ वेदगणैः (1. 83)	19	कालीयसरसि (2. 35)	30
आध्यात्मनिर्धूत (4. 40)	78	काले ततः (2. 57)	35

श्लोकः

पुटम्

श्लोकः

पुटम्

काव्येषु बन्धं (1. 48)

9

तत्राथ भक्तप्रवरेण (2. 2)

21

काशिमवाप (3. 5)

43

तत्राथ संसेव्य (2. 37)

30

कुमुदं सुमुदे (3. 24)

47

तथा खलु (3. 87)

64

कुम्भमाक्षि (1. 71)

14

तदतनुसमरो (3. 31)

50

कुम्भोद्भवः (1. 46)

8

तदनन्तरं (3. 21)

46

कृष्णाध्वरीन्द्रः (1. 6)

2

तदनु सुन्दर (4. 11)

67

को वा वर्णयितुं (2. 13)

24

तदनु सैष (4. 9)

"

कचित् क्वचित् (3. 32)

50

तद्वकण्य (3. 66)

59

क्षेमाय मे (1. 13)

3

तदाभवद् (3. 85)

68

क्षयप्रयमय (1. 52)

10

तदा त्रियामा (4. 37)

7

गन्धघोर इति (3. 41)

51

तदीयवाचा (4. 12)

67

गम्भारोऽपे (4. 24)

70

तदेतन्महसां (3. 20)

46

गुरुरागरवैः (4. 46)

79

तदाज्ञा (3. 6)

22

गोकर्णमूर्ति (2. 12)

24

तस्मात्परांवि (2. 14)

24

गोर्खालोपेतैः (4. 76)

89

तस्मिन् गृहे (2. 64)

37

ग्रामेऽस्मिन् (1. 65)

12

ततो मे सुचिरं (1. 12)

3

घटितमार्ग (4. 63)

84

तुषारधर (1. 40)

7

घटीवधूत्यः (3. 12)

45

तुष्टाव सन्तुष्ट (3. 18)

46

चामीकर (2. 61)

36

तं पार्थसूतं (2. 3)

21

चित्रातरुतल (4. 26)

71

तं मुदा देशिको (3. 17)

46

चिरन्तमे (1. 62)

12

त्रय्यन्तसारं (4. 53)

80

जडाशयो (4. 22)

70

दत्ताद् बाण्यभिषिद्य (1. 4)

1

क्षयभूष (4. 50)

80

दनुजकुल (3. 64)

58

डोलालीला (4. 57)

"

दिननावक (4. 47)

76

ततः पुरी (2. 20)

26

दिने दिने (4. 4)

66

ततः समाधाय (4. 42)

78

देशिकस्त्वत्र (3. 4)

43

ततो निवेदितैः (4. 52)

80

देशिकः कारयामास (4. 61)

84

ततो विन्दुसरो (2. 29)

28

दोषान् परित्यज्य (1. 53)

10

ततो ययौ (2. 23)

27

द्विजराज (1. 79)

15

ततोऽस्मदार्थवयं (2. 10)

23

धर्मात्मजस्य (2. 51)

33

ततो हरिद्वारं (2. 41)

31

धर्मात्मजो (1. 44)

8

तत्रत्यमायामय (2. 24)

27

धिषणाधिषणान् (4. 54)

80

तत्र वीक्ष्य (3. 90)

64

धृत्वाजिनं (4. 41)

78

तत्र वेङ्कटरामेण (1. 66)

13

जनतै रत्नाकर (4. 16)

68

श्लोकः	पुटम्	श्लोकः	पुटम्
ननाम पितरावयं (4. 27)	72	प्राचीनहारेषु (1. 47)	9
नवद्विवादित्र (1. 86)	20	प्रादक्षिण्येन (4. 28)	72
नवपदमणि (1. 72)	88	प्राप्तौ वैश्रवणात्मजौ (2. 38)	30
न हि गम्यमितो (4. 34)	73	प्रावृद्धविष्णुः (3. 75)	62
नाथः पङ्कजनाभ (1. 85)	20	प्रासादात् (1. 35)	6
नारायणपदाम्भोज (2. 21)	27	फणाधर (3. 61)	56
नारीं सभां (1. 32)	6	फलभरानमिताः (1. 67)	38
निरपायवचः (1. 16)	3	बदरीवनमाययौ (2. 47)	32
निर्गम्य काञ्च्याः (3. 88)	64	बहुपल्लव (3. 36)	51
निर्जगाम (2. 39)	30	ब्रह्मप्रार्थनया (2. 25)	27
निर्मथ्यमाने (3. 82)	63	बाल एष भविता (1. 76)	15
नूनं यदाराम (1. 39)	7	भजताञ्जडाशाय (1. 54)	10
पण्यवीथिषु (3. 11)	44	भवानुरागं (1. 50)	1
पञ्चदानमपि (3. 73)	61	भव्याय भूयात् (1. 14)	3
पदा क्रमेतुं (4. 15)	68	मत्वा यदुर्वीधर (3. 60)	56
पद्मालयेऽस्तु (1. 43)	8	मत्सुनुभमा (3. 55)	55
पयः प्रणाली (4. 30)	74	मदनाय तदा (3. 28)	49
पादपान् (3. 72)	61	मधुनार्पितं (3. 40)	51
पायसामृत (2. 56)	34	मधुव्रतवस्त्रिणी (3. 34)	50
पावमानि (3. 6)	43	मध्येऽथं (2. 60)	36
पीयूषपूरः (1. 42)	7	मम तु भर्वाविषाब्धौ (4. 71)	88
पुष्ट्यै ज्ञान (2. 58)	35	मर्मवित्तो (1. 56)	80
पूजयामास (4. 53)	80	मलयजा (4. 25)	70
प्रक्षाल्य पादौ (4. 39)	78	मलयानिल (1. 17)	1
प्रतिक्षणं (3. 77)	62	महाविलं वीक्ष्य (1. 5)	21
प्रमदाः प्रमोद (3. 30)	50	माणिक्यदीपैः (2. 63)	37
प्रविवेश पुरी (1. 87)	20	मातामहो (1. 10)	1
प्रस्थाय तस्मात् गुरुः (2. 9)	23	माधवस्य विविधेषु (3. 38)	51
„ (2. 30)	28	मुक्तामयैः (2. 62)	37
„ गुण (2. 11)	23	मृगनाभ (3. 52)	55
प्रस्थाप बाणासन (4. 18)	69	मेखलालपन (2. 71)	42
प्राचीनकाव्येषु (1. 58)	11	यच्चन्द्रशालालय (3. 9)	44
प्राचीनसूक्तिमय (3. 91)	64	यच्चन्द्रशालालय (1. 24)	5
प्राचीनसूक्तिरस (1. 59)	11	यत्पत्तमे कैलिवन (1. 35)	6

श्लोकः	पुटम्	श्लोकः	पुटम्
यत्पत्तने राजति (1. 33)	6	यो भूधरः (3. 19)	56
यत्पत्तनोद्गासित (1. 38)	7	रघुपतिः (2. 65)	38
यत्पत्तनोद्यान (1. 36)	6	रघुवर (2. 72)	42
यत्पादाब्ज (1. 3)	1	रघुवंशभवा (4. 14)	68
यत्र यज्ञ गुरुः (2. 4)	21	रेवतमुक्तामय (4. 3)	65
यत्संसेवनतो (1. 5)	2	रचितद्विजवर (4. 59)	81
यत्स्फाटिकोत्तुङ्ग (3. 58)	56	रमणीयतमां (3. 62)	56
यत्क्षोणीधर (3. 46)	54	रमानिवासा (3. 79)	62
यत्सौधकूटालय (3. 8)	44	रसारुहाणां (3. 78)	51
यत्सौधकूटेषु (1. 25)	5	राजते स खलु (3. 37)	51
यदद्रिकूटं (3. 51)	54	राजीवजाजी (4. 5)	66
यदद्रिकूटोपरि (3. 49)	54	राजीवराजत् (2. 8)	23
यदद्रिरामा (3. 53)	55	लक्ष्मीवाम (1. 1)	1
यदद्रिकापी (3. 50)	54	लोकवान्धव (1. 22)	14
यदद्रिशृङ्गोपरि (3. 56)	55	लोष्टीकृत (4. 20)	69
यदद्रिसद्व (3. 47)	31	वज्रिनील (3. 10)	44
यदापगागार (2. 44)	31	वत्सवंश (1. 78)	15
यदि राति (3. 65)	59	वन्दे भेतुं (4. 13)	68
यदीयपानीय (2. 42)	31	वरणतराण (3. 14)	40
यदीयवाचालहरी (1. 7)	2	वरुणालय (4. 8)	66
यदीयसौध (1. 18)	4	वसन्तसमये (3. 43)	52
यदीयसौधप्र (1. 28)	5	वाराणसी (3. 15)	45
यदीयसौधचल (1. 3)	3	विचित्रनानाविध (4. 2)	65
यदीयसौधालय (1. 21)	4	विजहौ विधुरपि (3. 74)	61
यदीयसौधे (1. 29)	5	विदां प्रसङ्गेषु (1. 9)	2
यदूर्मिमालासु (2. 45)	32	विनातपाकाहृत (4. 6)	66
यदूर्णोपुराप्र (3. 7)	44	विपश्चिकातापस (2. 48)	32
यन्नरिनरिन्द्र (2. 13)	31	विमध्यमानात् (3. 81)	63
यस्मिन्नुपादाय (1. 37)	7	विमलाप्सरसां (3. 84)	54
यस्याः श्रीतुलसी (2. 34)	30	वियस्करेणुः (3. 48)	54
यातावुभौ (2. 26)	25	वियस्करेणौ (3. 47)	54
यातेषु हायन (1. 70)	14	विलोभनीया (1. 41)	7
यासां चाधर (3. 25)	47	विशङ्कट (4. 64)	84
योऽन्तः प्रविष्टो (3. 19)	46		

श्लोकः

पुटम्

श्लोकः

पुटम्

वीरराज्य (३. ८९)	६४	सांगुगीनजन (३. ३३)	५०
विश्याय (३. ७०)	६१	साताभिषा (१. ६८)	१८
विश्वेशसेवा (३. १३)	४५	सातारामगुरुर्मे (४. ३६)	७६
वेदव्रात (१. ८२)	१९	सातारामगुरुत्तमः (२. ५४)	३४
व्रातो मरुतां (३. ८०)	६२	सातारामगुरुणां (४. ७४)	८९
शताज्जमातङ्ग (२. १९)	२६	सीतारामगुरोः (१. ६३)	२
शुक्लागमे (३. ६९)	६१	सीतारामगुरोः (४. ७०)	८३
शृङ्गारराज्ये (३. २७)	४९	सीतारामतनूजया (१. ६९)	१४
शृङ्गिविरपुरं (३. ३)	४३	सीतारामाभिषा (२. ४)	२७
श्रीनारायणसेवन (२. ७)	२२	सीतारामोद्भूतां (४. ७३)	८८
श्रीनारायणमन्त्रिणा (२. २१)	२६	सीतासमेतो (२. ५९)	३६
श्रीविरापुर (४. ६८)	८८	सीते चिन्तित (१. २)	१
श्रीमच्छुक्काभिधानैः (४. ६५)	३७	सुधादीधिति (३. २२)	४७
श्रीमत्कुङ्कुमनगरे (४. ७४)	८८	सुधामयान् (१. १९)	४
श्रीराममन्त्रान् (२. २७)	२७	सुरत्नमणि (४. ६२)	८४
श्रीसीताराम (४. ६९)	८८	सूर्यनारायण (२. १५)	२४
सकलतापस (२. ६६)	३८	सेऽयं हि गङ्गा (२. ४६)	३२
सत्कान्तबालोदय (१. ७५)	१५	संविष्टरीकृत्य (४. ४०)	७९
स ततः तद्गुण (२. ३३)	२९	संसारेषु (३. ८३)	६३
स दारपरिमोदाय (२. ७०)	४१	संसेव्य कल्याण (१. ८४)	६९
स दाक्षरथ्ये (४. ४९)	७९	संसेव्य देवं (२. ५३)	३३
सन्देह्य तां (३. ६७)	६०	संसेव्य भक्त्या (३. ६८)	६०
सम्प्राप्तु (१. २७)	५	स्तुत्वा ततो (३. १)	४३
समभिषिच्य (४. १९)	६९	स्नात्वा चक्रशरोवरे (२. १)	२१
समिन्धमाने (३. ३९)	५१	स्फुटेतरार्थोपि (१. ६०)	११
समीक्ष (१. २०)	४	स्रोतस्विनी (४. २३)	७०
सम्प्रादयामास (४. १३)	७८	स्वदासलोकाय (४. ३१)	७४
स रत्नपुरवाणिनं (३. ९२)	६४	स्वदेत काठिन्य (१. ६१)	१२
सलिलमवजगाहे (२. ४०)	३१	स्वार्थे स च (४. ३२)	७४
सा दृष्टा (१. ८०)	१६	हयोरसो (१. ४५)	८
सायन्तनोचितं (४. ५२)	८०	हिरण्यहारेण (२. ३२)	२९
सारप्रधानो (१. ५५)	११	हृष्यन्त्यसन्तो (१. ४६)	११
सारसोऽसित (३. ३०)	५०		

